

9 1966

planinski vestnik

VSEBINA:

DVA KRAŠKA SPREHODA	
Dr. Rafko Dolhar	393
PRIGORJE KARNIJSKIH ALP	
Dr. Viktor Vovk	395
O ČLOVEKU, KI JE VSE ŽIVLJENJE ISKAL	
LEPOTO	
Marjan Lipovšek	403
SREČANJE V DIVJINI	
Janko Perat	406
PRISPEVEK K PLANINSKI BIOGRAFIJI	
ZORKA JEJINCICA	
Branko Marušič	409
LOKVANJ	
Albert Marzidovšek	413
PO STARIH STEZAH	
Ivan Savli	416
SOČA NAJ OSTANE BISTRA HČI PLANIN	
Ing. Milan Mikuž	418
IZ CERKNA, ČEZ BEVKOV VRH V IDRIJO	
Janez Jeram	419
DRUŠTVENE NOVICE	421
OBCNI ZBORI	427
IZ PLANINSKE LITERATURE	431
RAZGLED PO SVETU	432
SMUČANJE NA SLOVENSKEM	
Drago Stepišnik	435
NASLOVNA STRAN:	
VERNAR IN TOSC IZ VELJSKE DOLINE	
Foto: Albert Sušnik, Ljubljana	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškriča« v Ljubljani / Letna naročnina je din 1500.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za tuzemstvo din 2500.-) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 503-8-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

poština plačana v gotovini

planinski vestnik

september • letnik 66.

slovenija avto

Export-Import

LJUBLJANA, PREŠERNOVA C. 40

Trgovina na debelo in drobno z motornimi vozili vseh vrst, nadomestnimi deli, avtomoto gumami, splošnim in električnim avtomaterialom, bicikli, gradbenimi stroji, opremo in orodji za avto-servisne delavnice. Servis in remont za motorna vozila.

STANDARD

KRANJ

PROIZVAJAMO

STANDARD

GORNJE IN SPODNJE USNJE

STANDIT

KEMIČNI IZDELKI ZA ČEVLJARSKO INDUSTRIJO

VIST

UMETNO PENJENO USNJE ZA
LESONO, TAPETNIŠKO,
GALANTERIJSKO, OBLAČILNO,
ČEVLJARSKO IN DRUGO
INDUSTRIJO

PLASTICIRANJE

KOVINSKIH PREDMETOV, KOT SO
RAZNE KOŠARE
ZA SAMOPOSTREŽNE TRGOVINE,
MREŽE ITD.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije

Dva kraška sprehoda

Napisano za primorsko številko

Dr. Rafko Dolhar

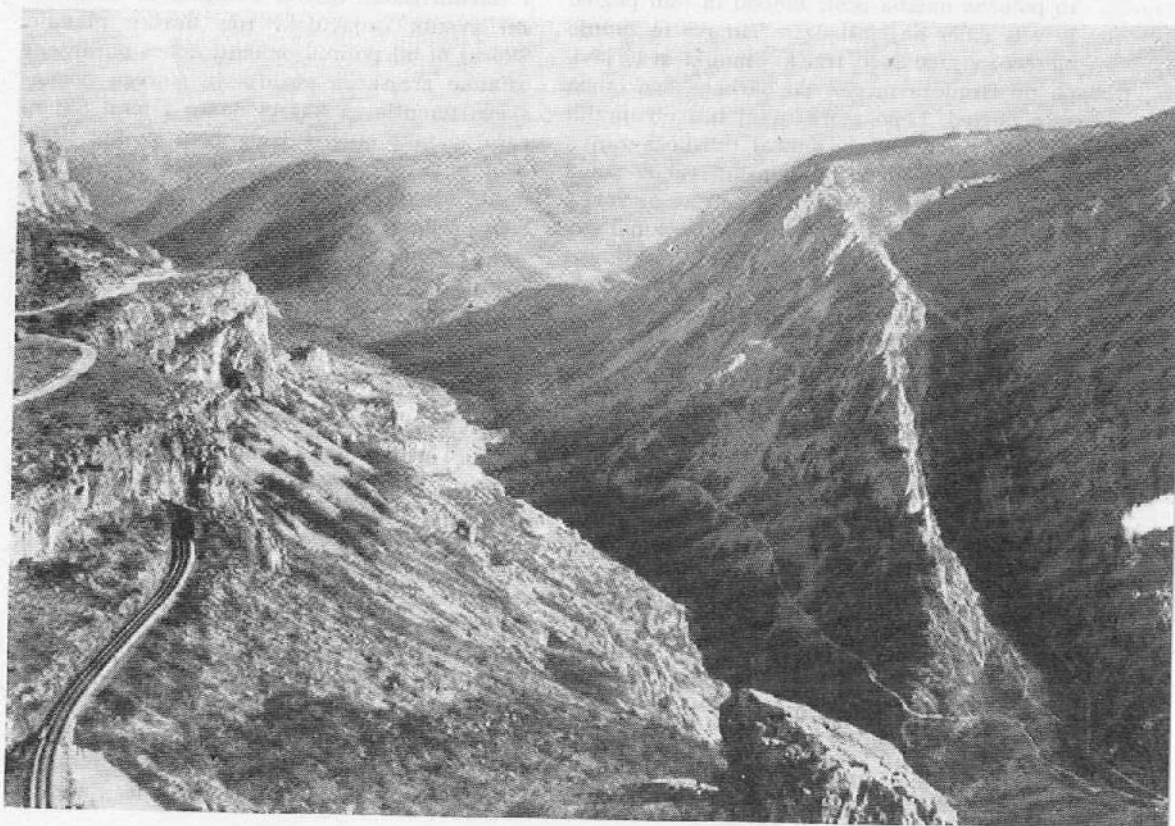
Motiv iz Glinščice pri Trstu

SENTLENART

Že večkrat sem skozi okno verande nabrežinskega sanatorija opazoval položno in obraščeno piramido, ki na severu zapira pogled. Pred to naravno kuliso se v nebo razteza priprava za žaganje marmorja. Jesenskega dne sem izkoristil opoldanski odmor za izlet na ta mikavni vrh, in mi ni bilo žal.

Kar po šempolajski cesti sem jo mahnil do prvega ovinka, potem pa v desno po skalnem kolovozu in kmalu sem bil na robu planote. Tu se Praprotni sonči v krasni legi. Svet se

Foto Magajna, Trst

Kmečki portal
v okolici Trsta

Foto Magajna, Trst

tu položno nagiba proti zahodu in tudi pogled je v to smer najlepši. Izliv Timave in zadnje bleščeče vijuge Soče, tržiški dimniki in žerjavi, pa do Gradeža in čez, do barbanskega otoka seže pogled. Lepo mora tukaj biti ob mrzlih zimskih jutrih, ko se onkraj tržiškega zaliva dvigne zasnežena kulisa alpskih vrhov iznad zameglene nižine. Toda moja pot gre na sever. Preko Gorjanskega bi bil lahko kmalu v Komnu, in že vidim Trstenik in Nanos. Pri znani Subanovi gostilni na Bajti pod latnikom sedi pri teranu in pršulu družba glasnih mladeničev. Toda jaz jo uberem proti Trnovci. Tiha in raztresena je ta vas in več tipičnih kraških hiš še lahko najdeš tukaj. In tudi še nekaj značilnih kraških dimnikov, ki pa imajo samo še ornamentalno funkcijo. Iz njih se že davno ne kadi več. Tudi tu so že pospravili stara kraška ognjišča. Iz bližnje hiše mi Živko preskrbi verigo, ki je nekoč visela nad ognjiščem. Obljubil mi je tudi, da mi bo med ropotijo na dvorišču poiskal še slavniki in klešče.

Ko bi bil prišel pred nekaj meseci, je rekel, bi mi lahko preskrbel še marsikaj, tako pa so mnogo starega pribora prodali za staro železo. Toda čemu zbiram to staro železo? Ali zato, ker je zdaj to v modi? Ali si domišljam, da bom tako zaustavil neizbežni zgodovinski

proces? Morda delam to le iz golega sentimentalizma. Toda danes, ko govore, da bodo v neposredni bližini zgradili protosinhrotron, sentimentalizem gotovo ni več na mestu. Bolje bo, da pohitim na vrh. Onkraj tretje skupine hiš, tam, kjer lahko vidiš tudi bližnjo vas, Samotorco, obrne pot strmo proti levi. Do sem lahko prideš tudi z avtom, in pol ure hoje je skoraj premajhen trud za tako lep razgled. Počasi rinem v breg. Še vedno mi po glavi rojijo besede starke, ki mi je ravnokar pripovedovala, da hodi vsa vaška mladina na delo v tovarno. Mladina zapušča zemljo, to je pač splošen pojav. Ladjedelnica vabi in njive so zapuščene. Še po bližnjih vrtovih rase trava, da je je komaj za zajce. Otroci hodijo v šolo v Šempolaj, pol ure daleč. Potem pa na obrtno v Križ ali na enotno srednjo šolo v Trst. Zanimivo bo videti, kakšen vpliv bo enotna srednja šola imela na naše podeželsko prebivalstvo.

Na vrhu se čudovit pogled odpre pod menojo, intenziven optični učinek prežene tegobne misli. Od Grmade do zasneženega Kanina preko bližnjega Krasa gre pogled in se preko Volnika in Slavnika zravna z morsko gladino v Savudrijskem zalivu. Proseški in kontovelški zvonik označujeta rob kraške planote. Skoraj bi bil pozabil omeniti dobro ohranjene ostanke grajskega obzidja in starega poganškega templja. A kaj bi danes s tem! Saj ni časa za take stvari! Tudi meni se, kot vsem drugim, mudi. V službo. Sedaj, ko sem se dobro orientiral, jo lahko kar naravnost uberem preko kraške gmajne. Morda bom moral preskočiti ogrado ali pa se bom opraskal ob brinju, toda ta pot je najbližja in hitro bom spet doma.

KOKOŠ

Na Kokoš, najvišji vrh v tržaški občini, je mogoče priti z dveh strani: iz Bazovice in iz Peska. Pustil sem avto v Bazovici, ker se mi zdi, da je prav, če od časa do časa poromamo mimo bazoviškega spomenika.

Štirioglat marmornat steber, iz katerega štrle štiri imena. Simbol ene dobe, žarišč ene generacije. Mislim, da ne delam nikomur krivice, če rečem, da Bazovica ni navadna kraška vas. Gotovo ni najlepša vas na Krasu, vendar njen pomen daleč presega velikost stvarne vasi. In tudi danes trava še ni prerasla bazoviškega streljšča. Položna gmajna se kmalu za streljščem močno nagne. Skoraj z

zaletom se poženem v breg. Sive skale, brinjevi grmiči, šipek, kot kaplje strjene krvi. Strel odjekne v bližini, oglasi se odmev. Lovci na ljudi? Ne! Saj je odjeknil samo en strel, čisto miroljubni lovci na fazane.

Predstavljam si, da je tudi tedaj, ko je beseda Bazovica iz lastnega imena postala pojem, moralo biti tako sivo, vetrovno jutro.

Grmičevje se prične proti vrhu gostiti. Tudi med borovce lahko zaideš, če ne greš dovolj desno. Vendar te iz zadrege reši precej dobra steza, ki nekaj sto metrov pod vrhom prečka goščavo. Če greš po tej stezi proti desni, prideš kmalu do vzhodnih obronkov in na vrh. Lepo trigonometrijsko znamenje krasí najvišji vrh v tržaški občini, ki leži pod teboj. Menda ga ni lepšega razgleda na tržaško ozemlje in še delj. Ves zaliv od Savudrije do Soče je pred tabo. Na vzhodu pa Slavník, ob vznožju Glinščica, v nižini industrijsko pristanišče in visoki rezervoarji za novi naftovod. Industrija in psevdoindustrija. Javne potrebe in javne pretveze. Kolo zgodovine se čedalje hitreje premika. Toda kaj, ko bi se premaknilo za trideset let nazaj? Kako bi se današnja mladina znašla in odločila?

Ali nas mora res le nasilje predramiti iz brezbriznosti? Mene predrami iz razmišljanja mlad vojak. Stal je v majhni stražnici, ki je nisem niti opazil. Približa se in me prijazno opozori, da je v neposredni bližini državna meja, da ne bi zašel čez mejo.

Da vem, saj sem tod bolj doma kot ti, si mislim.

Po lepem kolovozu se lagodno spustiš proti Pesku. Tudi za vzpon je ta pot veliko prijetnejša. Vendar večina turistov ne izkoristi niti te lepe poti za vzpon na vrh, raje se ustavi v bližnji gostilni na kosilu.

Prečkam asfaltno cesto, da jo mahnem proti gozdičku na robu planote. Tu se svet odlomi, prav kot z balkona gledaš na mesto. In prijetno hladno je tod ob poletnih nočeh, zato je tedaj parkirni prostor vedno poln avtomobilov.

Ob robu planote pelje pot proti Razklanemu hribu okrog drugega spomenika, bazoviške jame. Tudi to splošno ime je postalo pojem, psovka. Kako usodne spomenike ima ta del kraške planote. Po Dostojevskem bi ta izlet naslovil: Pot zločina in kazni. Toda ali kazen res doleti tistega, ki je zakrivil zločin? Tega še bistrejši duhovi niso razrešili. Zato je bolje, da pohitim, da mi fizična utrujenost prežene tegobne misli.

Prigorje Karnijskih Alp

(Napisano za primorsko številko PV)

Dr. Viktor Vovk

Eni so pisali Venetianer Alpen (Benečanske Alpe) s posebno podvrsto, skupino Pramaggiore (Pramaggiore Alpen). Drugi so za vsa gorstva skupaj ustanavljali naziv Pramaggiore Gruppe, pogorje Pramaggiore, verjetno v takratni zmotni domnevi, da je Pramaggiore v njih najvišji vrhunec. Po navadi so jemali skupino Cavallo kakor gorstvo zase, pisali so Cavallo — Gruppe, za ločilnico od severnih gorovij je veljal zeleni vrh Šentožbolt, Passo S. Osvaldo, ki veže dolini Vajont in Cimoliano. Skupino Cavallo so imenovali nekateri Alpen von Belluno, Bellunske Alpe, prištevali so jih pa h Karnijskim Alpam. Dr. Karl Diener, znani poznavalec tamkajšnjega gorskega sveta, ki je o njem zelo veliko pisal, je štel skupino Cavallo v Friauler Voralpen, prigorje Furlanskih Alp. Tudi naziv Piave — Tagliamento — Gruppe se je v pisavi tu pa tam pojavljal za gorstva, ki so v razpravi. Giov. Marinelli je imenoval skupino Cavallo sprva Jugozapadno prigorje Karnijskih Alp. Kasneje je pisal: Catena Lapisina, gôrje Lapisina, po starem imenu vznožnih jezer, laghi Lapisini, Lago di S. Croce, Lago Morto in Lago Negriziola. Pisal pa je tudi splošno Prealpi Carniche, kasneje Alpi Clautane, nazadnje je vse prigorje Karnijskih Alp porazdelil na štiri skupine: Clautansko prigorje, Prealpi Clautane, od Cridole na severu do črte od ponikve hudournika Vajont čez Passo S. Osvaldo na potok Cimoloana; južno od te črte pogorje Cimon del Cavallo; pogorje Tramonti, ki se vleče na vzhod v veliki lok reke Timent; četrta skupina so Prealpi dell' Arzino, kakor jih je imenoval Giov. Marinelli.¹² Tudi njegov sin

¹² Clautanske, Prealpi Clautane, po velikem podgorskem naselju Claut, klasičnem turističnem izhodišču, v stočju doline Settmana v dolino Cellina. Claut pomeni zaprt, planinska vas je na vse strani obdana od velikih gora. Imena »Prealpi Clautane« se je z ljubeznijo oprijel zlasti Arturo Ferrucci, odlični

Olinto, nič manj učen od svojega slavnega očeta, je še po očetovi smrti naprej pisal po starem Prealpi Carniche, Karnijske Predalpe, prigorje Karnijskih Alp, obenem odobral očetovo poimenovanje četverih skupin.¹³

Nekateri Italijani še naprej pišejo Alpi Clautane za vse prigorje. Tuma je pisal Clautanske Alpe, Kugy Clautaner Alpen. Münchenčan dr. H. Steinitzer, veliki alpinist in upoštevan alpinistični pisatelj, je pisal »Karnische Voralpen« in jih delili na dvoje skupin: Clautanische Voralpen in Monte Cavallo. Antonio Bertl, sloveči gornik, ki je tem gorstvom posvetil vse svoje izredno plodno življenje, je sprva dajal posameznim pogorjem v predgorju Karnijskih Alp posebna imena. Tako je poimenoval gore okoli znamenite planinske koč Rifugio Padova, ki stoji vrh romantične doline Talagona sredi nepopisne gorske lepote, Dolomiti della Valle Talagona, Dolomiti doline Talagona. Ali kasneje je nastopil Nemec Herberg, ki se v svoji temeljiti, zelo zanimivi monografiji na moč zavzema za novo ime tem goram, »Dolomiti z onstran Piave«, Dolomiti d' oltre Piave. Herberg ostro pobija kot nesmiselna vsa drugačna imena, še prav posebno Prealpi, Voralpen, Karnijske Predalpe, pa tudi Clautanske Alpe ali Predalpe, prigorje ali predgorje. Tale gorstva, piše Herberg, nimajo značaja predgorja ali predalp, ona so po kamnini in formaciji še pravi Dolomiti. Ker pa leži klasična meja Dolomitov v dolini reke Piave, naj velja za tale naša gorovja naziv »Dolomiti z onstran Piave«.¹⁴ Herberg je predložil Bertiju novo poimenovanje in se je Bertl z njim strinjal. V resnici je postavil svoji novi knjigi o Vzhodnih Dolomiti podnaslov »Dolomiti d' oltre Piave«.¹⁵

Resnično, če jih že imenujemo prigorje ali predgorje, Voralpen, Prealpi, se tem goram še zdaleč ne sme pripisovati kakšna neznatnost, manjvrednost ali manjša pomembnost v alpskem ali alpinističnem svetu. Čeprav je najvišji vrh v glavni vrsti Karnijskih Alp, Monte Coglians, 77 metrov višji ko Cima dei Preti, najvišja vzpetina v njihovem prigorju, pa je po bogati raznolikosti, zelo nenavadni divjini, edinstveni samotnosti, čarobni barvitosti ter po težavnosti dostopov in vzponov prigorje v celoti ter zlasti v posameznih gorskih skupinah še mogočnejše, veličastnejše od pravih Karnijskih Alp. Končno je označba »prigorje« za to gorovje morfološko zmotna, saj ima ono na prvi pogled izrazit, pristen visokogorski značaj. Gorski svet, o katerem je govor, gotovo v ničem ne zaostaja za »pravimi« Dolomiti, svojimi močno oboževanimi sosedi onkraj Piave.

Zdaj še besedo, dve o tako imenovanih Sekstenskih Dolomiti, ki so prišli po prvi svetovni vojni pod Italijo in se zdaj pišejo Dolomiti di Sesto, Dolomiti della Valle di Sesto, Montagne di Sesto, po nekaterih pa nosi vse pogorje noter do Drave na severu splošno ime »Dolomiti Cadorene«, Kadorski Dolomiti.¹⁶ Tudi to veličastno, že v avstrijskih časih čez vse slovito gorovje, štejejo tu pa tam v prigorje Karnijskih Alp. Tod so plezali v dotlej neznane višine in želi sijajne uspehe znameniti prvaki Paul Grohmann, pa brata Emil in Oton Zsigmondy ter Ludvik Purtscheller, tole slavno trozvezdje samohodcev, da sem imenoval samo te štiri Avstrijce. In z njimi neprekosljivi, nikoli pozabljeni veliki vodniki Innerkoflerji ter še drugi iz tiste čarobne gore, po avstrijsko

Tu so Tre Cime di Lavaredo, po avstrijsko Drei Zinnen, fantastična trojica.¹⁷ Njen сосед

alpinist in čez vse marljiv alpin. pisatelj. Dragocena je njegova monografija »Le Prealpi Clautane«, Bollettino CAI, XXV — 1891, str. 264—266. O Ferrucci, izrednem možu, je PV že pisal, l. 1962, str. 406. Tramonti so gore nad istoimensko dolino s tremi naselji: Tramonti di Sotto, Tramonti di Mezzo in Tramonti di Sopra. Arzino je desni pritok Timentia. V njegovem območju so gore Valcaldia, Verzegnis (dokumentarico iz l. 1126: Vršč, Tuma: »Pomen in razvoj alpinizma«, str. 272) in Beli vrh ali Monte S. Simeone.

¹³ »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, SAF, Tolmezzo, 1924—25, str. 4, 18—19.

¹⁴ Prof. dr. ing. habil. Wolfgang Herberg: »Die Karnischen Voralpen (Le Dolomiti d' oltre Piave)«, Oesterr. Alpenzeitung, izd. Oesterr. Alpenklub, Dunaj, 1958. Avtor je odlično delo posvetil Antoniju Bertiju. Herberg, iz Bensheima na Nemškem doma, je svoje zanimanje in svoje moči osredotočil na ta ozek del širokih Alp. Sedem poletij po vrsti je zahajal v Benečanske Alpe, v Dolomite z onstran Piave, v najzanimivejša in najbolj divja gorstva, v romantično samotne kraje, kakor je pisal. V tistih gorstvih se je povzpел na vse vrhove, onod

na novo odkril dobrih osemdeset imenitnih smeri. ¹⁵ Antonio Bertl: »Le Dolomiti Orientali — Dolomiti d' oltre Piave«, III. izdaja, CAI — TCI, Milan, 1961. Prav v tem zvezku se obravnavajo vsa gorovja in vrhovi, ki smo jih tukaj zajeli s skupnim imenom »prigorje Karnijskih Alp«.

¹⁶ Ime imajo Sekstenski Dolomiti po kraju Sexten, zdaj Sesto, ob istoimenskem potoku, ki teče v Pustriico, dolino Pustertal, in se tam izliva v Dravo malo pod njenim izvirkom. Lepa gorska pokrajina je bila do prve svet. vojne skoro celoma v Avstriji, v deželi Tirolski, danes vlada vse onod Italija. Meje Sekstenskih Dolomitov: mestece Dobbiaco (Toblach) — jezero Dobbiaco — dolina Landro — jezero Landro — Carbonin (Schludersbach) — jezero Misurina — dolina Ansel — Auronzo — dolina Comelico — Passo di Monte Croce — Sesto — mestece S. Candido (Innichen).

¹⁷ Štel jih je med Sekstenske Dolomite zlasti Adolf Witzemann, ena od najsimpatičnejših osebnosti iz vrste dolomitskih pionirjev ob prelomu stoletja. Napravil je številne spomina vredne vzpone v Dolomiti. Med njegovimi spisi sta najbolj znani monografiji »Cadini di Misurina« in »Drei Zinnen«, Gl. Zeitschrift des deu. u. öst. A. V. 1907, str. 365.

na severovzhodu je Paterno, nemški Paternkofel, v mogočnem gorskem vencu stoji tam še Croda dei Toni, po zemljevidu iz l. 1780 Pala Alta.¹⁸ Čez te čudovite vrhove je potekala do prve svetovne vojne avstrijsko-italijanska meja. In sredi njih sili s svojimi skalovitimi strminami v kraljevski vrh, pravi diadem z dvanajsterimi stolpi, veličastna in svečana, Punta dei Tre Scarperi, prej Cima dei Tre Calzolari, pri Nemcih Dreischusterspitze. Pogled v katerega koli teh donebnih snežnikov človeka močno prevzame. Kugy piše o Croda dei Toni: »Divja, demonsko v nebo strmeča gora, s katere sem odnesel najsilnejše vtise, ki so še dolgo ostali živi v meni.«¹⁹ Eden od bratov Zsigmondy je pódno obstal, dvignil pogled in zmanjkala mu je beseda. Ginjen je govoril Leone Sinigaglia: »Če so gore, kakor pravi Ruskin, najlepše cerkve, ki se vzpenjajo kvišku v češčenje Boga, je Croda dei Toni gotovo v Dolomitih resnična, ponosna katedrala.«

¹⁸ Po nemško Zwölferkofel. Tu nekoliko o nazivu »Pala«. So gore, ki se ital. imenujejo Pala ali Badile po značilni obliki. La pala, il badile = lopata. Pala Grande, Pala di Meduce, Pala di Popera, Monte Badile, Pizzo Badile (prav ta velikan na ital.-švic. meji, 3300 m, veliko torišče velikih alpinistov, prav ta ima svojo velikansko »lopato«, vrhnji del strahotne severovzhodne stene.) Tudi Pizzo Badile ima za sabo pisano imensko zgodovino. Bil je že Cima Ligóncio, Cima di Tschingel, Pizzo Turbinesca ter je nosil in v kakšni dolini še nosi tudi druga imena. Slovijo samo kot Pizzo Badile. V kadorskem in ladinskem narečju, v Dolomitih, je »Pala«, v Aostanskih gorah (Val d' Ayas) »Palon«, zelo strmo travnato pobočje, senočet v strmcm svetu. (PV 1902, str. 405, op. 42; 491, op. 46.) Po nadrobni etimol. razlagi v »Rivista Mensile« CAL, 1938, str. 491, pomenita pala in palon slabe pašnike v strmih pobočjih. Antonio Bertl: »Le Dolomiti Orientali«, Milan, 1928, str. 851: Pala = steller begraster Platz zwischen Felsgehängen. Lothar Patéra: »Bergfahrten in der Cavallogruppe«, Zeitschrift des deu. u. öst. A. V. 1912, str. 337, op. 4. citira več avtorjev in virov za razlago gorskega imena »pala« ter piše: Pala pomeni v resnici oltarno podobo, ta izraz je prenešen na strme drnine (travnate gredine), ki jih je v resnici često videti kakor podobe, oslonjene v boke gora. — Tuma je pisal v PV 1910, str. 150: Strmi gorski pašniki se imenujejo po furlansko »pala«, stopnjevano v »palone«. Ta beseda se nahaja le v furl. narečju, ki se dotika slovenskega. Nisem je pa mogel dobiti ne v italijanskem, ne v furlanskem slovarju. Po mojem mnenju je izraz »pala« iz slovenskega »pola«, »polica«. In spet Tuma: »Krnica in polica« v Geograf-skem Vestniku II — 1926, str. 100—101: »Slov. polici odgovarja morfološki furlanski Pala, ladinsko Pele (Val Fassa) ... Pod Poliškim Spikom (Montaž) so na slov. strani Hude Police, na furl. pa Pala Grande. ... Furl. Pala je lahko zamenjati z laškim palo, kol. Pfahl, palus, pala, pol, lopata, Schaufel. ... Ladinski pala razlagajo kot polico vsi dobro poučeni laški in nemški alpinisti ... Pala je silno gosto, morda najbolj nasejano ime za vrhove. Slovenski pastir se zaveda pomena in rabi vedno Vrh nad Polico ali Vrh police, lež 2105 m pod Velikim Vrhom (Rombon — Za robom), ali Spik nad Polico (Montaž). Tudi furl. pastir se zaveda še pravega pomena, docim ladinski pastirji vrhove nad policiami često kar naravnost imenujejo Pala, Peles, četudi ima Pala kot lastno ime tudi za polico, pašnik ... Za pravo polico ladinski odgovarja: Pala grande, piccola, verde, sabbiosa.«

¹⁹ Aus dem Leben eines Bergsteigers, 1925, str. 195—196.

Drugi so še pisali: Če je Antelao kralj, in Punta dei Tre Scarperi kraljica, pa Croda dei Toni v vseh Vzhodnih Dolomitih za nikomer ne zaostaja.²⁰

In legendarna Punta dei Tre Scarperi (3152 m) s svojo bogato zgodovino! Prvi vrh v Sekstenskikh Dolomitih, ki je stopila nanj človeška noga. Po dveh izjalovljenih poskusih je goro l. 1869 premagal Grohmann z dvema vodnikoma, bila je to prva plezalna tura z uporabo plezalnikov s podplati iz pletenine. Toda za Grohmannom si celih deset let ni nihče upal ponoviti njegove prvenstvene ture.

V prvi svetovni vojni so se ondod bojevali srditi boji. Med ljudstvom je še dandanašnji živih sto in sto prečudnih pripovedk o dogodkih iz tistih let strahote.

Tudi Paternkofel — Paterno ima burno preteklost. Zelo pisana je zgodovina njegovih vzponov. Markantne veličine, prvi je bil sloveči kemik von Eötvös, Madžar, l. 1879, potem Angleži, Nemci, kasneje še drugi, so trudoma odpirali težavne smeri v veličastni gorski čok. Za Paterno, ki je imel na dolomitski fronti sila važen strateški položaj, so se z vsemi silami bili Avstrijci in Italijani. Bil je 4. julij 1915. O prvem svitu so od vseh strani grmeli topovi, neprestano regljali rafali tisočerihi pušk. Kakor na povelje je orožje naenkrat utihnilo. Grobna, svečana tišina. Iz vseh grl, škrbín, s plazov se tisoč in tisoč oči upre v Paternkoflov vršni greben. Opazili so tam gori moža, ki se je spretno dvigal kvišku. Zdaj je došel na deset korakov pod vrh. Prekrižal se je in s širokim zamahom zalučal prvo bombo čez zidček opazovalnice na vrhu. Zakadil je še drugo, potem še tretjo. Tedajci se prikaže, zravnan, na zidcu opazovalnice postava alpinca, ki je tam stal sredi čisto jasne neba, skalo v dvignjenih rokah, na čelu rdeč curek od drobca prve bombe. »Ah, no te vol andar via?« Kaj, ali ne misliš iti stran? Dobro pome-ri, z rokama zažene težki kamen. Mož pod vrhom razpne roke proti nebu, pače vznak, se zavalí v mesta in obtiči v tako imenovanem Opepelovem kamínu, mrtev. Na vrhu, ki so ga zdaj obzarjali prvi sončni žarki, stoji pokonci alpinec, ki je rešil Paterno. Sam, zmagoslaven, višji od same gore: Piero De Luca, od bata-ljona »Val Piave«.

Nekaj ur poprej, pri koči Dreizinnenhütte, je v trdi noči fant, Seppov sin, razklenil roke z

²⁰ Prva sta prišla na vrh Croda dei Toni brata Mihael in Ivan Innerkofler, slavna gorska vodnika, l. 1874. Tri leta kasneje je z njima vrh dosegel kot prvi turist madžarski baron R. von Eötvös.

očetovega vratu, obstal na mestu kakor vko-pan, in dolgo buljil v črno temo, ki je bila vzela drago mu bitje. Nato se je zdrznil, se okrenil, stekel in splezal na Sasso di Sesto, takratni Sextenstein. Tam bo v strahu počakal zore. Da vidi...

Antonio Berti, ki nam to pripoveduje, je bil alpinec zdravnik, in pravi naprej: Stal sem v škrobini Forcella Lavaredo (Paternsattel po starem) in sledil globoko ginjen legendarnemu dvoboju. Za čudo mi je v glavo šnila misel, ki se je nisem mogel otresti, kdo neki bi mogel biti tisti človek, ki je tako neznansko tvegati: Sepp Innerkofler, veliki gorski vodnik v tistih Dolomitih. Bertijev sanitejec, Angelo Loschi, je čutil srčno bolečino svojega oficirja, želja ga je bila dognati, kdo bi bil tisti čez vse hrabri mož z bombami pod vrhom. In da bi junaka spoštljivo počastili, se je neke noči spustil z vrha v kamin ter s pomočjo alpincev z vrvmi izvilkel mrtveca iz zagate v strašnem ognju puškarjenja tirolskih cesarskih lovcev. Zagrebli so ga na vrhu in mu izklesali nagrobni kamen, na njem v izbranih besedah napis časti in slave. Po avstrijskem vdoru so truplo prenesli v dolino. Škoda, obžaluje Berti, mi bi ga radi, ko pridemo tja gor, še našli na vrhu, in poklonili bi se junaštvu, ki je Goro proslavilo iznad vsake državne ali jezikovne meje.²¹

III

Cela gorovja, posamezne gore, po imenih je vse nagnjeno k večnim menjavam. Tako je Mont Blanc imel v različnih časih različna, zmerom številna imena. Še dandanašnji mu po vznožjih v tej dolini pravijo tako, v drugi drugače. Slavni Cervino, Matterhorn s severne, švicarske strani, nima ničesar skupnega z jelenom, ni kakšna jelenja gora ali jelenji vrh.²² V dolini Aosta, pri domačinih, je Becca (kljun), še raje la Granta Becca (veliki kljun), za razloček od drugih »kljunov« tamkajšnjega območja, kakor od njegovega prvega soseda Becca Lusenei (3504 m), še nekoliko odmaknjene Becca de Nona in toliko drugih. Samo v kotlini reke Dora Baltea naštevajo več ko šestdeset kljunov, becche, izrazito ostrih vrhov. Današnji Cervino so skraja zlasti v slovstvu imenovali Mons Silvius (1528—1812). Privikrat

l. 1560 so našli v nekem rokopisu valdostansko obliko imena Mont Servin in se to ime pojavlja za tisto sijajno velegoro noter do l. 1855. Silvius (selva, selve) in kasnejši Servin (serva, serve) pomenita hosto, šumo, gozd, predvsem zaščiten gozd.²³ L. 1796 je izšla o gori knjiga, napisal jo je sam Saussure, tisti od Mont Blanca, in prav on je, zamenjavši začetnico, prvi postavil ime Mont Cervin, ki se je v kasnejši literaturi prijelo prečudne vzpetine. Njeni oboževalci na italijanski strani pa ji želijo povrnitev na izvirno in staro imensko obliko. Takole pišejo: Če so mogli Francozi pogumno in pametno spremeniti ime velikega mesta, pred nekoliko leti je Cette spet postalo Sète, pa ni zaradi tega nihče umrl, zakaj — pravijo Italijani — bi vendar mi ne mogli izvesti pravopisne reforme s preprostim popravkom Saussurove zmote ali pomote, bi zavrgli napačni Cervino in se za zmerom oprijeli starega, domačega imena Servin. To dejanje bi bilo za našo češčeno goro elegantno sredstvo za odvrnitev njenega sorodstva z mlado Cervinijo, frivolnim, mondenim mestom v nališpani bleščavi sredi mogočnih snežnikov, ki mu godijo škripanje žičnic in vlečnic, večni smrad motorjev, povsod sam hrušč in trušč.²⁴

Tam kjer stoji danes razkošna Cervinia, sloveče zimovališče z vseh koncev in krajev skup zgnanega snobističnega sveta, tam so bili v starih časih velikanski gozdovi. Izkrčili so jih, da so si pridobili za domače gospodarstvo potrebne pašnike. Svet po tistih črtovih so poimenovali »Breuil«, kar pomeni gorski pašnik.²⁵ »Al Breuil«, tako še dandanes govorijo domačini in gorniki. Na Breuilu je stala kapelica, kjer so o klasičnih vzponih pomolili nepozabni Carreli, Meyneti, Pessionni, Gorreti, Bichi, Maquignazi, preden je kdo nogo zastavil v kršne, često pogubne strmine. In tam gori,

²¹ Obširno, zelo zanimivo razpravo o razvoju teh in sorodnih toponimov gl. Alfonso Bernardi: »Il Gran Cervino« v zbirki »Montagne« (Walter Bonatti), izd. Nicola Zanichelli, Bologna, 1963, str. 13—20.

²² Alfonso Bernardi, n. m., str. 20. Silvius, servin, tržaški škedenj se je italijanski pisal l. 1256 Selvola, l. 1339 Silvola (M. Kos STL), današnji Servola, prepovedan, zaščiten gozd. Gozdno prepoved iz l. 1275 omenja Kandler, CDI I 6: Prepoved na Zuančici. Sinonim za gozdno prepoved v našem jeziku je šedem, šcedem — od glagola šediti, šcedeti = šediti, varčevati. Prim. Ščedna, del Solkana, Škedenj pri Trstu, dial. Šceden. France Bezljaj v razpravah »Krčevine«, Slavistična revija VIII, str. 11; »Pomenska kategorija »gozd« v slovenščini«, Slavistična revija XII, str. 127; »Slovenska vodna imena«, II, str. 240—241; »Etimološki slovar slovenskega jezika«, SAZU, Ljubljana, 1963, str. 25.

²³ Tudi Zermatt onstran Théodula se je nekdaj imenoval Prato Borni, potem An-der-Matten, kasneje Zur-Matten. Ital. prato, nem. Matte = pašnik, travnik, seča, košenina.

²⁴ Antonio Berti: »Le Dolomiti Orientali«, 1928, str. 475—476; »Dolomiti Orientali«, vol. I, 3. izdaja, 1950, str. 552.

²⁵ Ital. cervo = jelen, cervino je samostalniku ustrezní pridevnik.

na Breuilu, v neskaljeni gorski tišini, je slavni Guido Rey imel prijazen domek, svoje ljubljeno planinsko zatočišče.²⁶ Strah ga je prevzel, ko so napovedovali napravo ceste iz Valtournanche na Breuil in zidavo novega centra za zimski šport. Še par let pred smrtjo je prijatelju pisal: »Vse je še po starem tu gori na Breuilu, v tem blaženem kotičku, ki sem si ga bil izbral za oddih in počitek. Toda bridka žalost me obhaja, prihodnje leto bodo hrupno priropotali ssem gor avtomobili, brezobzirno bodo skrunili sveti mir tu gori, se drzno ustavljali pred našo ljubo, samotno kapelo. Sic transit gloria mundi.«²⁷ Kasneje so tarnali: Nora stavbinka dela vrste Cervinia, ko da bi bili tja prenesli lep kos milanske periferije in s tem ogrdili najlepšo skalino Evrope, vsi to obsojamo, vendar se brezdušnemu, neodgovornemu početju nobeden dejansko ne upre... In še tole o gorskih imenih. Monte Rosa, da se še zanj pomudimo v Peninskih Alpah, ni dobil imena od rože, ko se nekateri menili, in med njimi celo Horace Bénédict de Saussure, da spominja njegova vršina, ki jo v nižinah obkrožajo prelepi travniki, na podobo razcevele rože. Drugi so prevzeto pisali o čudovitih barvah roza, ki z njimi prvo jutranje sonce obseva veliki vrh. Odkod današnje ime, s tem vprašanjem so se razumniki mnogo ukvarjali. Od njih vemo, da so v začetku 15. stoletja pisali goro Monte Boso, ki da je v Italiji najvišji vrh. Sto let kasneje so nekateri goro, ki je v besedi, imenovali Silvio, potem Rosa, a kasneje Monte Rosio, Monte della Roiza, Monte Boso Rosa, in še zemljevid iz l. 1740 ima za-

pisano Mon Boso dit Rosa. Toda na koncu so slišali govoriti domačine: Mont di Roëse, kar pomeni gora ledenikov. V starem valdostanskem narečju so imeli za ledenik več izrazov: rouisse, reusse, roesa, roisa, ruisa, rosa in rose. Torej Monte di roëse, Monte Rosa. Pišejo tudi, da pomeni keltska beseda roz, ros špico ali rog.²⁸

Monte Cristallo v Ampezzanskih Dolomitih, eno od prvih in največjih odkritij pionirja Grohmann (l. 1865), nima nobene zveze z rudninskimi kristali, vsaj do danes, kolikor vemo, jih prav tja še nihče ni šel nabirat. Eni razlagajo ime tiste mogočne gore z besedo crista ali cresta, Cresta Bianca je v nji znani predel. V skupini Grossvenediger je vrh, Kristallkogel po imenu.²⁹ Ali cristallo pomeni v nekaterih dolomitskih narečjih ledenik. Cristallo se imenuje nagnjeni ledenik v severozapadni steni Civette (dial. Zuita) v Agordinskih Dolomitih. Monte Cristallo ima dvojce razsežnih ledenikov. Eden od obeh je znan po svoji dolgi in globoki prečni špranji, ki je vanjo padel Michael Innerkofler, Seppov stric, zgledni vodnik prvih alpinistov odkrivavcev v Dolomitih. Več ko tristokrat je po raznih smereh pripeljal turista na vrh svoje priljubljene gore, tudi Kugyju je bil tam za vodnika, ter še sam opravil v Cristallu in drugih gorstvih številne prvenstvene vzpone. Zdaj (poleti 1888) pa se je tukaj, kakor na lepem, smrtno ponesrečil, komaj 40 let star.

Ko smo omenili dolomitsko Civetto, tisto od gigantske velestone, pa nam pride v spomin druga, nam znatno bližja Civetta, Monte Civetta, Cima Civetta v trentarskih gorah. Ker tako se po italijansko imenuje naša Sovatna.³⁰

²⁶ Saussure je bil prepričan, da na vrh Monte Rosa ne bo nikoli stopila človeška noga. V resnici je šele 43 let po njegovi smrti dosegel župnik Giovanni Gnifetti iz Alagne vrhunec, ki nosi njegovo ime. Rivista Mensile 1938, str. 490; ista 1960, str. 389; Le Alpi, mesečna revija C. A. I., 1942-43, str. 24, 27. — Tuma piše (»Krnica in polica«, Geografski vestnik II — 1926, str. 99): »Monte Rosa se je nekoč imenoval Gornernhorn, Gorn je slov. Krn«. — (Na švicarski strani se pod Monte Rosa vleče veliki ledenik Gornergletscher. Tamkajšnji vzpetini je Gornergat ime. O izvoru gorskega imena Krn je izredno mnogo napisanega. O Krnu so razpravljali učenjaki in planinci, veliko tudi italijanski. Tu seveda ni, da bi se spuščali v pretres tistih resda zelo zanimivih razprav.)

²⁷ Oswald Redlich: »Ueber Ortsnamen der östlichen Alpenländer und ihre Bedeutung«, Zeitschrift des deu. u. öst. A. V., 1897 str. 79. — Crista, cresta pomeni gorski, zlasti skalnat greben. Torej Monte Cristallo = grebenasta gora.

²⁸ Cima Civetta za Sovatno in Sella della Civetta za Vrata, prelepi prehod iz Vrat, triglavske doline, v Trento, tako ju piše tudi Carlo Chersi: »Tricorno«, II. izdaja, Trst, 1930; »Gorizia con le Vallate dell' Isonzo e del Vipacco«, SAF, Videm, 1930, str. 512. Se mene je vpraševal, kako bi se Sovatni po italijansko najbolje reklo. Malo prej je bilo izšlo

²⁶ Guido Rey, Turinčan. 1861-1935, Kugyjev vrstnik, vezale so ju vezi vdanega, čez vse prisrčnega prijateljsstva. Alpinist, drzen plezalec, alpin. pisatelj, kakor Kugy velik poet gora. Torišče so mu bile predvsem Peninske (Pennine), Cottijske (Cozie, Cottiae, Cottiennes) in Grájske (Graie, Graies, Grées) Alpe. Vse svoje življenje se je v tistih visokih gorstvih vneto uveljavljal, a najljubši od vseh mu je bil vseskozi Cervino, v katerem je našel svoja najlepša in najgloblja doživetja. V Cervinu je preplezal vse štiri glavne grebene, kot prvi za tiste čase najtežjega, sloviti Furggen. Na novo je odprl v piemontskih gorah številne plezalne smeri, ki nosijo danes njegovo ime. Reyeva poglobljena literarna dela, ki so znatno obogatila alpin. slovo: Il Monte Cervino, Alpinismo acrobatico, Il tempo che torna in La fine dell' Alpinismo. Reyevi spisi so polni pesniškega občutja, njegov pesniški jezik je neprekosen. Posebej velja spoštljivo omeniti njegovo klasično delo o Cervinu-Matterhornu, kjer v vznesenem tonu razgrinja zgodovino svoje češčne gore do prvega pristopa na njen vrh l. 1865. Iktrati nam v dragoceni knjigi z živo besedo pripoveduje o svojih lastnih doživljajih z nešteti pohodov po njej. Ob 100-letnici Whymperjeve zmage in pogube je izšlo o Cervinu mnogo knjig, a po soglasni sodbi poznavavcev je od vseh najlepša, najvrednejša nova izdaja nemškega prevoda Reyevca Cervina, Guido Rey: »Das Matterhorn«, Bergverlag Rudolf Rother, München.

²⁷ Alfonso Bernardi, n. m.

Pa kaj in kje je Forcella di Rohra? Šele po ovinkih boš pogodil, da imajo s tako pisavo v mislih Grlo, znani prehod iz Planice v Malo Pišnico. Pri Ratečanih se zares čuje ime »Uror« (tj. v roru, v cevi), od tod so zemljevidi prevzeli Rora ali Rohra ter se Grlo tako piše tudi v nemškem in italijanskem slovstvu.³¹ Za Nabojš, po Tumi tudi Nabojec, vršek v Višenjski skupini, so mislili, da je kar od nebes. Dali so mu ime tile Himmelberg ter onile Monte del Cielo. Findenegg je razlagal ime Nabojš iz slovenščine. Rekel je »Binderschlägel«, po naše nabijalo (sodarjevo).^{32a} Za Grossglockner se pojavlja ime »Il Gran Campanaro«. A mi sami komaj tu in tam, pa nekam sramežljivo, kakor v svetem strahu, tvegamo zapisati Veliki Klek. In tule, v Beneški Sloveniji, v Tërski krajini, na področju strmih Muzcev so kraji, kakor so natiskani po učenih knjigah: nascije Tanacocozarie, sedelci Tasatovelico-boroulava (1180 m) in Tasatomaliboroulava (1134 ali 1145 m), grapa Tameboramelavame, v vrhah Muzcev raz (spigolo) Tanatomadava ter še drugi s takimi in podobnimi imeni. Sama suha imena, brez pristavkov, brez razlag.³³ Gorska imena se menjavajo, se spreminjajo, so gibljiva. Mejni Matajur se je po starem imenoval Baba, kar morfološko odgovarja: košat, obel stožec. Po furlansko so mu pravili Mont Mad'or, Monte Majori, a s svojim današnjim imenom se je lepa, za čudo razgledna gora pozno pojavila v listinah in po zemljevidih, šele v 18. stoletju. Mangart je bil znan z ime-

nom Babji Zob. Najstarejše njegovo ime (iz l. 1718) je bilo zapisano Zauchenberg, iz slovenskega Suha, Suše. Freyer in dr. Peters pišeta v letih 1832 in 1855 o Zebniku, pravi Tuma.³⁴ Marljivo, zelo prizadevno se je s toponimi v Julijskih Alpah ukvarjal Gstirner. Na skrbi so mu bili posebno Mangart in kraji v njegovi skupini. O Zebniku (Sebnik) pravi Gstirner, da ni ondod nikoli slišal tega imena, še manj da bi bil kljub vestnemu iskanju kaj našel o njem. Tudi naziv Babji Zob ni prišel Gstirnerju pri domačinih na ušesa, če mu ga ni enkrat samkrat imenoval kmet iz Loga, a še tisti s tem, da je bil slišal le župnika goro tako imenovati. In čeprav je Babji Zob natiskan tudi na znanem Kozlerjevem zemljevidu Slovenske dežele in pokrajin iz l. 1864, prihaja Gstirner do zaključka, da je to ime za današnji Mangart umetno ustvarjeno šele v našem stoletju. Gstirner se je trudil ime Mangart razložiti iz slovenskega, saj so Ložani na jugu in Fužinarji iz Bele peči, ki je nemška šele od približno l. 1400, vendar prvotno, strnjeno slovensko prebivalstvo. Po dolgotrajnih študijah je prišel do spoznanja, da izvira ime Mangart od osebnega imena Manhart, ko je na Koroškem tudi veliko planin z imenom Manhartalm, Manhartova planina.³⁵ Naš etimolog prof. Bezljaj pravi med drugim: Na karti Izraela Holzwurma (u. 1617) je gora označena Monhart vel Oera mons (Carinthia I, 1942, 63). Slovensko ime Mangart je prevzeto iz nem. antroponima Mainhard, ki se večkrat pojavlja v nemških gorskih imenih...³⁶ Znamenita karta Capellaris ima zapisano l. 1780 M. Manhard, l. 1798 M. Munhard in l. 1805 M. Monhart.

Bovški Rombon ali Robon poznamo tudi z imenom Veliki vrh. Kaninu pridaje Potočnik soznačnico Sivec. Takole je pisal: »Zaradi najlepše panorame ne samo v Julijskih Alpah, ampak v Alpah sploh sloveči Kanin ali Sivec (2592 m)«. Potočnikovemu »Sivcu« se je Tuma ognjevitno uprl in razvnel se je med njima

Tumovo Imenoslovje Jul. Alp. Tam na str. 18, 55 trdi Tuma brez ovinkov: Sónnica, Sónnjak, Sovatna, Sónna glava — vse to so kraji v gorah, kjer so potresali drobnici sol. Toda na oni strani jim ime po soli (ital. il sale) ni bilo posebno všeč. Sova, ptič, je po ital. la civetta. Tako so se odločili za ime po nočni ptici. Sicer, resnici na ljubo, Cima Civetta lepše, bolj klasično zveni ko pa Cima del Sale.

O izvoru imena Sovatna se je pri nas zelo veliko pisalo. Gl. zlasti Slavistična revija IX — 1956, str. 180—181 (prof. J. Kelemina: slov. sovatna je lokalna dialektična tvorba); X — 1957, str. 172—175 (v razpravi »Pozabljene besede« ugotavlja F. Bezljaj, da ne izvira toponim Sovatna ne od sove ne od soli), XI — 1958, str. 54 (prof. Bezljaj v razpravi »Stratigrafija Slovanov v luči onomastike«: »beseda Sovatna in razne inačice se zdí, da so turkotartarskega porekla«).

³¹ »Der Hochtourent in den Ostalpen« VIII, 5. izdaja, 1930, str. 359: Rora oder Grlo; »Gorizia con le Vallate dell' Isonzo e del Vipacco«, str. 500: Forcella di Rohra.

^{32a} Hermann Findenegg: »Aus den Raibler Alpen«, Zeitschrift des deu. u. österr. A. V. 1879.

³² Olinto Marinelli: »Nuova traversata della Catena dei Musi e salita alla sua cima più alta« v reviji »In Alto«, 1910, str. 1—9. Olinto Marinelli, slavni geograf, geolog, speleolog, glaciolog, hidrolog, botanik, vremenoslovec i. dr. je z vodniki domačini obhodil Muzce ter ugotavljal in, kakor v razpravi omenja, si sproti zapisoval toponime. O priliki bi se pri nas razlučil pomen takih po italijansko spakedranjih, sicer izvirno slovenskih krajevnih imen.

³³ Imenoslovje Julijskih Alp, str. 31, op. 17. — Pred tem, v Jadranskem Almanahu 1923, na str. 132, je pa Tuma pisal: Po obliki Mangarta domnevam, da je moralo biti njegovo staro ime Baba ali Grad. Ker Ložanje pravijo »Pod Gradom«, Mangart bi bila torej sestavljena iz »grade«. Vsa razlaganja besede Mangart ostanejo vendar gola ugibanja.

³⁴ Adolf Gstirner: »Die Julischen Alpen«, Zeitschrift des deu. u. öst. A. V., 1900, str. 397, 399, 401. »Die Karte von Kärnten von Loschan, 1844, kennt hier auch noch einen Sebnik-Berg (slov. = der allein-stehende Berg), ich habe diesen Namen nie hier gehört, noch sonst etwas über ihn gefunden.«

³⁵ France Bezljaj: »Slovenska vodna imena«, II. del, str. 11.

³⁶ Dr. Matko Potočnik: »Vojvodina Koroška«, I. zvezek, str. 28.

zaradi tega in še drugih toponimov iz Julijskih Alp besedni boj nenavadne ostrine. Tuma je pisal: »Kanin je dr. P. prevedel v ‚Sivca‘. Ta prevod je vsekakor iz trte izvit. Ker pa se ne da dognati, odkod je izraz Kanin (kakor ne npr. Mangart), je najbolje, da se pri miru pusti, kakor je.«³⁷ Nato Potočnik: »Kanin ali Sivec pišem po Rutarju, Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska, str. 19, vrsta 18. Goričan in geograf Rutar je gotovo vedel, zakaj je pisal tako.«³⁸ In spet Tuma: »Sivec je rodoljuben prevod za Kanin, iznajden po prof. Rutarju, sicer pa Sivca — ni.«³⁹ Naraščajoči turistovski promet, kakor tudi pogosta raba, pomagata v veliki meri k njihovi opotečnosti. Kolikor toliko je nestalnost toponimov razložljiva z zakonitostjo o spreminjanju vsakega jezika. Svoj čas so pisali Piščenica in piščenska dolina za današnjo Pišnico, Ponščica je bila Ponca, Planinica (Planica), sedlo Voršec (Vršič), Razora, Škrljatarica, Rogica ali Suhi Plaz, Rjovina, Konjavec ter seveda Pršilec in Pihalec.⁴⁰ So tudi gore, ki jim pravijo tokraj tako ter onkraj drugače. In kaj niso veliki turisti, kakor Kugy, Findenegg, Gstirner in drugi samo po Julijskih Alpah skovali novih, poprej neznanih, še nikoli slišanih imen! Zelo pestro imenoslovje so onod ustvarili tudi Italijani.

Nad dolino Zajezeri je Veliko Špiče, tudi V Lipah Špica imenovani vrh. Čeprav se nam ponavlja svarilo, da je Lepa Špica napačno,

izrojeno ime, nam je vseeno le Lepa Špica na jeziku, kadar nanese beseda na sončni vrh s širokim razgledom po stoterih snežnikih, pa tudi pogled navzdol je z Lepe Špice kaj mi-kaven, tostran na sinja jezera ter onstran v pisano Trento.⁴¹

Kamniške ali Savinjske Alpe? Slovensko planinsko društvo je ob desetletnici obstoja izdalo spominsko knjižico, tam so se Kamniške planine še pisale Grintavsko pogorje.⁴² Domače ime za vso gorsko skupino je pri nas še zmerom »Grintavci« in se zanje po pravici ogreva tudi naš prvi geograf prof. Melik. Ali kakšno vojsko so imeli med sabo nemški učenjaki, če naj se piše Savinjske ali Solčavske (Santaler, Sulzbacher Alpen) ali Kamniške (Steiner Alpen)! Za »Savinjske« se je vnelo boril dr. Johannes Frischauz, za »Kamniške« nič manj ognjevit dr. August Böhm von Böhmersheim. Pri nas je učeni svet okleval. Štajerec Kocbek je vztrajal pri »Savinjskih«, prof. Seidl dopušča dvojnost imen. Tako tudi prof. Melik, ki mu radi pritegnemo, ko pravi, da ne bo prav nič narobe, če se v književnosti tudi v bodoče držita in se uporabljata kot enakovredni obe imeni.⁴³

Nekateri geografi prištevajo h Karnijskim Alpam tudi Ziljske, čeprav sta gorski vrsti ločeni po izraziti dolinski črti, namreč reki Zilji.⁴⁴ Pri nas so tudi takole pisali: »Kranjske planine se dele v pogorje Karavank in v gorstvo julijskih Planin. Karavanke pa deli voda Kokra v dve zelo neenaki polovici: v zapadne Karavanke in v vzhodne, le-te pa se v vsaki deželi drugače imenujejo. Na Koroškem jih pišejo po potoku Sulzbach, Štajerci jim pravijo Savinjske Planine, mi jih zovemo po mestu Kamniku »kamniške Planine«. Predel loči julijske od karnijskih Planin. Reka Zadnjica se izliva v bovški okolici v Sočo.«⁴⁵ Še pred Findeneggom je bilo pri ljudeh v rabi

³⁷ PV 1910, str. 82. Toda 20 let kasneje je Tuma v Imenoslovju Jul. Alp (str. 15, op. 1) o Kaninu pisal: »Ime Kanin smatram za spačenko iz slov. Kamen.« (Gl. tam obširnejše razlago imena.)

³⁸ Dr. Matko Potočnik, PV 1910, str. 129—130.

³⁹ PV 1910, str. 132. V isti repliki piše Tuma (ibid. str. 131): »Odgovor dr. Potočnika ni noben odgovor, vsaj ne strokoven, na mojo stvarno in zdravo kritiko. Razumem pa iz tega odgovora ogorčenost g. avtorja, zdaj vidim, da je g. profesor, spisujoč svoje Julijske Alpe, povzel največ iz mojih turističnih spisov, a zdaj se mora pokoriti, ker je to storil brez lastnega kriterija.«

⁴⁰ Evgen Lah: »Kranjske planine« v Letopisu Slovenske Matice 1882—83, str. 136—162. Za Kanjavec ima že imenovana karta Capellaris iz l. 1798: M. Cognac (izg. konjac).

Za Pišnico naš najlepši gorski potok, ni nobena beseda odveč. S. Rutar piše v »Zgodovini Tolminskega«, str. 265: Voršec ali Mojštrovka, med Sočo in Piščenco. Jožef Volc: »Podkoren, Črtice iz preteklosti vasi in gorenjske Doline«, Ljubljana, 1938, str. 77: piše na osnovi starega rokopisa iz kranjskogorskega arhiva sedanjo Pišnico v stari obliki »Kopišnica«. O Volčevem spisu poroča v Geografskem Vestniku 1938, str. 150, revizij recenzent s šifro S. I. Glede Pišnice pritrjuje avtorju: »Kopišnica, s čimer je ime tega potoka na mah zanesljivo razloženo.« Tudi Rudolf Badjura (Ljudska geografija, str. 119 in 204) razlaga, da je Pišnica, v narečju »Pišencas, obrušeno ime iz izvirnega Koplšnica, oglarska kopa, kopišče (Kohlenmeierstätte), ne od peska. Ali France Bezlaj: »Slovenska vodna imena« I, str. 15, II, str. 91—92, pravi, da je Badjurova etimološka razlaga komaj verjetna, ime Pišnica je pač izvedeno iz besede pesek, peščenica.

⁴¹ Čez Veliko Špiče — Lepo Špico je do zadnje vojne potekala meja med nami in Italijo. Po italijansko se je gora pisala in jo še pišejo Cima Bella (= Lepa Špica).

⁴² Dr. Vladimir Foerster: »Po desetih letih, 1893 do 1903, izd. Osrednji odbor SPD, str. 6.

⁴³ Anton Melik: »Slovenski alpski svet«, str. 31. — Dr. August Böhm von Böhmersheim: »Steiner Alpen«, Dunaj, C. Gerolds Sohn, 1893. Tine Orel: »Ob arhivu savinjske podružnice«, PV 1963, str. 627. — Zanimiv je zaradi imen o naših Grintavcih imenoslovni ekskurz Jos. Westra: »Iz domovine in tujine«, zal. SPD, Ljubljana, 1944, str. 75—76.

⁴⁴ Zeitschrift des deu. u. österr. A. V. 1898, str. 281, piše: Karnijske Alpe se delijo v dve skupini: Ziljske Alpe in glavna vrsta Karnijskih Alp (Karnische Hauptkette). Tako tudi Marinelli: »Alpi del Gail e Alpi Carniche proprie« (karta v Bollettino CAI 1887 str. 152—153). Te razdelitve se drži tudi dr. M. Potočnik: »Vojvodina Koroška«, I, str. 15.

⁴⁵ Evgen Lah, n. m., str. 141, 145, 147. Imena julijske, kamniške, karnijske so pisali z malo za-

ime »Rabeljske gore« za zapadne Julijske Alpe. Findenegg je to ime uvedel v literaturo, privzemši še Mangart v to gorsko skupino, sledili so mu s poimenovanjem Viktor Hecht, Adolf Gstirner in v začetku svojega pisanja tudi Kugy, ki je pa vzhodne Julijske imenoval Trentarske gore (Berge der Trenta). Potem je prišel Potočnik, zapisal je tole: »Julijske Alpe se razprostirajo od Tilmenta proti vzhodu do Savinje v daljavi 130 km in imajo tri oddelke: Beneške ali Rekljanske Alpe, Julijske ali Rabeljske Alpe in Savinjske ali Kamniške Alpe.«⁴⁶ Pa sploh, tele Julijske in Karnijske, kam vse jih po evropskem svetu niso prekladali! Nekateri pisci so obe gorstvi istovetili. Pisali so »Alpes Carnica sive Julia« — Karnijske ali Julijske Alpe. Julijske Alpe so zdaj zarisavali na severu, zdaj na severovzhodu Furlanije. Enkrat so jih deli na zapad, drugičkrat na vzhod od Karnijskih kot njihovo nadaljevanje. Nekateri zemljevidi so jih imeli natiskane severno od Karnijskih. Zemljepisec Magini v knjigi »Italia« govori o Tridentinskih Alpah in pravi: »sledijo jim Julijske Alpe, po katerih pridemo iz Trevisa čez Feltr in Belluno na Bavarsko. In Karnijske, z dvema potoma, eden pelje ob Soči v Beljak, ter drugi skozi gozd sv. Gertrude v Ljubljano...« Fra Paolo Sarpa, svetovalec Beneške republike, piše v svoji »Zgodovini Uskokov«: »Kvarner pod Karnijskimi Alpami.«⁴⁷ Starejša avstrijska specialka (list Bovec-Flitsch) ima v velikih črkah zapisane »Karnische Alpen«, Karnijske Alpe, vseskozi v loku od Lipnika nad Lužnicami čez Poliški Špič do doline Možnice za Velikim vrhom-Rombonom. Julijske Alpe same, vsaj tiste naše, bi lahko smiselno obravnavali z imenom Triglavske Alpe. O tem razpravlja z razodevanjem svojih upoštevanja vrednih misli dr. Anton Melik, »Planine v Julijskih Alpah«, str. 16.⁴⁸

In za konec, kdo ne pozna Hrušice, prostrane gozdnate planote, ki se vleče v podaljšavi Nanosa tja naprej do Kalc ob Novem svetu. Zelo različno so pisali o njej. Slavni angleški zem-

ljepisec, zgodovinar in numizmatik Pinkerton razpravlja o koroških in kranjskih gorah ter navaja: »Julijske ali Karnijske Alpe, zdaj Birnbaumerwald imenovane, se vlečejo med deželama Koroško in Italijo.«⁴⁹ Nemec Ramsauer piše: »V odročnem jugovzhodu je bilo gorovje Mons Oera, današnja Hrušica (der heutige Birnbaumerwald). Ko je Augustus dal speljati cesto skozi Hrušico, so jo poimenovali Alpis Julia. Oera ali Alpis Julia, to je današnja Hrušica, severovzhodno od Trsta.«⁵⁰

Valvasor je pisal: »Was demnach bey voriger Zeit Alpes Juliae geheissen, das nennen wir heut zu Tage den Bierbaumer-Wald, und auf gemein — Crainerisch Kruscheza. Ist ein hohes und wildes Gebirge, so nicht allein durch gantz Crain gehet, sondern auch weit in die Turkey hinein, und sich viel Meilwegs weit erstreckt.«⁵¹

Gore in gorovja, nizka in visoka, so večna. Le imena jim daje človek, zato so nestalna, pogosto menjava.

⁴⁶ Že več ko sto let pred prof. Melikom je rabil malo znani raziskovalec Alp H. Beitzke za Julijske Alpe naziv: »Terglougruppe«, Triglavska skupina. H. Beitzke: »Die Alpen, ein geographisch-historisches Bild« mit einer Uebersichtskarte der Mittel- und Ostalpen, Colberg, C. P. Posto, 1843. (Poroča Lothar Patéra: »Die Cavallo-Gruppe«, Zeitschrift des deu. u. öst. A. V. 1911, str. 298.)

⁴⁷ John Pinkerton: Géographie moderne itd., francoski prevod iz angleščine C. A. Walckenaer itd., II. del, str. 551, Paris, Dentu, XII — 1804. (Povzeto iz prej navedene razprave Giov. Marinellija »Le Alpi Carniche«, str. 98.) — Birnbaumerwald je nemško ime za Hrušico.

⁴⁸ Franz Ramsauer: »Die Alpenkunde im Altertum«, Zeitschrift des deu. u. öst. A. V., 1901, str. 46—68, posebno str. 53, 58. — O gori ali gorovju Oera je pisal pri nas tudi Tuma (PV 1933, str. 115). Pravi, da je Oera grška beseda »okris«, mons confragosus. Ocris, Oera je prevod za Kras, saj beseda Kras ravno pomeni razkrseno kamenje. Oera je današnji Kras. Tako Tuma, ki pojem na široko razlaga in se sklicuje m. dr. na pisanje starogrškega geografa Strabona v njegovi znameniti »Geografiji«, tole verjetno po navedbah, tolmačenju in citatih Marinellija, ki stvarno trdi: »Namesto imena Karnijske Alpe, to je od Karnov naseljenih gora, so antični geografi uporabljali druga imena, in sicer za nižje gorovje Oera, ter za drugo, tistemu sosedno, a višje gorovje, verjetno Snežnik (piše Nevoso) ali Sneznica, pa Albius Mons ali tudi Albanus.« In citira ob tem Marinelli poleg Strabona še Plinija in Ptolemeja z navajanjem njihovih del. (Giovanni Marinelli v prej navedeni obširni razpravi »Le Alpi Carniche«, str. 90, 95.) Ker smo že pri imenu Kras, bi še opomnil na ugotovitev prof. Franceta Bezljaja: Gotovo predslavansko je Kras, čeprav ni nikoli izpričano v antiki» (Nasa sodobnost 1953, str. 690). In še prof. Jakob Kelemina v Slav. reviji VIII — 1955, str. 86—87: »Po Skoku je Kras ilirska beseda, slov. ime Kras za pokrajino se je prvič pojavilo l. 1177.«

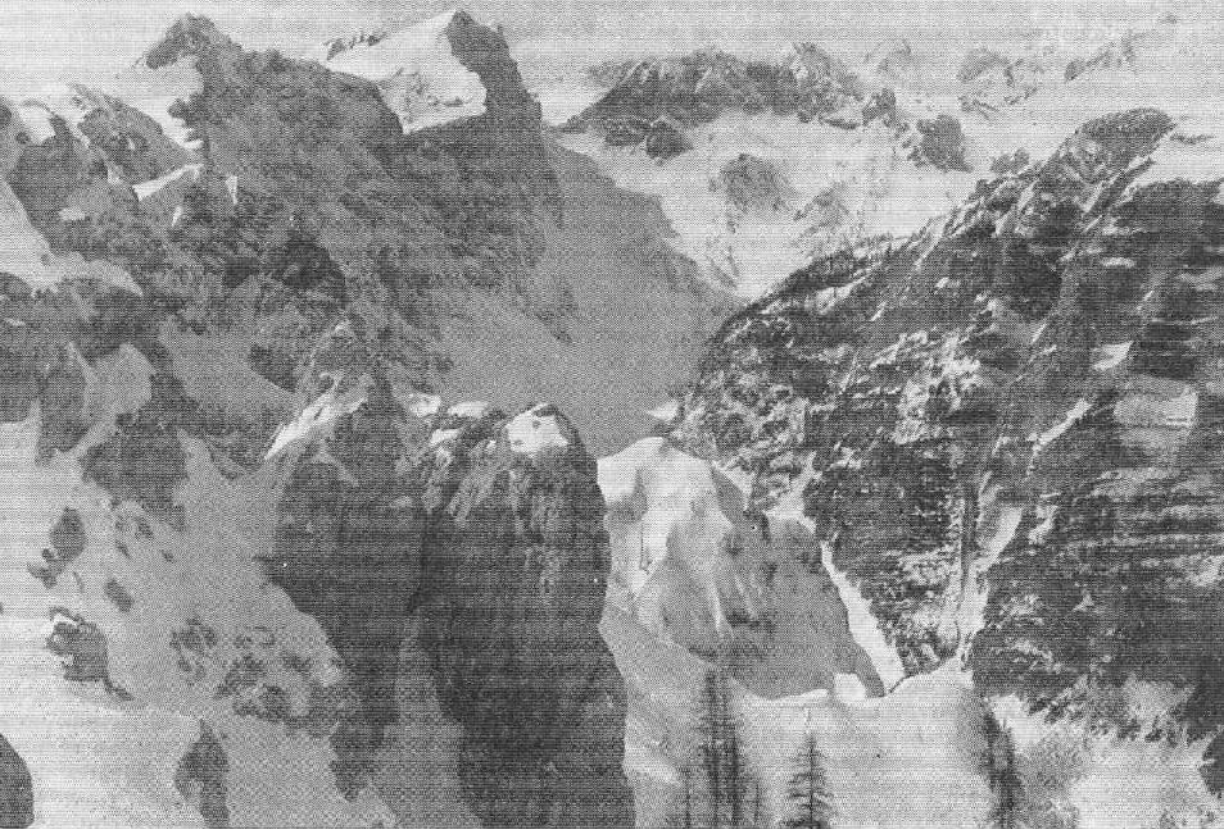
⁵¹ Po naše: Kar se je torej v prejšnjih časih imenovalo Julijske Alpe, temu pravimo dandanašnji Bierbaumer-Wald (lako je ime zapisano v nemškem izvirniku), in po domače — Kranjska Hrušica. Je visoko in divje gorovje, ki se ne širi samo po vsem Kranjskem, ampak sega tudi daleč noter v Turčijo, in se razteza na milje daleč. (Die Ehre..., knjiga II, str. 267, drugi stolec.)

(Nadaljevanje in konec)

četnico. — Tudi S. Rutar je pisal (»Zgodovina Tolminkga«, str. 161): »Učasi prištevajo zemljepisci zahodne Julijske Alpe tako imenovanim karnskim Alpam, ki se vlečejo od koroško-beneški meji proti Tirolu.«

⁴⁹ Dr. Matko Potočnik: »Vojvodina Koroška«, I. zvezek, str. 15. Tuma Potočnikovo razdelitve gorstev ostro pobija in zemljepisca s stvarnimi navedbami podrobno poučuje. PV 1910, str. 108.

⁵⁰ Očitno so zamenjavali pojma Carnia in Carniola. Karnija in Kranjska. Mnogo zanimivega o vsem tem piše Giov. Marinelli: »Le Alpi Carniche, nome, limiti, divisioni, nella storia e nella scienza«. Učeni avtor podkrepuje svoja izvajanja z navedbami številnih virov. Bollettino CAI, 1887, str. 72—154.

Triglavske svet pozimi

Foto Albert Sušnik

O človeku, ki je vse življenje iskal lepoto

Marjan Lipovšek

Zadnjič sem imel opravke v Radovljici in ko sem končal, me je prijatelj potegnil z avtom v Begunje. Izpred bolnice, nekdanje kaznilnice težkega spomina, sem stopal v čistem junjskem dnevu gor k Sv. Petru. Na jugozahodu so se vzdigovale triglavske gore, vedno bolj sanjske, vedno bolj kipeče, čim višje sem prišel. Zgoraj je cerkvena, stara kot nekdanji, čudovita v svoji harmonični obliki kakor ma-

lokaj, kar je slovenski arhitekt, bodisi da je bil župnik ali kmet ali šolan človek ustvaril. Ker danes skoraj ni ne gore ne hribca, ki bi bil brez gostilne, so tudi tu postavili zadaj za gozdom »sankaško kočico«, kakor jo imenujejo, da je priložnost za oddih, še bolj pa za pijačo. Vendar sem imel srečo. Pijancev ni bilo in tudi kričanja ne. Klop pred kočico so samevale in razglednik tik spodaj je bil zapuščen. Samo razgled tja do odsevov Blejskega jezera, poključskih temin in daljnih bohinjskih gor, pa daleč gor v Savsko dolino, ki z desne objema Triglav in Škrlatico pa Martuljsko skupino, ki s Kukovo špico pogleduje sem čez, ta širni in mili pogled na blejski kot ni bil nič manj lep, če ne lepši.

Toda nekaj me je motilo. Sprva nisem vedel, kaj. Pa sem prisluhnil in od nekaterih samotnih koč, ki stojé zadaj v bregu, so se slišale naše »slovenske« popevke, ta spačena muzika radijskih ansamblov, ki sejejo strup med ljudstvo, ga varajo, mešajo pojme in z lažnjivimi na-

slovi trdijo, da igrajo ljudsko, narodno, našo slovensko glasbo. To pokvarjeno, bedasto, sentimentalno, zopрно ljubezensko beketanje.

Pa se je oglasil zvon od cerkve. Potrkavali so, ne vem zakaj. Glasovi so doneli. Lovili so se v zraku, prehitevali, ujemali, se družili in s harmoničnimi krili plavali čez globeli daleč v dolino, na vse strani.

Pomislil sem: glej to raznoličnost zvočnega sveta. To monotono, dolgočasno ritmično nabijanje in melodično primitivno podobo popevk, pa te glasove zvonov, ki so zgolj posamezni toni, pa s svojo čudovito zvočno, pravzaprav fizikalnično popolnostjo hite čez gore. Za katero stran se bom odločil? Ne zato za zvonove, ker se glasé iz cerkve. To je minilo in je le še pretéklost, čeprav prelepa in zgolj naša, kakor pravi pesnik...

Na gori, ki se pne v nebo,
samotna cerkvica stoji
in tam nad njo molče gredo
oblaki, beli romarji.

Kot bleda vdova gleda tam
na vitke ceste, na vasi.
Nihče ne stopi več v njen hram,
njen zvon nikdar več ne zvoni.

Le včasih še, ko trepetá
skoz votla okna vetra dih,
v večerni zrak zašepetá
o Turkih in o romarjih...

Le včasih še, ko lunin sij
zvonik ji dvigne nad megle
v dolini starec zadrhti,
postane in spet dalje gre.

(Janez Menart)

...pač pa zato, ker iščemo lepoto in poskušamo razločevati, kaj je vredno, kaj ne.

O takem človeku, ki je vse življenje iskal lepoto, hočem danes govoriti.

Spomnil sem se nanj, na Janko Ravnika, tudi tisti dan, zakaj vem, kako ljubi čudovito ubranost potrkavanja v sončnem dnevu, ko sediš kje na gori sredi Polhograjskih hribov, pa doni z vseh strani z višin in s Sorškega polja, zdaj glasneje, zdaj komaj slišno, milo, ubrano, slovesno, otožno, kakor pač prinese vetre glasove in kakor se družijo med seboj sredi gorá in dolin.

Pri Janku sta nerazdružljivi ljubezen do narave — ne samo do gorskega sveta — in njegova predanost glasbi, ki mu je poklic. Danes, ko zasluge na kulturnem področju čimdalje manj spoštujemo in je vsak športnik dneva največji junak, ko se vedno premalo

zavedamo, da sta samo znanost in kultura pravi obraz naroda, ni čudno in tudi grajati ne morem, da le malokdo izmed planincev vé natančneje, kaj Ravnik pomeni na področju glasbenega ustvarjanja in glasbene pedagogike. Saj večino ljudi zanima zgolj senzacija, in niti ne senzacija trajnejših kvalitét, temveč senzacija dneva. Celo med glasbeniki ni dovolj osveščenosti za vrednote, ki prehajajo ali so že prešle v našo kulturno zgodovino. Preveč je vsakodnevnega dela in interesov za uveljavljanje, za boj med pozicijami in priznanjem. Zato premnogim ni znano, do kakšne mere je Ravnik posegel z novostjo svojega ustvarjanja med sicer kvalitetne, a nekoliko zastarele razmere tam okrog leta 1914. In prav do danes je ostal zvest — kar je tako redko — sebi, torej svojemu naturelu, svojim čisto posebnim izraznim sposobnostim, pa tudi razvoju, s katerim je ves čas deloval, ga pazljivo zasledoval.

Vendar naj bo o Ravniku — glasbeniku dovolj samo teh besedi. O njem pripoveduje naša kulturna zgodovina in esejistika. Nam gre za Ravnika — planinca. Za skalaša, kakor je bil, navdušen na vzore, ki so strmeli drugam kakor okosteneli nazori meščanskega planinstva. Zato se je pridružil Skali in ko so ga tam »zavohali«, kakor je sam rekel, so ga takoj drugo leto izvolili za predsednika.

Dolga leta je tamkaj deloval. Kogar zanimajo nadrobnosti, naj si prečita izčrpen, nekoliko z osebnimi pogledi in tolmačenji pobarvan, pa natančen in poučen Škerlakov članek o zgodovini Skale. Precej nazorno in pregledno so tamkaj postavljene različne faze njenega delovanja, ki jim je bil Janko Ravnik glavni, včasih edini, vselej pa sodelujoči pobudnik. Ravnik je bil eden od tistih, ki so oznanjali lepote gorskega sveta, predvsem zimskega, ki takrat še ni bil odkrit. Staro SPD (Slov. plan. društvo) zanj ni imelo dosti razumevanja. Skalaši, med njimi Janko, so bili tudi smučarji. S fotografijami so prikazovali lepote zimskih gora, predavali, se medsebojno izpopolnjevali in ustvarili temelj slovenske gorske fotografije. Obenem se je vedno bolj odpiral gorski svet tudi v snegu, kakor so ga začeli slaviti in zanj vnemati mladino že Kunaver, Badjura in njun krog. A po vojni je bilo treba sile na novo zastaviti in začeti vse znova, tako je bilo človeštvo pretreseno od prve velike svetovne tragedije.

V zvezi s tem so skalaši začeli misliti na film, ki bi prikazal lepote našega gorskega sveta.

Ravnik je bil poleg tovarišev ne samo pobudnik, temveč tudi glavni snemalec, zanašajoč se na svoj, v fotografiji že zdavnaj izurjeni in utrjeni čut za slikovno kvaliteto. »V kraljestvu Zlatoroga« se je imenoval film. Drofenik in Kajzelj sta bila glavna igralca, scenarij je napisal ali vsaj v glavnem skiciral Juž Kozak.

Pri poletnih-plezalnih scenah nisem bil zraven. Pač pa pri zimskih, pravzaprav pomladanskih, ki smo jih snemali na Voglu.

Vogel! Ne, ne bom pisal žalostink za takratnim Voglom. Ta je samo še spomin, ki je preveč lep, da bi ga pokvarila današnja gneča. Tudi sam sem uporabil vzpenjačo in vlečnico, da sem bil prej na Šiji, kamor sva letos z Janekom prišla v popolni samoti po ledenem severnem pobočju, da sva potem lahko pol urice posedela v blaženi tišini. Če mi urednik ne zameri, bi rad tu še enkrat popravil nerodnega tiskarskega škrate, ki je v nekem mojem članku trdil — kakor da bi bil jaz tisto napisal — da gorske železnice in podobne naprave gorsko samoto podpirajo — namesto podirajo.

Da jo podirajo, je pač nesporno, kar Vogel precej dobro dokazuje!

Toda tisti Vogel leta 1928 je bil nekaj drugega. Kdo je že bil tedaj v naši družbi? Seveda — Janko Ravnik in njegov brat Tonej — nepopisen »gavnar«, ki mu ga ni bilo para in je bil neugnan. Pa dva ranjka, danes samo še v lepem spominu živeča, Žane Košca in Janez Kveder, oba tedaj izmed najboljših smučarjev-skalašev. Kako da so mene vzeli zraven, ne vem. Najbrž je posredoval Janko sam, ki sem mu bil tedaj že nekaj let učenec na konservatoriju.

In smo bili »filmske šterne«, filmski zvezdniki, kakor se je norčeval Tonej. Nikoli ne bom pozabil tistega sončnega jutra, ko je ponoči — za veliko noč — zapadlo decimeter svežega pršiča. Poiskali smo klanček, Janko je odločil, kod naj prismočamo, kje naj obrachamo, kam naj odpeljemo. Na vzpetini nad klancem smo čakali, da nas pokliče, vsi nekoliko živčni. Presneto, to ni bila mala reč, nastopati v filmu, četudi samo kot smučar. Ampak kako smo ga polomili! Sonce je tedaj že ogrelo sneg, ki je prijemal na smuči in vsak po svoje se je valil čez tisti klanec, na koncu smo razen Toneja vsi padli, sram nas je bilo, Janko pa je vpil: Film boste plačali! Še danes morajo biti tisti posnetki nekje v arhivu Skale ali kjerkoli že.

In popoldne smo smučali k razgledu, kjer je pozneje stal Skalaški dom na Voglu in kjer stoji danes hotel. Ali je že bilo napisano, da je ta prostor izbral in sugeriral Janko Ravnik? Mislim, da so bila — res po nemarnem — ob slovesnem začetku današnjega hotela letos spomladi imenovana druga imena. Zanimivo, koliko ljudi se diči s pavovim perjem in kako hité časnikarji poročati napačne podatke! Tudi zrcalo časa in naših vse lepših navad!

Z denarjem, ki so ga dobili od filma, so skalaši začeli — samo začeli, drugo so pozneje še krepko doplačali — graditi svoj dom na Voglu. Tedaj se je bilo še treba truditi od Sv. Janeza čez Storéčo raven v snegu tudi po pet ur iz doline do Doma. Bili so pač še krepki rodovi, ki se tega niso bali in jim še v glavo ni padlo, da bi poleg vzpenjače, ki ni nanjo nihče takrat mislil, zahtevali še vlečnico z Zgornjega Vogla tjakaj za Orlov rob! To smo pač zmogli z lastnimi nogami in ne verjamem, da bi bil kdorkoli — ali pa jih je le peščica — ki bi ne rekel, da je bilo tedaj lepše.

Z Domom na Voglu je Ravnik zmagal proti struji v Skali, ki je želela imeti dom za Akom. Od zgolj plezalskih ambicij, ki jih je Janko bolj malo poznal, je kazal pot k širšemu spoznavanju gora.

In sedaj bi moral naštet Ravnikove druge odlike, predvsem njegovo sposobnost za fotografsko umetnost. Ta je v njem danes živa, kakor kdajkoli, in Janko lahko gleda na neskončno vrsto uspehov, ki jih predstavljajo njegove črno-bele, pozneje pa barvne fotografije. To je neizrečeno bogat, pa kvaliteto neusmiljeno natančen izbor raznovrstnih pogledov, motivov, nadržnosti iz različnega ljudskega, živalskega, rastlinskega sveta, neskončna vrsta slik, ena lepša od druge, čudovita paša za oči in srcé, ki ji je Ravnik tudi v spremni besedi znal povedati primerno vsebino.

Toda ta rezultat, ta seštevek njegovega dela, natančnega, vztrajnega, nepopustljivega, skrajnje kritičnega, ni edino. Ravnikova ročna spretnost je neverjetna. Od parnika, ki si ga je še davno pred minulo vojno naredil za igračo in je perfektno plul po Bohinjskem jezeru, od čudovitih jaslic, kjer meljejo mlini, teče voda, sijejo jutranje in večerne zarje, od jadrnice, ki jo je s pomočjo svojega sina dr. Tomaža Ravnika sam zgradil in ki še danes reže valove njegovega domačega jezera, od številnih strojev in drugih priprav, ki jih je sam naredil, od intarzij, ki jih je delal med

vojno do visoke dovršenosti, od mlina, ki mu je odlično sejal moko, od vseh fotografskih drobnarij, izboljšanja aparatov, stativov, objektivov, pa tja do polaganja parketa in ureditve kasetiranega stropa v njegovem domu ob jezeru — vse to je ena sama dolga vrsta in priča o izredni sposobnosti tega moža. Kakor smo videli, ta sposobnost ni edino, kar pri njem občudujemo. Ta sposobnost je praktična in zavidanja vredna, sad njegovih »žegnanih« rok, ki storé vse prav, česar se lotijo. Sposobnost, ki jo je pokazal kot gornik, je zapisana v zgodovini slovenskega planinstva, dasi ji še ni bila dana in povedana dosedaj zares prava cena in pomen. Še bolj pa je dragocen kot umetnik, kjer je z najglobljim posegom v svojem delovanju izpovedal tudi najbolj dragocene strani svojega notranjega bogastva.

Še danes ga vidim pred seboj, kako mi je čisto mlademu fantu montiral smuči nekoč na božični večer — moje prve smuči! Še danes ga slišim, kako improvizira pri klavirju ali na orglah. Še danes ga srečujem, slej ko prej neomajno delavnega, prožnega, kako hiti v gore, da bi ujel v sliko pogled, ki zanj dobro ve. Letos praznuje petinsedemdesetletnico življenja. Verno, da imamo v njem izrednega človeka, izrednega Slovenca. Naj bi nam bil še dolgo ohranjen!

Srečanje v divjini

(Iz knjige »Gora«)

(Za primorsko številko PV)

Janko Perat

Sedel sem pod viharikom in budno motril okolico. Nič, prav nič ne sme uiti mojim očem. Tu pa tam sem si pomagal z daljnogledom in natančno preiskal z očmi predvsem stopničaste police v steni na moji desni. Toda nič se ni premaknilo. Samo lepote je bilo polno v tej nenavadni svetlobi in miru in tistega večnega šepetanja vetra. Nekaj slovesnega je bilo v tem tihem šepetu vetra. Kot molitev brez besed.

Tako sem sedel in opazoval morda pol ure, morda več. Čas ni imel pomena. Nenadoma pa se mi je zazdelo, da se je na tisti široki polici pod vrhom gredinaste stene pojavila na jasi, tik ob bujni gošči rdeče rjava pega in poleg nje še druga, ki ju poprej nisem opazil. Toda bilo je predaletč, da bi mogel s prostim očesom razločiti, kaj je, zato sem pogledal skozi daljnogled. In res, bila sta gamsa, ki sta izstopila na pašo.

Nekaj časa sem ju opazoval skozi daljnogled in se spomnil na pripovedko o zaljubljenih — samotnih parihi, ki ji domači lovci verjamejo v podzavestnem iskanju lepote. Gledal sem ju, kako sta se počasi kot senci premikala na jasi in izbirala grižljaje. Kakšno nasprotje med srnjakom, ki je vedno nemiren in sunkovit, v primeri z gibi teh gamsov, ki se skoraj neopazno premikajo med pašo, da bi bili tako čim manj opazni.

Potem me je iznenada izpreletelo kot električni sunek in čutil sem, da je nekje čisto v neposredni bližini gams. Nič nisem videl, ker sem imel daljnogled še vedno pri očeh. Zdelo se mi je, da nisem nič slišal, ampak sem gamsa zaznal z vsemi čutili, z vsem telesom, s sleherni dlačico, zato sem bil ves prevzet. Okamenel sem v položaju in še bolj napel čute. Čakal sem nekaj dolgih trenutkov, toda nič se ni premaknilo. Slišal sem le tisto rahlo šumenje vetra, toda niti trenutek nisem podvomil, da je gams nekje v bližini in da me opazuje. Ob tej zavesti me je spreletelo novo zadovoljstvo. Spomnil sem se Ivanca, kako me je učil, da bom dober gamsar šele tedaj, ko bom sposoben gamsa čutiti.

Toda nič se ni premaknilo. Torej je vrsta na meni. Daljnogled sem počasi povsili do nosu, da bi ga mogel po potrebi takoj prisloniti nazaj k očem in začel polagoma obračati glavo. Gams je mogel biti samo na levi ali za hrbtom na razdrapanem svetu pod Kuntarjem. Glavo in zgornji del telesa sem že tako obrnil, da sem lahko videl ves tisti svet, toda gamsa nisem opazil. Začel sem podrobneje opazovati posamezne grme ruševja in krhlike, ki jih je bilo mnogo tam okrog, vse do melišča pod steno, dokler se ni moj pogled ustavil na nečem temnem, kar je molelo izza velikega bolvana, ki se je kdove kdaj utrgal in se ustavil na tisti ravnini.

Ali ni podobno roglju? Zopet sem naslonil daljnogled k očem in res opazil roglje. Pa kakšne roglje! In oči gamsa, ki me je opazoval izza skale. Le odkod je prišel tja? Moral

bi ga že prej slišati. Morda je tam ležal? Videl sem celo njegovo zenico v očeh. Prav nič strahu ni bilo videti v njih, samo zvedavost. Čutil se je varnega. Zopet me je prešinila misel, s katero sem se že večkrat ukvarjal, da ni zgolj instinkt, ki vodi posamezna dejanja te divjadi.

Nagon bi ga silil v beg. Tudi spolni nagon, ki poveča divjadi zanimanje za okolico, zdaj počiva. Kakšen je torej razlog njegove radovednosti?

Dobro! Začel je igro. Nenapisana pravila divjine pa mi nalagajo moralno dolžnost, da igro sprejemem.

Počasi, čim bolj počasi sem spuščal daljnogled z levo roko. Z desno sem polagoma obračal puško v smeri gamsa. Daljnogled mi je obvisel na jermenu in leva roka je že pomagala desni, ko se gams še ni premaknil. Njegovih oči pa nisem videl več. Potem sem jel dvigati puško k licu z namenom, da bi počakal, ko se bo gams moral pokazati izza bolvana. Puško sem že prislonil k ramenu in skozi daljnogled na puški sem hotel zopet pogledati gamsu v oči. Toda ni jih bilo več za bolvanom. Potem sem slišal skok in videl, kako se je pognal izza bolvana ter zbežal proti steni. Ujel sem ga v daljnogled na puški in ga spremljal v diru. Poskusil sem, da bi umiril križec na njegovih plečih, čeprav se s prsti nisem dotaknil sprožilca. Nisem imel namena streljati. Ni pošten tak strel, toda vaja je koristna. Včasih je treba popraviti v diru slab zadetek.

Pod steno se je gams ustavil in nekajkrat ostro zabrlizgal. Tam je bil že zunaj ugodne strelne daljave. Ta trenutek pa sem izrabil, da sem spustil puško na kolena in zopet prislonil daljnogled k očem. Potem sem gledal gamsa, kako se je pognal na polico Kuntarja in zdirjal po njej, ne da bi se ustavil, dokler ni izginil za robom.

Vedel sem, da je za robom velika, poševna ježa, kamor se gamsi radi zatekajo. Videl pa je od blizu še nisem, ker si ji ni moč približati. Včasih sem jo opazoval z nasprotnega pobočja, tako od daleč, da sem komaj z daljnogledom videl gamsarijo. Nisem pa jih mogel ocenjevati. Ta stena je potem na nasprotnem pobočju Kuntarja zopet prešla v sila razdrapano preperelo reber, po kateri je bil vzpon zelo težaven, ker je bila kamenina izredno krušljiva. Zato je bil vzpon do ježe tudi s te strani za lov popolnoma brez pomena. Gamse je krušeče se kamenje opozorilo na

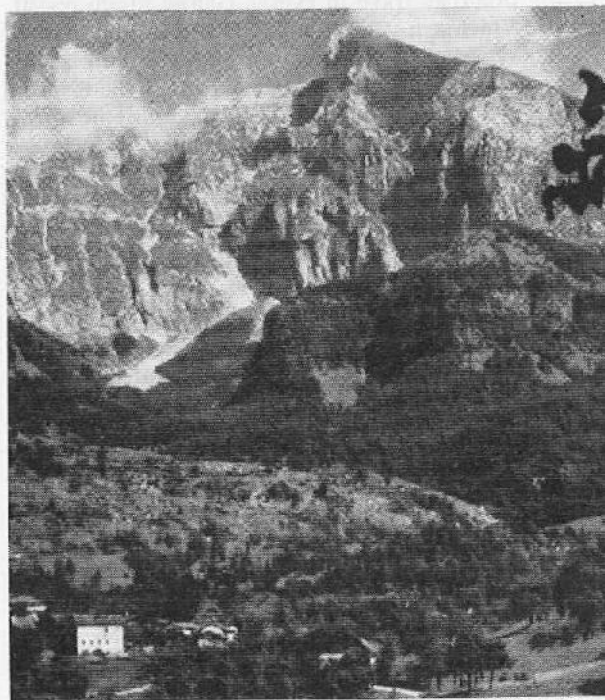
nevarnost mnogo prej, preden jih je mogel zagledati lovec. V takih primerih so pobegnili preko police za steno, ne da bi jih lovec slišal in tam počakal, dokler se ne bi čutili varni. Ivanc pa je nekajkrat pognal trope s tiste ježe preko rebri navzdol med lovce, ki so čakal spodaj, tako da je prečkal steno po polici in po njej prišel na ježo. Toda to je zmozel samo on. Mi se tega nismo upali. Niti čuvaj ne. In celo Ivanc se je prekrizal vsakokrat, ko je vstopil v tisto steno.

Danes pa bi sploh ne šel v tisto steno. Svet je bil še ves razmočen, zato je bila nevarnost, da se proži kamenje, precejšnja. Sicer sem pa na lovu in ne na plezariji!

Gams se bo najbrž ustavil na ježi. Ustavil se bo, potem pa bo morda šel dalje po rebri navzdol na tiste obrasle strnali ali pa v grapo in na police onstran grape.

Če se ne bi ustavil na ježi vrh Kuntarja, bi ga verjetno še mogel zalesti. Samo pohiteti bi moral, da bi prišel do grebena, koder se vidi tista reber, ki se spušča z ježe, še preden se spusti gams po njej navzdol. Z grebena pa je samo streljaj na največjo polico, onstran grape!

Krn in njegova sosesčina

Odločiti se moram takoj. Druge izbire ni, če hočem danes loviti. Nepisana pravila igre ne dopuščajo, da bi iskal druge gamse, saj s tem, ko jo je pobrisal, igra še ni končana.

Takih rogljev še nimam. Torej, brž pot pod noge!

V manj kot pol ure sem bil pod vrhom grebena. Na rokah sem imel nekaj prask, ki mi jih je vrezalo ostro kamenje v dlani, in kolena sem imel vsa mokra. Pa zadihan sem bil tudi. Zato sem sedel na rušje, ki me je zakrivalo z leve strani, od koder bi se moral bližati gams, če bi se spustil z jče po rebri navzdol. Hrbet pa mi je zakrival greben, ki je strmo padal v sotesko. Na nasprotnem pobočju, komaj streljaj daleč in nekoliko višje od tega hrbta, pa se je soteska razširila v obsežno, zaraslo polico, ki je bila zelo prikladno povezana na jči vrh Kuntarja s stečinô gamsov. Tam je bila druga možnost, kjer bi se mogel zadržati gams. Toda tja se mi ni mudilo gledat. Če je gams na polici, najbrž ne bo šel tako kmalu stran. Zdaj sem preveč zadihan. Najprej se moram oddahniti.

Zdaj pa bo že čas, da se razgledam za gamsom. Očividno ga ne bo sem dol po rebri. Pripravil sem puško in daljnogled ter se počasi dvignil iz za skale. Z očmi sem preletel polico na nasprotni strani soteske, ki je bila obrasla z otoki ruševja med živopisano zeleno preprogo trave in cvetja. Gamsa nisem opazil. Videl sem velik vihar, ki je stal na majhni vzpetini ob ruševem grmu. Nekoliko zadaj, kjer se je svet začel ponovno dvigati proti vrhu, so iz za majhne goščave zakrnelih smrek molele svoje suhe kosti proti nebu nekatere njihove starejše sestre. Toda o gamsu niti sledu. Očividno se zadržuje še vedno na ježi. Po rebri dol ni prišel in tudi s police na nasprotni strani, ki je tako zakrita, v tem času ne bi šel. Torej lahko še počakam. Do noči je še dobre tri ure.

Veter je dokončno spremenil smer. Začel je vleči z vrhov navzdol, znamenje, da je neurje mimo, čeprav so bili oblaki še vedno sivi in brezoblični. Čeprav so še vedno uspešno branili svojo črto pred jasnino, ki se je bleščala z zahoda, čeprav so se po bregovih Koble in Žgajnarja na vzhodu še vedno vlekle umazane megle in so iz velikih daljav še odmevali gromi.

*

Pod vrhom Kuntarja se je utrgal kamen. Odrevenel sem tako, kot sem bil, in samo oči

so mi blisnile v tisto smer. Kamen je vidno odskakoval po rebri navzdol in za seboj rušil plazove manjših kamenčkov. Potem se je utrgal nekje pod vrhom še drugi kamen. Gams je! Vedel sem, da je, zato sem se pripravil. Toda nisem ga videl, pač pa sem slišal, kako se je znova utrgal kamen, ki se je zakotalil v sotesko, od koder se je vrnil odmev.

»Aha. V grapo jo je mahnil in od tam bo moral na polico,« sem pomislil in se potegnil na rob. Na kamen sem položil robec, da bi bil naslon puške mehkejši, potem sem vzel v roke daljnogled in čakal, da ga zagledam.

Daleč na zgornjem koncu se je lahko zagledal iz grape na polico, iz sence na svetlobo. Da, prav ta sprehod iz sence v tisto nenavadno svetlobo, mi je posebej padel v oči. Bil je drugačen prizor, kot sem ga bil vajen. Zaradi velikega nasprotja med svetlobo in senco je bil gams sprva, dokler se je vzpenjal po steni, skoraj siv. Ko pa je prišel na tisto oranžno svetlobo, je postal jelenje rdeč, kakor srnjak. Očividno je tudi gamsa presenetila tista slepeča svetloba, ker se je ustavil vrh roba in z visoko dvignjeno glavo opazoval ta prizor.

Ta pogled me je prevzel. Ne vem zakaj, toda vselej ga enako živo vidim pred seboj in se tega natanko spominjam z nekim nenavnim, žlahtnim zadovoljstvom.

Pozabil sem celo na daljnogled, ki sem ga držal v roki. Šele ko se je gams premaknil in se začel bližati po polici navzdol, sem pri-maknil daljnogled k očem.

Res, gams je bil, da malo takih! Ni bil posebno velik, toda tršat, s kratkim vratom, razmeroma drobno glavo in izredno močnimi, visokimi roglji, ki so se v srpastem loku bočili nad čelom. Vsak na svojo stran. Lepa žival! Pravi goličavar, vajen sten in previsov.

Gams je medtem prišel na tisto največjo travnato preprogo, še malo pogledal okrog sebe in sklonil glavo, da bi utrgal grižljaj, ki se mu je ponujal. Toda gobčka ni odprl. Obstal je nepremično z glavo sklonjeno k tlom. Kaj se je zgodilo? Nekaj ga je vznemirilo! Veter je ugoden, torej me ni mogel dobiti v nos. In vendar imam občutek, da gleda proti meni. Najbrž so se zalesketala stekla daljnogleda. Drugače me ne bi mogel opaziti. Čutil sem rahel nemir. Če me je opazil, je zdaj poslednja priložnost. Spustil sem daljnogled in prijel puško. Ko sem ga zopet ujel v vizir daljnogleda na puški, sem ga že videl,

V igri megle na Skuto

Foto Albert Sušnik

kako vznemirjeno in z visoko dvignjeno glavo stopica. Zdaj pa zdaj bo planil v skok in potem — zhogom.

Poskusil sem umiriti križec na njegovih plečih, toda ni mi uspelo najbolje. Gams je bil predaleč. Toda zdaj ali nikoli! Zadržal sem dih, se prilepil na puško in križec se je usmeril na plečih. Še malo sem dvignil puško, da se je križec skoraj dotikal hrbta in sprožil.

Gams se je ves stresel in počasi stopil naprej. Drugega znaka ni dal. Gora pa je zabobnela v tisočerihi odmevih. Odložil sem puško in zopet prislonil daljnogled k očem. Gams je krenil z rahlo sklonjeno glavo in brez zanimanja za dogodke okrog njega, proti grmu, ob katerem je rasel viharik. Ob grmu je nekaj časa stal, kot bi kolebal, nakar je legel z glavo obrnjeno proti tisti jasnini na jugozahodu in zrl v tisto svetlobo še nekaj trenutkov. Nato mu je zatrepetalo telo in klonila glava. Mene je boleče spreletelo.

Prispevek k planinski biografiji Zorka Jelinčiča

(Napisano za primorsko številko PV)

Branko Marušič

V dneh, ko nam je smrt Zorka Jelinčiča vzbudila nič koliko reminiscence in razpravljanj o njegovi življenjski poti, mi je Tonče Jugov iz Solkana (Nova Gorica) blagohotno dovolil vpogled v zapuščino svojega brata dr. Klementa Juga, kar skrbno čuva in zbira že vrsto let. Bržkone me je k temu pobudil tudi članek Janeza Bizjaka (»Jug je še živ«) v julijski številki »Planinskega vestnika« (1965), a prav zagotovo neraziskani problem miselnih odnosov med dr. Jugom in Zorkom Jelinčičem.

Večkrat sem si zastavljal ta problem, zlasti zaradi Jelinčičeve usmeritve v letih, ki so sledila Jugovi smrti. Prebiral sem številne Jelinčičeve biografske prikaze Jugovega življenja, polne tovariške prizadetosti, sočutja, naklonjenosti in ne nazadnje občudovanja. Jug mu je bil nekakšen učitelj, čeravno ga je Jelinčič leta 1920 navduševal za gore in mu tako odprl novo področje razvoja njegove filozofske misli. O odnosih Jug-Jelinčič je spregovoril tudi Boris Pahor v svojih triglavskih razsežnostih (Planinski Vestnik, št. 10, 1965), pokazal je na potrebo, da se primerja usoda obeh, primerjava, ki naj bi odkrila njune »srodnosti in razločke«, brez dvoma vredno na-

Zorko Jelinčič kot dijak

potilo bodočim piscem Jugove oziroma Jelinčičeve biografije. Prispevek k takemu poskusu je pričujoči zapis, ki vključuje tudi objavo nekaterih skromnih, a kljub temu dovolj dokumentarnih drobcev njune medsebojne korespondence.

Med papirji in korespondenco dr. Jugove zapuščine se nahaja tudi 9 razglednic, ki mu jih je Zorko Jelinčič napisal med leti 1922 do 1924. Število je začudljivo skromno, tudi ni bilo med papirji najti nobenega obsežnejšega korespondenčnega teksta. V naslednjem je vsebina razglednic dobesedno podana, slede si v kronološkem redu nastanka; ob objavi nekaterih je bilo potreba dodati krajši spremeni tekst.

1.

Padova 30. X. [1922]

Pogrešam Kamniške, če ne radi drugega, že zato, da bi se po njih orientiral; tako često zablodim v te brezkončne kolonade ob tra-toarjih.

Pozdrav! Zorko

Padova, Via del Padovanino 19, presso De Fabris.

Razglednico z baziliko sv. Antona je Jelinčič poslal iz Padove, kjer je študiral, Klementu Jugu, takrat še študentu, v Ljubljano. Bilo je to v letu, ko sta že opravila nekaj uspešnih planinskih oziroma alpinističnih podvigov.

Padova 5. XII. [1922]

Dragi Klemente! Ilvala Ti za opravljeno, Klemente! — Benussi-ja pridno poslušam; govori Ti mirno, stvarno — prava bela vrana med ostalimi. Do sedaj je govoril le še bolj uradno, splošno o eksperimentu in pomočnikih. Vebrov apriorizem bi tu seveda zastoj iskal: težnja k naravoslovski preciznosti je včasih še malo preočito vidna, kot pri Vebrovi »matematični«.

Cital sem, da se je ubil neki Turk približno tam, kjer sva midva preteklo zimo plezala!

Ali prideš kaj domov za Božič? — Zlezemo za kak dan na naše hribe. Mene zelo vleče gor. Kaj bi ne?! Tu ne za bogovo ne vragovo voljo ne vidiš hriba, le od časa do časa dobiš kaj, kar Te zdraži, da se spomniš, da so hribi, lepi hribi... Ti imaš — lep kos zasluge pri tem!

Pozdrav Zorko

Tudi ta razglednica, z astronomskim observatorijem v Padovi, je bila poslana v Ljubljano. Benussi, ki ga je Jelinčič omenja, je bil profesor eksperimentalne psihologije ter se je pri njemu izpopolnjeval tudi dr. Klement Jug v šolskem letu 1923/24. Turk Josip, ki se prav tako omenja s priimkom, se je ponésrečil ob koncu novembra 1922. leta na Grin-tavu, na katerega sta se Jelinčič in Jug povzpela januarja istega leta. Ture je Jug popisal v svojem prvem planinskem članku »Trije krti v snegu« (Pl. Vestnik 1922, št. 2, 3—4).

2.

Benetke 6. XI. [1922]

Dragi Klemente!

Z Jožetom zjutraj prijadrata sem, seveda ne peš, ker to ne gre.

Tu bi lahko študiral vrednostna čustva, domačinov in Italijanov sploh.

Pozdrav Zorko

Veš — Alpe se vidijo celo odtod!

Razglednico je poslal Jugu v Ljubljano, podpisal jo je tudi Jože Bevk, ki ga Jelinčič omenja. Bevk je bil Jelinčičev planinski tovariš; leta 1923 je dokončal filozofske študije v Padovi in jeseni istega leta pričel predavati na tolminskem učiteljsku. Doma je bil iz Laharna pri Cerknem, umrl je leta 1947 kot profesor v Trstu.

4.

4. febr. [1923]

Hvala za skomine! Le ne korači se tam preveč s svojimi Kamniškimi; saj tudi mi hodimo v hribe! — take, da nikdo še ni bil pred nami na njih (torej same »Erstersteigung«). Danes zjutraj, ko sem se zbudil, sem se vrnil s krasne ture — cela, od začetka do konca plezalna tura — res, skoro le v sanjah moraš kaj podobnega doživeti.

Za Božične počitnice sem zlezel na naš bližnji Kuk — edini jasni dan v teh počitnicah — sam, ker družbe ni bilo. Sneg se je nižje udiral, proti vrhu je bil leden. Lep razgled preko sneženih streh in meglenih morij pa belih Kamniških kap.

Ravninski pozdrav Zorko

Jelinčič piše Jugu v Ljubljano. Razglednica prikazuje severno triglavsko steno, ki ji je po vsej verjetnosti Jelinčič vrisal s svinčnikom dve plezalni smeri v njenem vzhodnem delu. Razglednica ima odtisnjene žige Aljaževega doma, stolpa, doma na Kredarici in kočice pri Triglavskih jezerih.

6.

[Podmelec] 5. VII. [1923]

Klement!

Jutri gremo na Črno prst — Gredico — Vogel. Mogoče, da pojde tudi Bevk poleg domačih fantov.

Veš kaj o Francetu?

Upam, da nam bo sv. Peter bolj naklonjen kot Tebi na Triglavu.

Pozdrav Zorko

Jelinčič je pisal iz svojega domačega Podmelca Jugu v Solkan. Na razglednici je upodobljena Ljubljana, France, o katerem Jelinčič vprašuje, je njun planinski tovariš Štrukelj, iz Modreja pri Mostu na Soči; bil je takrat študent stavbene tehnike.

5.

[Padova] 12. III. 23

Klemente!

Prišla sva z Bevkom v Kamniško Bistrico, do Alp, naprej nisva zmogla, in na splošno so hribi stopili v ozadje pred drugimi zanimivostmi.

Pozdravi ob priliki Grintovci!

Pozdrav Zorko

Podpisan je tudi Jože Bevk; razglednica z areno v Veroni je bila poslana v Ljubljano.

7.

6. VII. 23.

Obžalujem vrv, ki se je dolgočasila — vsaj prvi dan.

Pozdrav Zorko

Razglednica z Orožnovo kočjo na Črni prsti je bila poslana v Solkan. Podpisana sta še Jože Bevk in dijak Evgen Božič iz Podmelca.

8.

Podmelec 30. dec. [1923]

Dragi Klement!

Hvala Ti za poročilo, dasi ga moram biti vse prej kot vesel!

Štrukelj je bil pred tednom na malem Triglavu, z večjo družbo; pravi, da Te je iskal zaman.

Novo leto polno novih uspehov Ti želim, — dasi se mi zdi to precej nepotrebno, kot vsem domačim.

Pozdrav Zorko

9.

Podmelec 5. jul. [1924]

Dragi Klement!

Čez stene bi šel rad — pa saj veš kako so doma, zato Te prosim piši, kdaj in kod greš, na naslov: Božič Evgen Klavže — Podmelec (v pismu). Časa nimam mnogo, zato bi najraje kolesaril do Trente in nazaj. Tudi me skrbe plezalni čevlji, če jih imajo, Te prosim Klement, kupi mi jih, — če ne dobim do 11. t. m. nobenega obvestila si jih dam pa tu za silo popraviti!

Pozdrav Zorko

Zadnja ugotovljena razglednica Jelinčiča dr. Jugu, pisal jo je tudi v Solkan. Nameravani izlet sta opravila 17. julija, bil je njun poslednji. Poslovila sta se na Malem Triglavu, Jelinčič se je vračal domov, dr. Jug pa novim podvigom in smrti nasproti.

Tonček Jugov je dovolil tudi objavo sledečih par odlomkov iz pisem, ki mu jih je Zorko Jelinčič poslal v letu bratove smrti. V začetku septembra (7. IX.) mu je pisal med drugim tudi sledeče:

»... Zveselilo me je ono, o Milki! — Oziroma, bi me moralo užalostiti, če pomislim s kakim srcem bi Klement sprejel to vest; v njegovo tragično življenje bi še v smrt kanila kapljica tragike t. j. še konec življenja bi bil tragičen (zanj fizična, telesna smrt itak ni pomenila tragedije, še najmanj pa v stenah Triglava), v kolikor je njegovo mišljenje o Milkini ljubezni bilo zmotno.«

Objavljeni odlomek se dotika dr. Jugovega ljubezenskega razmerja, ki je na njegovo razpoloženje v času njegove smrti nedvomno vplivalo. V naslednjem pismu poroča Jelinčič 10. novembra 1924 Antonu Jugu o smrti svojega očeta. Ta smrt je bila važen preokret v njegovem življenju, zanj so se s tem končala študentovska leta.

Dragi Tonček!

Včeraj, dne 9. nov. 1924. mi je umrl Tata! Niti tri tedne ni bil v postelji.

Smrt nas je strašno zadela, ker nam je bil pravi oče v najplemenitejšem smislu te besede.

Kako nas je pogodila »usoda« z zavratnim sunkom, boš umel, če Ti povem, kaj nam je tata bil.

Dosti nas je, bratov in sester, — devet; od teh pet sester — toda prizadeval si je, da nam vsem — v kolikor smo dorasli — da z izobrazbo dostop do lepšega in boljšega duševnega in materialnega življenja. V tem je bil do skrajnosti požrtvovalen. Razmere so mu sicer silno križale račune: najstarejši brat je sicer postal učitelj — sedaj je v Jugoslaviji — toda najstarejši sestri ni mogel radi vojne dati druge šole kot enoletno gospodinjko; druga sestra je po zdravnikovem nasvetu zaradi silne nervoznosti morala izstopiti iz učiteljsišča; brat za mano po starosti je mogel radi vojne dovršiti le dve realki, a sedaj po »profesorskih« nasvetih, radi starosti pustil študij — sedaj je v zadruzi; sestra Anda je dovršila dve realki, in je lansko leto imela iti v gospodinjko šolo v Ljubljano — pripravil sem že stanovanje zanje — pa Lahi niso hoteli izstaviti pojnega lista, šol. nadzornik je pri tem tudi grozil s posledicami, itd. itd. Tata je to bolelo, kot da je on to zakrivil. Dal je za nas, kar je le mogel — sebe pri tem ni nič upošteval. Če je moral stiskati radi našega šolanja, celo trpeti pomanjkanje, se zadolževati, biti slabše oblečen, kot mi, otroci, — se mu je to zdelo ob sebi umljivo. »Na deželi je vse dobro,« je večkrat govoril...

Nikdar ni veliko čital naš Tata, toda kar je, je čital kot je stvar zahtevala, da se čita. Imel je nek fin čut, ki ga je vodil, da je znal taktno razlikovati in občutiti prave vrednote, ki jih je visoko cenil, ter s njimi vedno ravnal s spoštljivo roko. A ne še dovolj! — Občutil je tenko, kot najskrupuloznejši »suženj dolžnosti« ali demokrat oz. socijalist, da mu poznanje in občutenje vrednot tudi nalaga dolžnost, doprinasati jih onim, ki jih nimajo, po načelu enakosti. Odkar je bil učitelj, je delal v društvih, kar so mu moči in čas dopuščali, kot pevovodja, tamburaški zborovodja, režiser, gospodarski organizator, politični delavec itd. Bilo mu je to duševna nuja, moral je, če ni hotel. Zato pa je bil neizrečeno vztrajen; dasi je imel v plačilo neumevanje, podtikovanje, polena, ni odnehal večni idealist, dasi je mnogo trpel radi tega.

Eno veliko lastnost bi moral pri njem kritizirati — mislim, da je kritična ljubezen boljša, ker je odkrita in objektivno vredna, kot pa nekritična — da je bil namreč sila lagoden, komoden skoro do lenobnosti, ter osebne di-

scipline. Zadnje desetletje prečitane knjige bi z lahkoto nesel v eni roki; izvenuradna pisma so bila bele vrane. Krepkih nastopov v domači rodbini je bilo skrajno malo, dasi je napake čutil — sicer je pri tem res delovala tudi tenka dobrosrčnost. — To ga je delalo na zunaj skrajnega oportunista, tudi napram oblastem. Koliko razvojno stopnjo svoje duševnosti bi Tata dosegel še, če bi te nesrečne lastnosti ne imel; tudi bi bržkone ne imel toliko bratov in sester...

To nam je bil tata po duševni strani — opis je seveda manj kot blede seme resničnosti, — kaj je pa bil po materialni plati, boš nazorno videl, če Ti povem, da so dohodki rodbine padli od čez 900 Lir mesečnih na morebiti 200 Lir — če bo toliko pokojnine Mami. — Če sem do sedaj imel nekje globoko v duši upanje, da, če bi letos ne mogel najti službe, kar sem smatral za svojo dolžnost, da bi se letos še doma v miru pripravil na izpite — je to sedaj odpadlo.

Ta okoliščina, da odgovor na marsikatero vprašanje, ki me je trapilo do sedaj!

Vernih duš dan sem posvetil Klementu, ter duševnemu prerajanju samega sebe v njegovi senci. Niti slutil nisem, da bom moral te nesrečne dneve podaljševati, kot si nisem zdaleč upal misliti, da me bo Klementova smrt skovala v bolj krepkega, bolj pripravljenega in manj občutljivega za tolike udarce...

Pismo je priča o Jelinčičevem družinskem okolju, pozorni postanemo na kritično oceno očeta. Kasneje, v letu štiridesetletnice smrti, se ga je spomnil v svojem zadnjem obsežnejšem članku za »Planinski Vestnik«, v julijski številki leta 1984. Drugi, skromnejši del pisma je posvečen dr. Jugu. Značilne besede ponazore Jelinčičev odnos do svojega umrlega tovariša, saj mu je ta bil zgled miselne prizetosti in idejne klenosti. Tega pa tudi Jelinčiču ni manjkalo, kar je dokazal zlasti kasneje s svojim življenjem in delovanjem. Izgrajeval je in dogradil svojo lastno pot in osebnost.

VOJNA MED INDIJO IN PAKISTANOM je zavrla delo italijanske ekspedicije z naslovom »Spedizione Citta di Teramo allo Yarkhum«, ki jo je vodil prof. Pinelli in je hotela raziskati Hindu Raj. Dolgo so čakali na spremnega oficirja, potem pa je izbruhnila vojna in vsi tujci so bili takoj sumljivi. Enemu od članov ekspedicije je že grozila internacija. Kljub temu pa so prišli na Picco Citta di Teramo (6050 m) in Vasam Zom (6150 m).

Lokvanj

Albert Marzidovšek

Sam, en sam cvet je kraljeval v črnini hladnega jezera, kot zvezda večernica potopljena v brezmejnosti večernega neba. Pravijo, da zvezde prinašajo včasih srečo; ta čudoviti cvet je bil najbolj dovršen simbol Sreče in Želja, posut s srebrom jutranje rose in ves prežet z mehko poletnega jutra. Komu boš prinesel srečo s svojo lepoto? Mene si osvojil.

Se bojite samote? Včasih, ko sem bil še majhen, me je bilo strah, kadar sem bil sam. Tudi sedaj, ko so otroška leta že za menoj, me je včasih strah samote. Toda to je drugačen strah. Včasih si je pa celo želim.

Tudi takrat sem sam stopal po razmočeni stezi. Pogled mi je še zadnjič objel skromno domačijo in že sem se izgubil v morju mogočnih dreves. Toda takrat nisem bil sam, ker bi si želel samote. Biti bi nas moralo vsaj sedem. Gosta, monotona preproga oblakov je le kdaj pa kdaj pustila soncu, da je ta s svojimi mehki žarki pobožalo še neposušeno zemljo. Mlakuže vode, ki jih razmočena, prenapita prst ni več mogla sprejeti vase, so tu in tam ležale na stezi in če sem stopil vanjo z okovanim čevljem, je umazana voda brizgnila naokrog in potlej zopet pritekla nazaj v napol izpraznjeno jamo. Da, vreme res ni kazalo lepo. Morda sem prav zato danes tam, kjer bi se morali sestati, ostal sam. Morda?

Pot poznam. Oh, kolikokrat sem že hodil od Lovrenca pa do Peska! Zgrešiti ne morem, pa čeprav steza ni preveč dobro zaznana. Čez kako uro bom prišel do osamljene domačije in ko bom dovolj blizu, me bo s svojim lajanjem pozdravil bel kužek. Potem bo morda prišla skozi stara, vegasta vrata stara žena, da pogleda, kdo je predrznč, ki jo upa motiti v njeni tišini. Prijazen nasmeh ob pozdravu in vprašanje po vremenu bo stopilo led nezaupanja. Potlej mi bo pogled še postal na leseni klopi, ki stoji nekoliko dvignjena na drugi strani poti, in odmev mojih korakov se bo izgubil v tišem šumenju dreves. Še nekaj korakov in prečkal bom stezo ter se zagrizel v zadnji klanec. Potem bom stopil na veliko, belo cesto in ta me bo popeljala do planinske koč.

Velikih cest, posutih z grobim peskom, ne maram. Zde se mi tako nenaravne in mono-

tone. Še nekaj korakov... Pesek. Da, lesena koč, malo dalje še ena in nasproti spomenik. Vse to že poznam. Kmalu bo večer. In kje bom spal? Na Rogli? Na Roglo pojdem. Če me boste povprašali zakaj, vam tega ne bom povedal. Mislim, da to za vas ne bo velikega pomena, meni bo pa laže, če bom lahko molčal.

Morda še niste bili na Rogli? Rad bi vam jo opisal, a se bojim, da ne bom uspel. Velika jasa posejana s čmeriko in na njej lesena koč. Malo vstran nekaj spomenikov padlim borcem in razgledni stolp. S skupimi besedami povedano vse. A vendar nič. Če naletiš na lepo vreme, tako da se lahko brezskrbno zlekneš na mehko, zeleno blazino, boš spal najlepši sen. Če se boš povzpel na stolp, se ti bo pogled lahko pasel po brezmejnosti temnih gozdov, ki te obkrožajo, in oko se ti bo lahko zazrlo v dalj in zdelo se ti bo, da se tam nekje na zahodu ta črni mogočni gozd spaja z nebom in tam se vleče dolga, motna črta, kot da bi bilo povita z meglo. Lepo je tam, zelo lepo.

Noč me je ujela prej, kot sem to pričakoval. Že sem mislil, da bi počakal na mesec, ki bi mi svetil pot. Končno sem le prišel na jaso in nedaleč vstran zagledal silhueto razglednega stolpa.

Prespal sem na seniku. Vstal sem ob petih. S srebrno roso sem si omočil čevlje. Za menoj se je vlekla komaj vidna sled. Sledil sem ji s pogledom, postajala je vse manjša, dokler ni v bližini koč popolnoma izginila. Do jezer sem prišel kaj kmalu. S težavo sem se prebijal skozi borovje in le prišel do prvega jezera. Bilo je majhno, črno in na sredi je med okroglimi, zelenimi listi kraljeval bel lokvanj cvet. Brž sem segel po aparatu, da bi posnel ta čudež v objemu črnine, tako nenavadne. Ko sem pogledal proti soncu, da bi nastavil zaslonko, sem opazil, da je prekrito s tankim slojem oblakov. Skoznje sem opazil svetlečo kroglo. Bil je res lep prizor. Na snežno belem cvetu so ležale svetle rosne kaplje in nenadoma mi je bilo strašno žal, da ni bilo sonca.

Kako lepe so lahko tudi majhne, nam nepomembne stvari. Včasih jih opazimo le mimogrede ali pa jih sploh ne. Bi čutil v tem cvetu toliko toplote tudi, če bi ga opazil nepričakovano, če ne bi prišel k jezeru prav zato, da bi ga našel?

Še pogled na Ribniško jezero in že se mi je pogled odprl na drugo stran, proti Ribniški koči. Pravijo, da v Ribniškem jezeru še zdaj kraljuje povodni mož Jezernik. Če mu razkliš vodo, se razjezi in kmalu bo nad te poslal črne, težke oblake, ki ti bodo nasuli dežja kot še nikdar.

Črni vrh me ni nič kaj prijazno sprejel. Tam se nisem dolgo mudil. Kaj kmalu sem se izmotal iz megle in odhitel proti Pungartu in od tam čez Kopo v Slovenj Gradec.

Bil sem sam, vreme ni bilo lepo, toda vseeno sem bil srečen. To in še kaj bom moral povedati doma.

ALPINISTI V SZ niso v »turističnem planu«, pravi Helmut Schöner v sovjetski številki münchenskega »Alpinismusa«. Kakor da niso važni za devizno gospodarstvo, se morajo zadovoljiti z recipročno zamenjavo! »Inturist«, sovjetska turistična agencija, je za leto 1966 izdala lep barvni prospekt o kavkaških kopališčih in z njim vabi zapadno Evropo na letovanje v vznožju Kavkaza. Velike težave pa mora premagati tisti, ki bi rad dobil pravico za Kazbek, Elbrus ali Užbo. Z avtom lahko drviš po 2000-kilometrskem kavkaškem circuitu, če za vsak dan plačaš 40 do 60 DM za vizo. Pri tem pa v seznamu hotelov ni nobenega, ki bi bil lahko izhodišče za Kavkaz. Če pa bi turist hotel vnovčiti Inturistove bone v kakem drugem hotelu, ki ni v seznamu, to ni mogoče. Vse kaže, da v Moskvi za zeleno mizo še niso prišli do tega, kaj za turizem pomenijo gore. V SZ je planinstvo šport in zato v turizmu še ni prodrli s svojim pomenom. Če pa je samo šport, bi SZ, tako pravi Schöner, storila pametno, če bi svoje naveze končno preizkusila tudi v Himalaji, Hindukušu in Karakorumu, če jih že 40 let uri v Tienšanu in Pamiru.

DO SKRAJNIH MOŽNOSTI so dolomitski plezalci prišli v letih 1961–1964, tako pravi znani planinski publicist v svojem spisu o težkih dolomitskih smereh in vzponih. Leta 1961 so namreč štirje saški plezalci (tudi L. 1958 so v Cini vklesali novo dobo — ekstremizma — saški plezalci) Siegert, Jäger, Kauschke in Bittner pozimi preplezali znamenito direttissimo v severni steni Velike Cine. Vzpon so opravili od 13.—17. februarja 1961. 7. marca je naveza v troje iz Lecca, Aquistapace, Lanfranchi in Oletti v petih dneh ponovila Couzyjevo spominško v severni steni Zapadne Cine. Isto leto so se v Cinah zvrstile še druge senzacije. 6. julija je Karl Flunger sam ponovil direttissimo v severni steni Velike Cine. »Nezaslišano« dejanje! V času od 13.—18. avgusta sta plezalca iz Bolzana Schrott in Abram preplezala severozapadno zajedo v Veliki Cini in pri tem porabila 160 klinov, 6 svedrovcev in 20 lesenih zagozd. Tri dni nato sta Claude Barbier in Burini smer ponovila v šestih in pol urah. Že 24. avgusta pa je isti Barbier preplezal vsch petero severnih sten v skupini Cin v enem samem dnevu! Ali je kaj takega mogoče? Evo, Barbierovi »časi« so bili takile: Cassinovo smer v severni steni Zapadne Cine je preplezal v treh urah, Comicijevo v severni steni Velike Cine v treh urah, Preussovo poč v 70 minutah, Dilferjevo smer v severni steni Punta di Frida v eni uri, Innerkoflerjevo smer v severni steni Male Cine pa v 30 minutah. Barbier je s to »grosistično« zadevo začel ob 5,20 zjutraj v Zapadni Cini,

ob 20,25 pa je stopil v kočo pri Cinah »že nekoliko truden«, kakor je opomnil. 28. avgusta 1961 je sam v 7 in pol urah preplezal Andrichevo poč v severozapadni steni Punta Civeta, 1. septembra 1961 pa prav tako sam severozapadno steno slovitnega Torre di Valgrande. Kakšna spretnost in seveda zmogljivost, kondicija! Naslednje leto se je pozimi začelo v Cima Su Alto. Tu so Livanosovo smer od 19. do 22. februarja 1962 preplezali Sorgato, Ronchi in Redaeli. Poleti 1962 je Barbier kot prvi sam ponovil Comicijevo smer v severozapadni steni Civette. Od 6.—9. septembra 1962 so v jugozapadni steni Roda die Vael (Rotwand) »našpikali« tretjo »železno smer« De Franceschi, Franceschetti, Romanin in Vuensch. Zabili so 400 klinov in 60 svedrovcev.

Leta 1963 je prinesla »superdirettissimo« v severni steni Velike Cine. Quo vadis, bi rekli. To je bilo pravo podjete. Pripravljali so ga dva dni in prišli pri tem 120 m visoko 7. januarja 1963. Od 10. do 26. januarja pa so s 16 bivaki v 17 dneh Siegert, Kauschke in Uhner izdelali »saško smer«, ki je razpihala v Evropi vročo polemiko o tem, ali je to še alpinizem. »Sestogradist« Georges Livanos, »Grk«, je tedaj zapisal: »Direttissime« so nujne, ker jih terja človeški duh, ki hoče napredek. Seveda »mehanizirano plezalstvo« ne pomeni napredka kakor tudi umetelno plezanje ni pomenilo napredka v primeri s prostim plezanjem. Leta 1963 je v kanonadi zaradi Cine na tihem sam 28., 29. januarja preplezal vzhodno steno Sass Maor Toni Marchesini. Eno od najbolj drznih dejanj v Dolomitih, je zapisal kronist. Mesec zatem je prišla na vrsto severozapadna stena Civette. Prva zimska ponovitev Solledrove smeri je trajala 8 dni. Opravili so jo od 28. februarja do 7. marca 1963 Piusi, Redaeli in Hiebeler. Ko so ti trije rili proti vrhu stene, so v isto smer vstopili Sorgato, Menegus in Bonafede in to 1000 metrov visoko steno kot drugi ponovili pozimi v štirih dneh od 4. do 7. marca.

Poleti 1963 so cortinske veeverice razglasile »direttissimo Pavla VI«. V to papeško smer so zabili 350 klinov in 3 svedrovce, poteka pa desno od smeri Constantini — Apollonio. Čista športna plezarija! Opravili so jo Lorenzi, Michielli, Menardi, Grandini in Zardini v 4 dneh. Med pomembne vzpone štejejo v tem letu še smer, ki so jo v 300 m visoki severni steni Cine de Gasperi v skupini Civetti 27. in 28. avgusta preplezali De Franceschi, Livanos z ženo Sonjo, Belleville, Martin in Negi, dalje v 700 m visoki severni steni Cima Margherita v Brenti, ki sta jo preplezala 17. do 19. septembra 1963 Steinkötter z zaročenko Vitty Frismon.

V letu 1964 druga zimska ponovitev direttissime v severni steni Velike Cine že ni

bila več senzacija. Opravili so jo Bonafede in brata Menegus. Senzacija te zime je bil vzpon v južnem stebri Marmolade di Penia, ki sta ga opravila Haag in Malsiner 11. in 12. januarja 1964. Poleti leta 1964 je sledilo nekaj prvenstvenih vzponov. 800 m visoki severozapadni raz v Rocchetti so preplezali Menardi, L. Lorenzi, da Pozza, S. Lorenzi in Jardini, vzhodni stolp v Monte Pelmo Bonafede z obema Menegusoma, Aste in Solina pa sta odprla novo pot v južni steni Marmolade di Ombretta. Leta 1964 je direttissima v Veliki Cini doživela svojo stoto ponovitev. To pomeni, da je večina najboljših navez, ki se preizkušajo v Dolomitih, videla v tej vrsti plezanja nekaj, kar ustreza duhu časa, kar je moderno in kar je treba »doprinesiti«, če hočeš nekaj pomeniti.

V Zapadnih Alpah je medtem postala plezalni vrtec južna stena Aiguille du Midi, visoka 250 m. Pet smeri je v tej steni, ki ni širša od 150 m, vse VI. stopnje. René Desmaison in E. Martin sta tu 29. avgusta 1965 preplezala smer z oznako VI in V+, A1 A2, 40 m od smeri Rebuffat — Contamine. Tu ima smer tudi Mazeaud iz leta 1963 (Tsinant in Laffont), klin pri klinu.

MAGNETNI ISKALCI še ne bodo prišli v splošno rabo pri reševanju iz plazov, čeprav jih v alpskih deželah že preizkušajo in prirejajo tečaje za njihovo rabo. Podkomisija IVR (Zvezne organizacije za reševanje) v Švici, ki ima v svojih vrstah zastopnike inštituta na Weissfluhjochu, CAS, letalske reševalne službe, smučarske zveze, službe na Parsennu in zveze vertikalnih prometnih naprav, je dala uradno ponovno izjavo, da bodo modernejša sredstva uporabljali v Švici šele tedaj, če bodo strokovnjaki ugotovili, da res bistveno izboljšujejo reševanje ali vsaj dopolnjujejo. To velja za sondo Varian, Förster in transistorski iskalec. Podkomisija IVR odsvetuje nabavo magnetov pa tudi tečaje z magnetnimi sondami.

DR. CAMPBELL iz Pontresine je tudi osebni znanec naših gorskih reševalcev. Bil je že naš gost na Vršču. Gotovo je ena najbolj upoštevanih osebnosti med gorskimi reševalci, njegov ugled pa v planinskih krogih sega tudi preko te službe. Ob direttissimi v Eigerju je spregovoril kot bivši predsednik CAS, pa tudi kot star hribovec in navdušen planinec navadnega formata. »Alpinizem« je definiral takole: »Alpinizem omogoča, da doživiš lepoto gora s tem, da ji čim bolj po naradni poti spoznavaš. Pri tem utegne biti tudi tregan, vendar vzgaja k previdnosti, oblikuje značaj, krepi telo, dviga duha in razveseljuje srce. Pri ekstremnem alpinizmu gre predvsem za doživljanje in premagovanje izredno težkih,

nevarnih situacij. V poštev pridejo prirodno plezanje in umetelna sredstva. Lepota gora in razvedrilo sta pri tem sekundarnega pomena. Glavni namen in cilj je, premagovati navidežno nepremagljive težave, pri čemer navaden človek odpove. Tudi najspodobnejši človek tvega pri takem početju življenje. Ta spektakel je naravna posledica našega časa, ki hlepi po senzaciji. Z alpinizmom to nima več dosti zveze, v tem lahko gledamo nekaj patološkega. Če bi publika, ki kaže lakoto po senzaciji, sama po pameti doživljala gore, bi tisk in radio tega početja ne mogla več izkoristiti.«

Vsak velik dogodek v Alpah sproži veliko polemiko. Kaže, da tudi polemični odmevi direttissimi v Alpah še niso odzveneli. Seveda je taka polemika tudi svojevrstna propaganda za Švico in alpski turizem sploh. »Gnili molk« ob takih dogodkih bi pomenil, da je planinstvu potrebna transfuzija.

ČLAN HIMALAJJSKE EKSPEDICIJE oziroma vsake reprezentančne odprave v inozemske gore naj bi imel — po pravilniku o ekspedicijah DAV — naslednje lastnosti: Ali izkušen član prejšnjih ekspedicij z dobrimi priporočili ali mlajši, ki ima za seboj težke vzpone v Vzhodnih in Zahodnih Alpah, oba pa taka, da bosta doživetja znala prevrednotiti zase in za planinsko javnost; kot predstavnik naroda mora imeti dober nastop in takt; poznati mora tovariše v odpravi, imeti dober značaj, ki se zna obvladati. Ljudje s pretiranim slavo-hleptjem in pogoltnostjo po denarju niso primerni. Imeti morajo znanje jezikov. Kdor ne izkaže volje, da bi se jezikov naučil, je za ekspedicijo neprimeren. Vsak mora podpisati pogodbo, jo spoštovati in izpolnjevati. Vodja mora biti preizkušena voditeljska osebnost z obsežno alpinistično in človeško izkušenostjo. Zavedati se mora, da nosi odgovornost — človeško in ekonomsko — za celotno podjetje. Dokazati mora, da je temu v resnici kos. Odgovoren je za vsa poročila v tisku, izbere moštvo in ga spreminja v team. Pri financiranju ekspedicije morajo lastni delež doprinesiti vsi člani — po svojih močeh.

Pravilnik tudi določa, da je vsa oprema, ki jo dajejo razne firme, last DAV.

Vsaka podpora je izključena, če ima ekspedicija zgolj turistične cilje, dalje če se vodja in udeleženci ne poveržejo pogojem pogodbe ali če se kdo pri prejšnjih ekspedicijah ni izkazal ali ni dal obračuna v pravem roku ali če je razširjal škodljive novice in navedbe — če se je na kaki prejšnji ekspediciji izkazalo, da je komu služila pretežno osebnim gospodarskim interesom.

Po starih stezah

(Napisano za primorsko številko PV)

Ivan Šavli

Kobarid je lepi varuš
ker na lepem kraj stoji...

To narodno pesem so peli kobariški »pobje« za časa italijanske okupacije po kobariških ulicah in s tem dražili karabinerje, ko so prepovedali slovensko pesem. Dirka za nočnimi pevci z enega konca Kobarida v drugega, kjer so se oglasili, je trajala večkrat v pozne nočne ure.

Pesnik Simon Gregorčič je v Kobaridu l. 1871 s svojimi narodno zavednimi sodelavci ustanovil narodno čitalnico, pevsko društvo — pri Škehonju (Špehodnju) je najel sobo in poučeval petje ter nastopal s svojim zvonkim baritonom pri »Belem konjičku«, v Žganovih prostorih pa prirejal kuturne prireditve. Kobarid je postal naše pravo narodno žarišče, najbolj zaveden kraj na vsem Goriškem. V

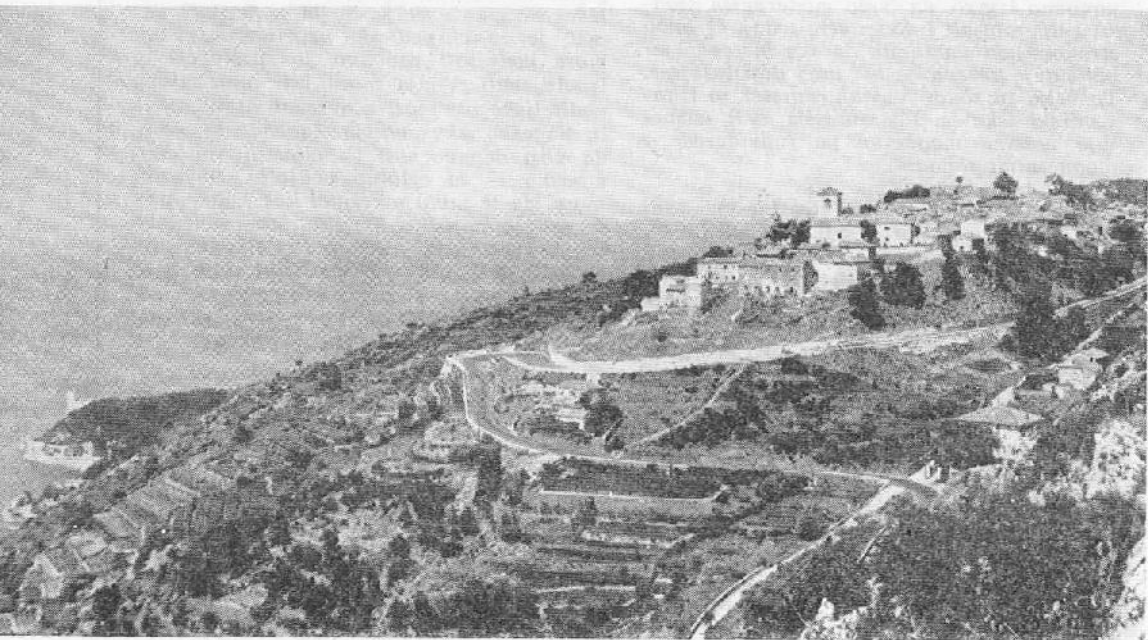
družbi S. Gregorčiča je bilo vedno prijetno, vselej je imel kaj povedati.

Kobarid je važno turistično središče. Pota drže od tod na vse strani... Po cesti proti Krnu usmerim svoj korak, ko je sonce stalo že visoko na nebu in se nizalo po grebenu Kolorata. Za Soškim (nekdaj Napoleonovim) mostom je razpotje, levo drži pot v Drežnico in k slapu Kozjak. Jaz krenem desno proti naselju Ladra. Ime je zgodovinskega pomena. V patriarhalni dobi so se v jamah pod temi lapornatimi (konglomeratnimi) previsi skrivali roparji in plenili trgovcem denar in blago, ki so ga vozili na semenj v Čedad. Videm in do morja. Tujei so onstran Soče vselej rekli: »La sono ladri« — tam so roparji, tatovi. — Patriarh Antonio je l. 1400 pregnal to roparsko zalego, ime Ladri pa je še ostalo. Iz svojih mladih let se spominjam, da je sredi vasi, na hiši z nizko slamnato streho visela občinska deska z napisom: Vas Ladri, obč. Libušnje, okraj Tolmin. Vojska je marsikaj spremenila, tudi imena krajev in vasi.

Poldne je zazvonilo na Libušnjem, ko sem se bližal prijaznemu planinskemu naselju, kjer se je v petek 14. oktobra 1844 prvikrat zazibala zibelka našega največjega planinskega pevca in narodnega buditelja. V planinskem domu se malo ohladim in odpočijem, nato obiščem pesnikovo rojstno hišo in pokramljam s prijazno oskrbnico Gregorčičevega muzeja. Nato obiščem še domačijo dr. Antona Gregorčiča. Na spominski plošči je zapisano: »Daritev bilo ti življenje celo. Državni in deželni poslanec, ustanovitelj šolskega doma v Gorici, borec za pravice goriških Slovencev. Postavili

Motiv iz slovenske tržašče okolice (Kontovelj, Miramar)

Foto Magajna, Trst

stari goriški študentje. « Se kratek pomelek z domačimi in že odhitim po ovinkih nad vasjo proti visokemu Krnu. Ker stara pot čez Strenčelo in Melišča ni več priporočljiva, grem po krnski cesti. Na Humu zavije po prijaznih serpentinah skozi Jazbine. V tej goščavi radi domujejo jazbeci, od tod ime Jazbine. Kaj kmalu sem pri Humarjevi domačiji. Objame me čar krnskega kraljestva.

Simfonija kravjih zvoncev mi zveni po ušesih. Na planini Zaslap popijem skodelico mleka in poiščem na paši večletnega zaslapškega pastirja Vencla. Poizvedujem, čemu in zakaj so postavili Italijani spomenik v Krnu. Pri-poveduje mi: Dne 24. maja 1915 je Italija nepričakovano napovedala Avstriji vojno. V tem času je bila vsa avstrijska vojna sila na ruski fronti. Štirideset avstrijskih črnovojnikov, starih rezervistov, oboroženih s kamenjem in minami je po grebenih od Krna do Mrzlega vrha zadrževalo vsa italijansko voj-sko, dokler ni prispela pomoč iz Galicije. Dne 15. junija 1915 pa je madžarski polk prevzel varstvo Krna. Komandir posadke na Krnu je dovolil, da je straža zaspala. Ponoči je šel sam k Italijanom in sporočil, da po-sadka na Krnu spi. Italijanski tenente Alberto Picco je s svojimi možmi zavzel bojne polo-žaje na Krnu brez boja. V spomin na to veliko dejanje italijanske vojske in poročnika A. Picca je bil postavljen leta 1922 spomenik na vrhu Krna. Slavnostna otvoritev je bila določena za sedmo obletnico zavzetja Krna. To je bilo 16. junija 1922. Dan poprej in na-slednjo noč pa je divjala na Krnu silna ne-vihta. Strele so padale na vse strani in poškodovale so tudi spomenik poročnika Al-berta Picca. Italijani so dolžili krivde zaslap-ske pastirje, jih aretirali in jih odgnali v kobariske zapore. Mlade fante so mučili in strahovali, dokler v tih mukah niso priznali, da sta starejša dva Mikluš in Sovdat poško-dovala spomenik. Med razpravo v Gorici so slovenski odvetniki zahtevali, naj se dogodek na Krnu strokovno preišče. Poslan je bil in-ženir Marchuzzi, da na mestu ugotovi, kako je nastala poškodba na spomeniku. Šel je do Kožljaka, naprej se ni upal, ker je bil Krn zavil v gosto meglo. Pogleda na oddaljeni Krn skozi meglo in ugotovi, da so pastirji s krampom poškodovali spomenik. Tako spo-roča na sodišču v Gorici. Pastirja sta bila obsojena na večletno ječo. Po tem dogodku so Italijani postavili stražo pri spomeniku na Krnu. Mesece dni za tem je divjala na Krnu zopet nevihta, strela je še bolj pokončala podstavek spomenika in ubila dva stražarja. Leto dni za tem pa so na vztrajen pritisk slovenskih odvetnikov prišli inženirji stro-kovnjaki z Dunaja, Pariza in Švice, da do-končno ugotovijo, kako je nastala poškodba na spomeniku. Vsi trije preiskujejo in pri-dejo do zaključka, da visokega spomenika in močnih medeninastih vijakov, s katerimi je bil spomenik pritrjen na podstavek, ni mo-goče odtrgati s krampom in da je to delo elementarne sile. S tem je dogodek na Krnu primazal zaušnico rimskemu sodstvu. Ker spomenik na Krnu zaradi neurja ni zdržal, so

Podbrdo pod Črno prstjo

Foto Jaka Cop

ga Italijani pozneje postavili na mesto, kjer stoji danes Gomiščkovo zavetišče.

Goriška straža št. 50 je ob obletnici krnskega dogodka dne 25. junija 1923 pisala: Se danes štrlijo v zrak črni zidovi požganega župnišča v Drežnici, ki so (zgodovinska) zgovorna priča one strašne noči 20. junija preteklega leta. V Kobaridu se je prebivalstvo poskrilo, trepetaje za svoje življenje in imetje. Šipe naših domov so se drobile na kose. V stanovanja Slovencev je letelo kamenje. Številni udarci so padali po naših ljudeh in mnogo jih je moralo v zapor. Toda to ni zadostovalo. Priti je moralo še najhujše, prišlo je ponižanje na-šega rodu na svoji lastni zemlji. Sredi koba-riškega trga so pomazali, pomandrali in zrušili spomenik slovenskega skladatelja An-dreja Volariča, največjo slavo in ponos Koba-rida. Spomenik so vlačili po tleh okoli trga, ga radi zasmeha nesli v gostilno, ga oskrunili in razbili.

Mrak objema gorske čuvarje in prijazna luna obseva s svojim srebrnim sijem piramido Krna, ko sem se mu približal. Dozdevalo se mi je, da so gorske vile prinesle ves svoj bel dan, uživam vso lepoto Gregorčičevega pla-ninskega raja. Sonce pošilja svoje žarke go-rovju Rombona in Kanina. Pogled mi sega po videmski pokrajini na mesti Cedad in Videm (Udine), na reko Tilment, na domovino naših najbolj zapuščenih bratov in sester po Be-

neški Sloveniji. Stoletnico žalostne usode praznujejo v letu 1966.

Zgodovinar Gabršček A. nam pripoveduje: Ko se po vojni leta 1866 niso mogli zediniti zaradi meje, je bil Beneškim Slovincem določen plebiscit. Tokrat so hoteli posebno iz Kobarida vplivati na svoje beneške sosedje. Toda podkupljeni voditelji Beneških Slovincov, Miha Štrukelj, Ivan Pirih, inž. Morini, Valentin Tomazetič ter Štefan Vogrič so jim obrnili hrbet. Ščuvali so svoje rojake in žugali s trpljenjem ter s smrtjo. Gorje, kdor bi se upal drugače glasovati. Prisiljeni in zapeljani so bili, ko so oddali svoj glas po želji voditeljev. Italija jim je v znamenje hvaležnosti za zvestobo še istega leta prekrstila »Sv. Peter Slovenski« v »Sv. Peter ob Nadiži«, »San Pietro al Natissone«.

Dne 19. aprila 1869 je okrajni komisar v Čedadu razposlal vsem županom naslednji tajni pouk: Marsikak neprijatelj naše neodvisnosti — budeč krive misli panslavizma — išče vsakršnih pomočkov, da bi se v tem okraju še nadalje ohranila raba slovenskega jezika. Razširjajo se med ljudmi tiskovine in tajni katekizmi. — Ker mora biti vladi mar, da se v njej tako sovražno rovarjenje ustavi ter krivci kaznujejo, vas opozarjam, pazite in obiskujte šole, ker je ostro zapovedano poučevanje izključno le v italijanskem jeziku. Ako zapazite, da si kak učitelj drzne posluževati se omenjenega jezika, sporočite mi to, da se tak človek takoj odstrani. — To je bilo italijansko plačilo Beneškim Slovincem za plebiscit leta 1866. Ta slika se ponavlja iz desetletja v desetletje. Vsi pakti, mednarodni sporazumi in mirovne pogodbe nič ne pomagajo. V Beneški Sloveniji je bilo leta (1866) 35 000 Slovincov, leta 1966 pa je le še okrog 23 000 Slovincov.

Ko se naužijem divnega razgleda pred kočo, se podam na vrh. Na dvoru ponosnega soškega glavarja ni več piramide, ne gladke površine in ne mehke trave, ni več duhtečih cvetic, kot so bile sredi poletja leta 1912, ko sem z očetom prvikrat stopil v skrivnostno kraljestvo njegovih višin. Tokrat sem vzljubil gore. Spomin na užitke, ki sem jih takrat pil iz čudovite čaše narave, me spremljajo skozi vse življenje.

Nekdaj so bili po teh pobočjih temni gozdovi. Radi požrešne sekire, še bolj pa radi uničujočega požara, ki so ga zanetili pastirji, so ostali goli grebeni, a še ti grebeni spreminjajo svoj častiljiv dvor.

Na Škrbini se poklonim žrtvam osvobodilne vojne in padlim borcem Gregorčičeve in Gradnikove brigade.

Zagledam se v prostor, kjer je nekoč stala Trillerjeva koča. Da, tudi ta planinska postojanka je zrasla iz semena, ki ga je sejal pesnik S. Gregorčič. Vsi ustanovitelji soške podružnice so bili ožji prijatelji S. Gregorčiča, saj je imela tudi soška podružnica kakor vse druge po Slovenskem narodno obrambni značaj! Ko je bila ustanovljena, je kmalu pognala svoje močne korenine na vse strani.

Nastale so planinske skupine v Gorici, Cerknem, Kobaridu in v Bovcu. A to ni bilo dovolj. Delovni odbor je že na prvem občnem zboru dne 4. 3. 1896 sklenil, da ne zadostuje, če se širi slovenska zavest po naših vaseh in trgih. Tudi na Krnu mora zaplapolati slovenska trobojnica. To se je zgodilo na dan otvoritve Trillerjeve koče dne 5. avgusta 1901.

Že na predvečer so z vrha Krna oznanjali topiči in številne rakete dolincem, da je Krn dočakal nekaj izrednega. Od vseh strani prihajajo planinci na otvoritev Trillerjeve koče, da proslavijo zmago nad D.O.E.A.V. ki je imela svoje mreže razpete od Mangrta do Triglava. Pri otvoritvi koče je Milan Ivančič podal zgodovino podružnice ter se zahvalil dr. Trillerju za njegovo požrtvovalnost. Dr. Triller, prepojen z domovinskim čustvom S. Gregorčiča, je ob pogledu na svoje zveste in navdušene planince samozavestno in odločno dejal: »Ljub nam je vsak tujec, ki pride pogledat krasoto naše zemlje, toda vsak naj se zaveda, da je naš gost in ne naš — gospodar. Tu smo mi gospodarji.« Naslednja zima je uničila prvo krnsko kočo.

Takoj se je sestel gradbeni odbor, zbiral prispevke, določil novo lokacijo, da bodo gradili novo Gregorčičevo kočo. Primorski ljudje so dobro vedeli, zakaj naj koča nosi Gregorčičevo ime.

Soča naj ostane bistra hči planin

(Napisano za primorsko številko PV)

Ing. Milan Mikuž

Ob lanski polemiki za ali proti HE-Trnovo je bilo med drugim povedano, da se v nameravanem umetnem jezeru ne bo znatno nabiral prod, kamenje, blato in drugo, da ne bo nastal ob nihanju (znižanju) jezerske gladine značilen goli, rjavi pas ob položnem bregu.

Zelo dvomim, da se prod, ki se usipa s strmih bregov ali ki ga prinašajo hudourniki, in še oni, ki ga valj Soča iz Trente navzdol, ne bo usedal v jezero. Umetno jezero v Mostu na Soči, ob katerem stanujem, ga je do vrha polno.

Poznam strugi Soče in Idrijce v Mostu na Soči že od mladih dni, saj stanujem tik nad izlivom Idrijce v Sočo. Obnašanje struge oz. nihanje nastalega umetnega jezera med jezom v Ušniku, Bačo in Tolminom (do izliva Tolminke) mi je od leta 1948 stalno pred očmi. Omenjenega leta so bila korita struge še globoka, plasti prod in blata ne višje od 3 do 4 m.

Po 17 letih ugotavljam tole: obe strugi sta zadela s prodrom do take višine, da si je Idrijca izbrala delno drugi tok ter je mogoče ob sušnem poletju po suhem prodru iz struge Idrijce priti do soške. Nekdanji travniki ob reki so krepko naloženi z debelimi plastmi proda, zemlje, blata, ki ga tudi hitreje tekoča Soča nikoli več ne odpavi. In če bi ga, se prod nalaga nad Mostom in jezerom v Ušniku.

Volumen rečnih korit se je zavoljo tega znatno zmanjšal. Zaradi tega so prisiljeni ob povodnji razbesneli reki dvigniti gladino jezera do 1,50 m nad normalo, določeno ob gradnji jez. Odpiranje zatvornic na jezu ni več učinkovito. Povodnji, in te niso redke, so mi preplavile spodnji, manjši vrt, odnesle zemljo z rastjo vred ter sem ga moral opustiti. Vse to je dokaz, da se plasti proda, kljub odpiranju zapornic na jezu in celo občasnem popolnem izpuščanju jezera višajo. Račun pove, da pride čas, ko minutni dotok vode na turbine v Doblarju ne bo več zadosten in ne učinkovit ter nabiranje (akumulacije) vode v jezeru ne bo več opravljal svoje polne naloge.

Posebna stran medalje pa je čistota jezera. Po njem plavajo odpadki iz naših hiš, nehygien-ske rožnate pene iz mesnice, oмотki (emba-laža), papirji iz skladišč itd. Vse to se ure ne zgane na gladini, če vodni tok ni hitrejši od 1 m/min. Jezero se izčisti le ob povodnji ali ob hitrejšem toku. Kultiviranemu turistu go-tovo ni ugodno in prikupno veslanje in ribar-jenje po taki vodni gladini.

Iz Cerkna, čez Bevkov vrh v Idrijo

(Napisano za primorsko številko PV)

Janez Jeram

Dve uri hoje v hrib. Dve uri po kolovozih, stezah in tratah, čez razore in še skozi gozd. Še dve uri po vojaški cesti skozi vas Ledine in prehodili smo transverzalo iz Cerkna, čez Bevkov vrh in Sivko v Idrijo. Prehodili, vi-deli pa nič zanimivega — tako pravijo pla-ninci, ki prehadijo ta del transverzale.

Gore in hribe primerjam s prijateljem. Če srečam neznanca, ga navadno samo pozdra-vim. Če pa srečam prijatelja, pa z njim po-kramljam, tako se še bolj spoznava in si postaneva še bližja. Tak prijatelj je meni tudi Bevkov vrh (1050 m). Ni orjak. Okrog sebe ima višje sosede. Vendar se prav na ta vrh vedno in vedno rad vračam. Ko govorim o

Bevkovem vrhu, mislim na vse, do koder mi seže pogled. Od tu imam najlepši razgled. Vidim, česar prehodni popotnik ne vidi. V mislih pa doživljam dogodke v teh krajih in jih primerjam z današnjim časom.

Ob lepem vremenu se zlekнем na trato poleg Slabetovega kozolca. Ob deževnem vremenu in zimskih vetrovih pa izrabim za kritje staro kapelico na vrhu hriba. Poleti je ta hrib poln cvetja, pa tudi pozimi je ves v cvetju. Letve v kozolcu niso več letve, temveč en sam cvet; tudi križ na vrhu kapelice je kakor velik cvet. Tiho in mirno je na Bevkovem vrhu. Le pozimi moti to tišino huda burja, ki trese lesene letve v kozolcu, da dajejo raz-lične glasove. Takrat jih primerjam strunam na harfi, ki brenčijo pod večšo roko igralca. Pomladi, ko so po Bevkovem vrhu še zaplate snega, sem že pred zoro na vrhu. Čakam še v temi, da sem priča ljubezenskemu petju divjega petelina. Le redko pridem na Bevkov vrh, da ne bi srečal snrnc, ki priskaklja iz smrekovega gozda ali se vanj vrača. Najlepše je pomladi, ko mati — srna pripelje tudi svoje mladice. Takrat mi zastane dih, da bi je ne prestrašil, še tako je prizor prekratek.

Pobočje Bevkovega vrha nad Idrijo je pre-cej strmo, vendar ne toliko, da ne bi bilo na njegovih bregovih posejanih več vasi. Zgodaj spomladi skopni sneg. Vsak košček zemlje je obdelan. Prst, ki jo plug obrne navzdol, ustvarja visoke obronke, iz katerih jo je potem treba prenesti nazaj v razore v na-hrbtnih koših. Položnejše je njegovo pobočje proti Cerkljanski in Poljanski dolini. Raz-vodje teh dolin je namreč pod Bevkovim vrhom. Posamezni studenčki izpod Bevkovega vrha oddajajo svojo bistro vodo Jadranskemu in Črnemu morju. To razvodje tudi deli Pri-morsko od Gorenjske. Na prelazu Kladje je stal ob cesti kamen, na katerem je bil vkle-san napis: Deželna meja. Tudi ta skromni napis je bil med obema vojnama na poti potujočevalcem slovenskega naroda. Na zah-tevo občinskega »podesta« ga je cestar izruval in prodal nekemu kmetu za podstavek stebra. Danes pa uradno ne teče več deželna meja tu čez. Tu bi namreč morala po Rapalski po-godbi teči državna meja med Italijo in Jugo-slavijo, vendar so jo italijanski vojaki, ki so prvi prispeli v ta kraj, pomaknili za dva km globlje ter s tem pridobili dva strateško važna vrhova. Tako se je tudi deželna meja pomak-nila z njo in dotedanji Kranjci na tem ozem-lju so postali Primorci in so ostali tudi po drugi svetovni vojni.

Zanimivo je, da na Bevkovem vrhu Italijani niso gradili utrdb kljub strateškemu položaju, kot so jih na vseh drugih vrhovih ob meji. Zgradili pa so čezenj vojaško cesto, ki sedaj dobro služi tamkajšnjim kmetom. Zato neka-teri planinci očitajo, da je primorski del transverzale speljan le po cesti.

Pogled z Bevkovega vrha sega do Triglava, proti jugu pa v italijanske Dolomite. Porezen, Črna prst in Blegoš se od tu vidijo kot pred-straža Julijcev. Po vsem Bevkovem vrhu so raztresene velike kmetije ter še naprej čez

Vrhovcev vrh (1042 m) ali Šance, kot ga imenujejo domačini po nekih starih okopih okrog njegovega vrha. Šele pod Blegošem so vidna prva strnjena naselja. Cerkljanska dolina pa je vsa obdana z vasmi. Tu so doma pšenica, koruza in ajda, na tej strani pa oves, krompir in zelje. Kmetije tu okrog imajo značilne velike kozolce, ki ne služijo le za sušenje žita in krme, temveč tudi za shrambo orodja in vozov. Še pred zadnjo vojno so bila, predvsem gospodarska poslopja, krita s slamo. Sedaj pa je večina poslopij kritih z rdečo opeko. Tudi mojstrov za izdelavo slamnatih streh ni več. Že pred 35 leti je umrl zadnji poklicni mojster Matija Kalan, majhen možiček, poln humorja. Bil je krovec, bavil se je tudi s klesanjem mlinskih kamnov. Večkrat je pripovedoval o trdem življenju teh gorskih kmetov ter še o težjem njihovih hlapcev, dekel, volarjev in pastirjev. Kot mlad fantič je pri nekaterih teh kmetih pasel živino. Takrat je primanjkovalo celo ovsenega kruha, da ne govorimo o rženem, ki je bil tu v navadi še pred časom. Kislo zelje je bilo vsakdanja hrana. Ogromne kadi zelja so narazali vsako jesen.

Večkrat je pripovedoval, da je pri kmetu Poljancu v Bevkovem vrhu čistil oves za kruh. Med ovsom pa je našel pšenično zrno, prijel ga je z dvema palčicama ter vrgel v

smeti s pripombo: »Ven z nesnago!«, za kar ga je gospodar natepel z brezovko.

Danes tudi na teh kmetijah utripa sodobno življenje. Ob košnji ne vriskajo več kosci, zamenjal jih je ropot motornih kosilnic.

Prav tu pod Bevkovim vrhom se konča slikovita Poljanska dolina, obdana od Škofje Loke, dalje z vrhovi-tisočaki, ki pa ji že pred koncem zapro pot. Že na Hotavljah se razcepi in obkroži hribovje z najvišjim Vrhovcevim vrhom in Rmanovcem. Zadnja vas Sovodenj je bila pred II. svetovno vojno še na jugoslovanskem ozemlju. Bila je izhodišče številnih tihotapcev čez mejo na italijansko stran. Njihove samotne steze čez Bevkov vrh se še niso povsem zarasle.

Že tako ozka dolina se še bolj zoži. Le še majhen potok in cesta imata prostor. Še pred nedavnim je bilo ob tem potoku več mlinov, sedaj pa teče samo še eden. Velika kola nekaterih se ne vrtijo več, porušeno zidovje drugih pa prerašča grmovje in plevel. Cesta pelje mimo cementnega mejnika, ki je 25 let ločil sosedo, da se ob snidenju skoraj niso več poznali, mimo porušenih »karavil in kaserne«, nekdanjih obmejnih straž v prelaz Kladič. Tu se že odpre razgled na primorsko stran, v cerkljansko dolino in del Julijcev. Zveneča govorica prebivalcev Poljanske doline se povsem zgubi. Cerkljansko narečje ima tu ostro mejo. Na tej strani: »Naše dekline ima novo kiklo« zamenja cerkljansko: »Naša čeca ima nava čikle«.

Tišino po teh vrhovih in dolinah pa so v preteklosti motili strelji pušk, mitraljezov in topov. Ob napadu na Jugoslavijo, leta 1941, je bila dolina popolnoma izpraznjena, prebivalstvo so kot vojne begunce odpeljali v notranjost Italije. V to dolino pa so padale granate in uničevale travnike in gozdove.

Nemški okupator je prejšnjo mejo še ostreje začrtal; še danes so vidne preseke gozdov. Čez hribe in doline je ob meji nastavljal poljske mine. Podiral je kmečke domove in izseljeval družine. Kraji pod Bevkovim vrhom pa so postali partizansko ozemlje.

Treba pa je bilo še mnogo žrtev, da so ti kraji postali spet popolnoma slovenski, brez tujih gospodarjev. Po teh vrhovih so peli mrliško pesem mitraljezi, železni ptiči pa so vsipali ogenj na te kmečke domove. Marsikateri partizan je žrtvoval svoje življenje na teh vrhovih. Spomenik v Otaležu in na prijaznem hribčku v Novi Oslici je temu zgodovinska priča.

Vračam se čez Sivko (1006 m) z razgledom na Zirovski vrh in lepo dolino pod njim, mimo partizanskega grobišča nad vasjo Ledine in čez Razpotje, ki je še vedno na razvodju Soče in Save. Obujam spomine na čase, ko ti vrhovi niso bili tako svobodni. Sprehod po teh vrhovih ni bil dovoljen. Zato pa nam nudi sedaj več užitka, če poznamo poleg naravnih lepot tudi njih zgodovino.

Motiv iz slovenske
tržaške okolice (Dolina)

Foto Magajna, Trst

DRUŠTVENE NOVICE

Prof. Janku Ravniku je za 75-letnico PZS čestitala in se pri tem spomnila pomembnega dela, ki ga je za slovensko planinstvo opravil prof. Ravnik.

Prof. Ravnik se je PZS takole zahvalil:

Za tople četitke k moji 75-letnici se vsem prav pristržno zahvaljujem.

Visok življenjski jubilej, ki me je dotekel, je dragoceno darilo, ki sem ga prejel od naših prelepih planin za svojo predanost in ljubezen do njih. Naše gore mi to predanost sedaj v polni meri vračajo; bogatijo moje življenje z neizčrpno zakladnico moralnih in fizičnih sil, ki sem jih v njihovem objemu v dolgi dobi preko 60 let nabiral in načrpal. Tega darila sem resnično vesel. Vesel sem obecnem želja, ki prihajajo iz vrst naše vrhovne planinske organizacije, da bi še nadalje užival srečo v osebnem življenju ter uspehe pri delu in še nadalje bil deležen polne mere planinskega zdravja in veselja.

S planinskim pozdravom!

Prof. Janko Ravnik

ČASTNI ČLANI PD LJUBLJANA-MATICA

Tonček Strojín

Letošnji in že lanskoletni občni zbor PD Ljubljana-Matica je podelil štirim svojim članom diplome častnih članov društva zaradi dolgotrajnega požrtvovalnega dela v društvu na organizacijskem, gospodarskem, kulturnem in gradbenem področju. Ti člani so: dr. Jože Pretnar, Ivo Marsel, prof. Evgen Lovšin in ing. Nace Perko. Njihova pota v gore so se začela v drugačnih razmerah. Morda so bile razmere trše, pa zato bolj planinsko idilične. Vzljubili so ta gorska pota, ki so jim postala življenjska opora, navada in razvedrilo. Služili so planinski stvari. Čeprav so žive priče slovenske planinske zgodovine, je prav, da se jim v opombo njihovega dela zapiše nekaj zasluženih vrstic.

Dr. Jože Pretnar je bil v letih 1931–1945 kot predsednik takratnega SPD hkrati tudi predsednik osrednjega odbora SPD. V več kot 15. letih je bil skupaj s pokojnim dr. A. Brilejem spiritus agens vsega življenja in dela takratnega osrednjega odbora, ki je z delitvijo dela po odsekih dobil še jasneje začrtano planinsko pot. S širokim razumevanjem potreb planinske organizacije je s svojim

osebnim delom veliko pripomogel, da se je pričelo delati na področjih, ki so bila do tedaj zapostavljena. Alpinistična struja v SPD je s svojim predsednikom dr. Pretnarjem dobila velikega pobornika raznih ekskurzij v Centralne Alpe, pa tudi v gorovja naših južnih republik. Kulturno-literarno delo, ki je pod vodstvom dr. Henrika Tume prvič zaživelo, je imelo prav tako v osebi predsednika pristaša povsod, kjer je bilo treba stopiti s časom (izboljšave PV, priprave za planinski muzej). Največ osebnega dela pa je po svoji funkciji vložil v organizacijsko delo, ki sega od predsednika osrednjega odbora preko predsednika SPD do tajnika planinskih društev Jugoslavije in do delegata na zasedanjih UIAA in Asociacije slovenskih planinskih društev. Težka leta za slovensko planinstvo niso zavrla domoljubne smeri slovenske planinske organizacije med II. svetovno vojno, ko je bil pri njej ustanovljen odbor OF (glej članek dr. Pretnarja PV 1960/12). Po vojni, ko je planinstvo krenilo na nova pota, je s širokopoteznim člankom v uvodni številki Zbor-

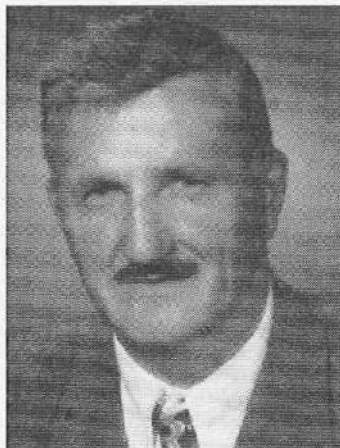
nika 1945 nakazal »Bodoča pota slovenskega planinstva«. Se danes je, čeprav 75-letnik, nepogrešljiv delovni predsednik na občnih zbore PD Ljubljana-matica in delovni član nadzornega odbora na sejah upravnega odbora.

Ivo Marsel je odbornik z nadaljšim odborniškim stažem v Sloveniji in verjetno daleč preko naše domovine. Leta 1928 je bil prvič izbran v odbor in je delal pod vsemi predsedniki, kar se jih je razvrstilo na krmilu osrednjega odbora in PD Ljubljana-matica do danes, razen prvega predsednika prof. Franca Orožna. Skoraj 40 let odborniškega staža je res izreden jubilej. Če pripišemo, da je bilo njegovo planinsko delo posvečeno planinskemu gospodarstvu, ki je v 40 letih korenito ubiralo svoja pota, ni besed, ki bi popisale napore pri tem dolgotrajnem odborniškem delu. Bil je društveni gospodar pa tudi gospodar Aljaževega doma v Vratih, Doma na Krvavcu in na Komni. Kot navdušen smučar in izletnik je vodil izlet SPD v Bolgarijo, turni smuk prek Julijcev, presmučal Haute Route v Švici.

sodeloval v Stafetah itd. Le kdo bi vedel vse popisati, saj bi še Ivo sam težko našel. Če je bilo treba, je poprijel za vsako delo in še danes je, 78-letnik, delavni predsednik nadzornega odbora PD Ljubljana-matica, ki tudi sam, če je treba, nadomešča oskrbnika za kratek čas na Komni ali Sedmerih jezerih, vodi izlete na Triglav, opravlja administracijo in zastopa društvo.

Prof. Evgen Lovšin je kot nepogrešljiv član družine »zlate naveze« in osebni prijatelj dr. J. Pretnarja in ostalih, zvesto spremljal in zapisoval dogodke in osebe iz slovenske planinske zgodovine. Zajetna knjižna dela »V Triglavu in njegovi sosesčinah«, »Gorski vodniki v Julijskih Alpah«, knjižica o Valentinu Staniču ter cela vrsta člankov v Planinskem Vestniku hranijo bogato pisateljsko žetev prof. Lovšina. Zato ni čudno, če ga je tako PD Ljubljana-matica kot slovenska planinska organizacija naprosala, da ob jubilejih in planinskih slavnih kot planinski kronist povzame besedo. Pozoren obiskovalec planinskih občnih zborov se ga spominja po konstruktivnih predlogih na občnih zbora,

In tako trkamo na njegova vrata s čestitkami in voščili. Čestitamo mu k njegovim življenjskim uspehom, posebej k tistim, s katerimi je krepil našo planinsko organizacijo, naše planinstvo. 15 let nepretrgoma dela kot ugleden član upravnega in glavnega odbora PZS. Bil je več let tajnik upravnega odbora in to v letih, v katerih se je PZS organizacijsko najbolj bujno razvijala. Ker se je kot tajnik s svojim premišljenim delom in taktičnim nastopom zares uveljavil, je moral prevzeti najkočljivejše delo — vodstvo gospodarske komisije. Več let si je prizadeval, da bi uredil vrsto gospodarskih problemov našega planinstva: način upravljanja in vzdrževanja koč, oskrbništvu, investicije, sklad za visokogorske postojanke, planinski režim v kočah, kategorizacijo koč in še marsikaj. S svojim pravnim čutom in izobrazbo ter prirojeno obzirnostjo je načeljal najtežje probleme in kazal pot do njihove izvršitve. Zdaj vodi komisijo za stike z inozemstvom in pripravlja kratek turistični informator za tuje planince, ki vedno v večjem številu prihajajo v naše gore. Vselej je pripravljen nuditi PZS svojo pomoč. Z njo živi v delovnem stiku pravzaprav že od leta 1948.

Mirko Fetiš je v 40 letih, odkar je bil z očetom, tudi uglednim planinskim aktivistom, prvič na Triglavu, prehodil skoraj vsa naša gorska pota. Najraje ima Julijske Alpe, posebej kot eden naših najbolj vztrajnih smučarjev. Njegove zimske gazi so še posebej omembe vredne. Smučarska generacija, ki je v njej zrasel, ga šteje med svoje najzvestejše pripadnike. Kot posebno zaslugo mu prištevamo njegovo delo za obnovo stikov s češkimi planinci. S tem je Fetiš povzel važno in trdno nit, vpleteno v začetke slovenskega planinstva, izročilo, ki ga ne smemo pozabiti in smo ga dolžni čislati.

Dragi Mirko, z majhno zamudo — vezivke si sprejemal 26. julija t. l. — prihajamo z voščili tudi v ime našega glasila, čigar pomen in namen si vselej znal ceniti. Želimo Ti, da bi še dolgo v hribih iskal in našel oddih, sprostitev in veselje.

to.

STANE SKOCIR iz Loke pri Zidanem mostu nam je za primorsko številko PV poslal nekaj spominov na mlada leta.

planinski njivi. Rodila sta jo čas in gore. V spoznanju obeh je ostala mlada tudi ad honestam senectutem. Koliko dogodkov se je zvrstilo pri vseh, koliko načrtov in spoznanj! Kateri je bil lepši? V tem iskanju in delu je bilo njihovo zadovoljstvo in sreča. Kako lepo jim mora biti po tolikih letih dela zreti toliko bogastvo življenja za seboj!

Da bi takih mož še mnogo rodila slovenska planinska njiva!

MIRKO FETIŠ — na koti 50 let. Kdor ga pozna — znanec in prijatelj — pa ima veliko — bi Mirku Fetišu ne prisodil, da je prišel tako blizu pod vrh. Njegova delavnost in njegova pojava skrivata, kar so mu napredle neutrudne sojenice.

kjer je ne samo v delovnem predstvi ampak tudi v debatah zasedel vedno opazno mesto.

Ing. Nace Perko je skoraj nepogrešljiv gradbenik planinskih koč, saj jih pozna kot svoj rodni krov. Dolgo vrsto let načelnik gradbenega odseka in PD Ljubljana-matica, še danes pripravlja gradbene elaborate, izboljšuje, nadzoruje in predlaga. Neredko je že drugi dan po upravni seji v pisarni društva predložen izčrpen strokovni opis pregleda ali skica. Pri tem je pri 77 letih ing. Perko osebni nadzor planinskih koč še vedno prijeten sprehod v gore, do planinskih domov, ki jih je nekatere sam zgradil ali rekonstruiral. Zato ni čudno, če ga je že lanskoletni občni zbor predlagal za svojega častnega člana. Štiripersna deteljava častnih članov je edinstvena na slovenski

Takole piše:

»Ko sem leta 1923 končal slovensko učiteljsko, ki je bilo za časa Italije v Tolminu, sem bil jeseni istega leta imenovan za učitelja na polovalni šoli: Vrsno — Krn. Teh šol nimamo več. Pouk na taki šoli je bil tri dni v eni šoli, druge tri dni pa v drugi šoli. Bil sem pa zelo ponosen, da sem dobil mesto učitelja ravno na Vrsnem, Gregorčičevem rojstnem kraju. Naj dodam, da je bilo tedaj na Vrsnem 44 otrok, v Krnu pa 32.

Učil sem in začel oživljati v obeh krajih kulturno prosvetno delo. Ustanovili smo »ilegalno« moški pevski zbor in peli v obeh vaseh same Gregorčičeve pesmi. Dobil sem Aljaževo pesmarico za mešani zbor. Posluževal sem se dobre violine in večeri jeseni in pozimi so bili kar prijetni. Fantje so pridno prihajali na vaje, pod oknom smo imeli vedno dosti poslušalcev, na koncu pa smo že priredili tekmovalje obeh zborov in priredili nekaj zabavnih večer.

Stane Skočir je bil nato dolga leta učitelj v Loki in ves čas navdušen planinec. Planinstvu se posveča tudi v pokoju pri PD Radče, je pa tudi sotrudnik PV.

ING. VLADIMIR MIKUŽ

Dne 6. junija je Celjane pretresla žalostna vest, da je sredi dela omahnil in za vedno zaprl oči dipl. ing. Vladimir Mikuž.

Rojen je bil 10. junija 1905 v Gornjem gradu. Ko je v rojstnem kraju dokončal osnovno šolo, je obiskoval gimnazijo v Celju, nato pa srednjo tehnično šolo v Ljubljani. Po maturi je odšel v Brno, kjer je diplomiral za strojnega inženirja.

Takoj po diplomi se je zaposlil v celjski Cinkarni, kjer je ostal do svoje smrti. S svojim vestnim in požrtvovalnim delom je ogromno prispeval k napredku podjetja.

Za svoje štirinajdesletno delo, ki ga je vložil v razvoj in napredek Cinkarne, ga je kolektiv večkrat pohvalil in nagradil, za izredno delo pa je prejel tudi red dela druge stopnje.

Kljub odgovornemu delu se je ukvarjal s športom in drugimi dejavnostmi, bil je aktiven član predvojnega celjskega delavskega nogometnega kluba »Olimp«.

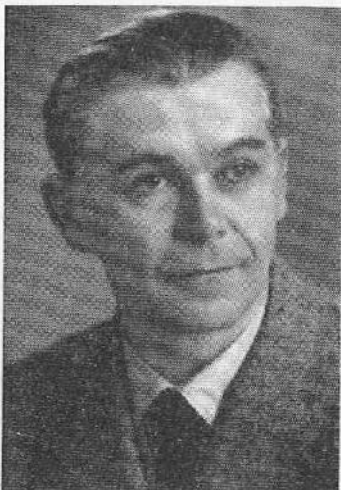
Predvsem pa je bil pokojni ing. Vladimir Mikuž velik ljubitelj na-

rave, planin in voda. Bil je velik prijatelj Planinskega društva Celje, katerega član je bil štirideset let.

Najbolj je vžljubil planinski svet, v katerem je bil rojen. V Podvolovljeku in Lučah si je ustvaril svoj drugi dom, kjer je preživel ves svoj prosti čas na sprehodih po bližnjih gorah ali pa z ribiško palico v rokah ob njegovi ljubljani Lučnici. Ustvaril je tudi več lepih akvarelov.

Neizprosna smrt je ugrabila podjetju neutrudljivega sodelavca — strokovnjaka, Savinjski dolini velikega ljubitelja in oboževalca, planinskemu društvu pa zvestega člana in prijatelja.

dg

Ing. Vladimir Mikuž

VTK MEMORIAL 1966 AKADEMSKEGA ALPINISTICNEGA ODSEKA

Letos je AO Akademskega planinskega društva že enajstič priredil VTK memorial — smučarsko tekmovalje v spomin na tovariše, ki so izgubili življenje v gorah. Povabljeni so bili tudi člani PD iz drugih republik, v Tamarju pa se je prijavilo 97 tekmovalcev iz 16 slovenskih planinskih društev (PD: Maribor-matica, Ljubljana-matica, Tržič, Kranj, Šoštanj, Kozjak, Litostroj, Mojstrana, Martuljk, Jesenice, Medvode, SPD Trst, Železniki, Tolmin, Vrhnika). Zanimivo je, da se je letos udeležilo memoriala tudi 10 pripadnikov JLA — naših fantov, ki služijo vojaški

rok v Tolminu. Tudi tekmovalcev iz SPD Trst smo bili zelo veseli. V nedeljo 29. maja je ob lepem vremenu odšlo več kot 130 udeležencev po Jalovčevem plazu do vstopa v ozebnik. Tu so se ob spominski plošči alpinistom Vavpotiču, Tomincu in Kovačiču poklonili spominu ponesrečenih tovarišev.

Snežne razmere so bile ugodne, zato je bila tekmovalna proga, ki jo je postavil Stane Rotar, zelo dolga. Za uspešen spust je bilo potrebno dosti zbranosti, znanja in moči.

Čeprav je odpovedala radijska zveza in je bilo treba preiti na videen start, je prireditelj potekala brez zastojev. Ob treh popoldne so bili v Tamarju zmagovalci že znani. Prehodni pokal je prejela ekipa alpinistov iz Kranja, v konkurenci planincev pa so bili letos najhitrejši mladi tekmovalci PD Maribor-matica.

Tehnični rezultati:

Veleslalom, dolžina 1200 m, višinska razlika ca. 500 m, 32 vrata.

SKUPINA ALPINISTOV

Ekipno

1. AO PD Kranj (Jamnik, Bolchar, Keše) 3.53,1; 2. AO PD Tržič (Svab, Krmelj, Herak) 4.10,3; 3. AO PD Mojstrana (Košir, Koflar, Azman) 4.27,6.

Posamezno

1. Jamnik Tomaž, AO PD Kranj, 1.09,0; 2. Svab Vinko, AO PD Tržič, 1.13,7; 3. Krmelj Janko, AO PD Tržič, 1.15,5.

Zenske:

1. Marinko Majda, AO Ljubljana-matica, 2.09,6.

SKUPINA PLANINCEV

Ekipno

1. PD Maribor-Matica (Sevčnikar, Majninger, Lah) 3.30,0; 2. JNA (Pesjak, Duhovnik, Brear) 4.02,7; 3. PD Litostroj I. (Celik, Klemen, Bolha) 4.12,3.

Posamezno

1. Sevčnikar Jože, PD Maribor-Matica, 1.08,4; 2. Majninger Ljubo, PD Maribor-Matica, 1.10,6; 3. Lah Dušan, PD Maribor-Matica, 1.11,88.

Zenske:

1. Žuraj Draga, PD Maribor-Matica, 1.24,0; 2. Pirnat Milenka, PD Maribor-Matica, 1.27,0; 3. Zupančič Breda, APD, 3.54,3.

Zanimivo prireditev smo si lahko v kratki reportaži ogledali tudi na TV zaslonih, zaslužila pa bi tudi večjo pozornost našega tiska. Zaradi vse večje popularnosti in zanimanja za to tekmovanje, razmišlja AAO, da bi v prihodnje tekmovali le alpinisti, registrirani pri komisiji za alpinizem. Seveda pa je to še stvar diskusije in pričakujemo mnenja tudi od drugod.

Peter Magajna

IX. MLADINSKI PLANINSKI TABOR NA TUJZLOVEM VRHU

Ze devetih zapovrstjo je priredil mladinski odsek PD Kozjak-Maribor mladinski planinski tabor, posvečen 25. obletnici vstaje jugoslovanskih narodov in Dnevu mladosti.

Več kot 35 vabil je bilo poslanih domala vsemu Prekmurju, Slaverski, Koroški in še tja v Zasavje in Ljubljano je kakšno odromalo. Vse, ki so se kdaj tabora že udeleževali, so vabili.

Tabor se je začel v soboto 14. maja s tabornim ognjem, v nedeljo 15. maja pa je bil ob 8. uri start članskih, mladinskih in pionirskih ekip.

Ob 12. uri je bila slovesna seja UO PD Kozjak, ki so se je udeležili tudi zastopniki udeležencev MO PD, prvoborec na Kozjaku tov. Zalaznik Leo, sekretar občinskega komiteja ZMS Maribor-Center in kapetan JLA.

Ob 12.30 uri, po seji, so vsi skupno odšli k spomeniku iz NOB, kjer je bila kratka slovesnost. Tukaj je tov. Zalaznik obujal spomine na dogodke iz NOB.

Ob 18.00 uri je na Dom pritekla štafeta obč. Maribor-Center, ki je ta dan prišla toči v Velki ter skozi kraje Ceršak, Šentilj-Pesnica, Kungota in Gaj prispela na doma Kozjak.

V ponedeljek 16. maja ob 11.00 uri je štafeta mladosti z mnogimi pozdravi in najboljšimi željami za našega maršala Tita krenila iz Doma preko Bresterniškega jarka in Kamniške grabe v Kamnico in od tod na Trg Svobode.

Ob 13.32 pred prihodom zvezne štafete na Trg svobode je članica MO PD Kozjak izročila štafeto palico občine Mrb. Center predsednici Mestnega sveta Maribor tov. Veri Kolarič.

Tabori na Kozjaku še vedno večajo svoj obseg in pomen.

MO, udeleženci tabora se menjajo, prihajajo pa vedno novi. Le nekateri med njimi so zvesti od začetka: MO PD Celje, Ruše, Poljčane in Oplotnica.

Zal ni bilo bližnjih mariborskih PD razen PD MTT, pa tudi Korošci, včasih redni gostje naših laborov, so manjkali.

Da je dela precej s takšnim tabornom, lahko potrdi organizacijski odbor, ki je moral oskrbeti vse od ozvočenja koč in okolice in priprave tekmovalne trase za 3 tekmovalne konkurence pa tja do prenočišč za 160 in več planincev. Kljub temu pa so bili ljudje, ki so za vse skrbeli in morali na vse misliti, veseli tolikšne udeležbe.

V nedeljo popoldne je bilo poleg udeležencev tabora še ca. 200 ostalih gostov.

Orientacijskega tekmovanja, izvedenega pod naslovom »Kozjak 66« se je udeležilo 27 članskih, mladinskih in pionirskih ekip. Omeniti velja, da so bile med ekipami letos prvič tudi 3 ekipe JA in taborniške ekipe.

Tekmovanje je pokazalo, da nekateri MO oz. njih ekipe niso vzele dovolj resno priprav za tekmovanje, pripomniti pa tudi velja, da se je tudi nivo potrebnega znanja nekoliko dvignil, tako da je bil na nivoju tovrstnih republiških tekmovanja.

Bili pa so tudi takšni MO, ki so dokazali, kaj se da doseči s sistematskim delom. Vsem ekipam čestitamo k uspehu. Slednje velja še posebej MO PD Poljčane, ki je zasedlo prva tri mesta v pionirski konkurenci.

Rezultati orientacijskega tekmovanja »KOZJAK 66« so bili:

Pionirska konkurenca: 1. Poljčane II. 2. Poljčane I. 3. Poljčane III. 4. Boris Kidrič II.

Mladinska konkurenca: 1. Ruše. 2. Poljčane. 3. SMŠ II. 4. Celje I. Članska konkurenca: 1. Oplotnica.

2. JA II. 3. JA I. 4. Kozjak II. Prvoplasirane ekipe so prejele prehodni pokal, prva mladinska ekipa pa je prejela še prehodni Pokal mladosti, ki ga je poklonila ZMS Maribor-Center. Vse udeležene ekipe so prejele tudi diplome.

Lilo Škerbinek

SEZIONI TRIVENETE DEL C. A. I. 42 je v treh Benečijah sekcij (podružnic) italijanske alpinske organizacije. Najvidnejše med njimi so tiste v Trstu, Gorici, Pordenonu, Benetkah, Padovi, Tridentu, Bel-

lunu, Agordu, Alto Adige, v Cortini d'Ampezzo. Tudi reška sekcija, z imenom »Fiume«, šteje mednje. Izdajajo polletno, zelo dobro revijo »Le Alpi Venete«. Pretekle jeseni so te sekcije imele svoje 44. zborovanje, tokrat v Trstu. Stalo se je kakih sto društvenih delegatov na sedežu tržaške sekcije, kjer so jih Tržačani slovesno in gostoljubno sprejeli. Zborovanje so počastili tudi zastopniki oblasti, med njimi senator Spagnoli in mestni župan Franzil, ki sta imela vsak svoj veliki govor. Poveljevala sta zasluge tržaškega planinskega društva in njegovih izbranih članov za rast in veličino Italije. Slavila sta predvsem tiste tržaške planince, ki so žrtvovali življenja za osvoboditev Trsta, »tako draga vsem Italijanom in vrednega, da se za njim zanimajo najvišje oblasti«.

Poglavitna točka dnevnega reda je bila razprava po predlogu osrednje uprave za povišanje prispevkov, ki jih centrali odvajajo sekcije, ter s tem povišanje same članarine. Delegati so soglasno zavrnil predlog za povišanje kakršnihkoli prispevkov in na koncu zborovanja so še posebej izrekli željo, naj ostane kar se članskih dajatev tiče vse pri starem. Po kosilu, ki jim ga je tržaška sekcija priredila v mestnem hotelu, so se delegati podali v Glinščico ogledat si naprave tržaške plezalne šole.

Teden dni po tržaškem zborovanju so imeli v Milanu izredno skupščino C. A. I. Sklicana je bila za obravnavanje in sklepanje po predlogu osrednje uprave za povišanje prispevkov, ki jih odvajajo sekcije. Diskusija je bila dokaj ognjevitna in so se duhovi pomirili šele tedaj, ko je generalni predsednik CAI, senator Chabod, objavil sklep osrednje uprave, da se sprito odločnega odpora vseh sekcij odloži razpravljanje zaradi povišanja prispevkov na redno glavno skupščino CAI, katera bo v mesecu maju. S tem ostanejo za leto 1966 v veljavi društvene marke prejšnje izdaje, toda revija, dosedanja Rivista Mensile, bo odslej izhajala na tri mesece, in ne več na mesec, kakor je izhajala doslej.

ZLATI JUBILEJ MOZIRSKE KOČE

V letošnjem poletju praznuje Mozirska koča na Golteh svojo 70. letnico. Pred 70 leti je bila otvoritev te planinske postojanke, ki

Desno Mozirska koč, levo smučarska depandansa

Foto Pelikan, Celje

je ena od prvih slovenskih planinskih koč pri nas. Takratni predsednik savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva v Mozirju nadučitelj Fran Kocbek je zbral okoli sebe takrat najvidnejše mozirske rodoljube in prijatelje planin, ki so z združenimi močmi omogočili izgradnjo koč. Pisalo se je leto 1896, ko je pred skromno leseno kočico bilo zbranih okoli 45 planincev in ljubiteljev planin, ki so s svojo navzočnostjo potrdili, da se je začel zmagoviti pohod slovenskega življa tudi v tej smeri. Na otvoritvi so bili zbrani poleg takratnega predsednika še drugi narodnjaki iz Mozirja (Ana, Ivan in Vladimir Lipold, Leopold Goričar, Anton Goričar, Ivan Deleja, dr. Jože Goričar in drugi), bilo jih je nekaj iz Nazarja in od drugod. Navzoči so bili tudi šmihelski in radegunški kmetje ter več lovcev iz Mozirja in okolice. Takratna kočica je imela samo en prostor, na eni strani je bilo ognjišče, na drugi pa pogradi za spanje. Nekaj let pozneje so uredili tudi sobo na podstrešju. Leta 1922 so kočico povečali in razširili, dogradili so še eno sobo, ki je služila za spanje in uredili vse podstrešje za skupno ležišče. Ker pa je v tem času kočico obiskovalo vedno več planincev in seveda domačinov, so zgradili še eno. Začet-

na dela so bila opravljena v letu 1932, že v naslednjem letu pa so otvorili novo Mozirsko kočico, ki je stala na mestu sedanjega hleva. Takrat je bilo na planini veliko planinsko rajanje, na predvečer so prižgali velikanski kres, vse slavje pa je bilo združeno z lovsko veselico in lovskim krstom. Vzponredno z gradnjo te kočice je zasebnik Lesjakov Lovro gradil in tudi dogradil na mestu, kjer sedaj stoji kočica, svojo kočico, ki je bila večja od ostalih dveh. Nosila je ime po lastniku, tako da so bile takrat na Mozirski planini 3 planinske postojanke, pa so pozneje prišle pod upravo planinskega društva. Med narodnoosvobodilno vojno so vse tri kočice pogorele in to v mesecu avgustu leta 1942. 20. avgusta 1946 se je obnove Mozirske kočice lotilo PD Celje, ki je v glavnem prevzelo dediščno predvojne savinjske podružnice SPD. Novembra istega leta je stala nova kočica že pod streho in je pozimi 1946/47 že sprejemala prve goste. V letu 1947, 1948 in 1949 se je floris kočice povečal, prizidana je bila velika jedilnica, prenovljen prostor okoli kočice in za kočico, adaptirani spodnji prostori. Leta 1951 je 200 m od kočice zaradi napačnega ravnanja poginulo živaljo izbruhnil požar, ki je v kratkem zajel 70 ha gozda od Prepadov mimo Verbuškega

laza vse do bližine Gosteške kmetije. Naredil je veliko škodo, med drugim je v kratkem času uničil premoženje PD Celje. Dva dni po požaru pa je kočica že obratovala pod šotorom, mesec dni nato pa je na mestu predvojne Mozirske kočice iz leta 1896 že stala zasilna kočica s 40 ležišči, istočasno pa se je začela obnavljati pogorela postojanka. Ta je naslednje leto že vstala iz razvalin in začela obratovati. Tako je od leta 1945 do leta 1955 na Golteh bilo neprestano eno samo planinsko gradbišče, saj je vsega skupaj nastalo nič manj kot 7 planinskih objektov.

Nekaj let pozneje so pozidali še majhen smučarski dom, ki pa je sedaj v zelo slabem stanju in ga bo treba podreti, ker se popravilo zaradi slabega temelja ne izplača. Mozirsko planinsko društvo ima fotografijo otvoritve leta 1896, na kateri smo spoznali skoro večino takrat navzočih planincev, lovcev in kmetov.

Eden od njih, ki je bil navzoč pri otvoritvi, ing. Vladimir Lipold, se je poslovil od sveta 12. jul. letos.

A. M.

SPD GORICA

Redni letni občni zbor Slovenskega planinskega društva — Gorica, se je vršil 6. marca 1966 v dvorani

nici kluba »Simon Gregorčič« v Gorici onkraj meje. Predsednik Karel Kumar je uvodoma pozdravil zastopnika PD Nova Gorica Brica Branka, nato pa med drugim dejal:

»Spomniti vas hočem na 20-letnico obnove našega društva. Letos smo to proslavili le med nami, nameravamo pa v poletni sezoni vse bolj primerno, v skupnem sodelovanju s planinskimi društvi onstran meje.

Z veseljem ugotavljam, da je pristopila v društvo tudi v preteklem letu po večini mladina. Naša dolžnost je, da to mladino, ki ljubi gore, pritegnemo v društveno delovanje. Naš cilj, naš up je ravno mladina.

Vsem odbornikom se prav lepo zahvaljujem za njihovo sodelovanje. Ne morem pa, da ne bi prav res posebno pohvalil odlično našo tajnico Jožico za njeno veliko požrtvovalnost in njeno vsestransko delavnost v prid našega društva.

Nato je poročala tajnica Jožica Smetova med drugim naslednje: »Današnji občni zbor bi moral biti 20. ob jubileju 20-letnice obnove Slovenskega planinskega društva. Kakor sem že omenila v poročilu na dan proslave, je leta 1947 občni zbor odpadel zaradi tedanjih povojnih razmer.

Pristopilo je 8 novih članov, sedanje stanje članov je 226.

Priredili smo 24 izletov, ki se jih je udeležilo 612 članov in nečlanov.

21. februarja — Tradicionalni popoldanski družinski izlet po občnem zboru na Oslavje s 16 udeleženci.

2. marca — Popoldanski družinski izlet na pustni terek z avtobusom na Veliki Repen. V domači gostilni pri Križmanu je bil na sporedu bogat srečolov s 15 dobitki in prosti zabava s triom »PETARIN« iz Standreža. Zaradi slabega vremena je odpadla razgledna točka nad morjem pri Sv. Primožu. Vseh udeležencev je bilo 40.

14. marca — Enodnevni smučarski izlet na Črni vrh, udeležilo se ga je 11 planincev mladincev iz Standreža.

21. marca — Enodnevni izlet na teloh v okolico Serpenice in Bovca s 7 udeleženci.

4. aprila — Na Trstelj s štirimi člani mladinci iz Standreža.

11. aprila — Enodnevni smučarski izlet na Vogel s 4 udeleženci.

19. april — Tradicionalni popoldanski družinski izlet z avtobusom na velikonočni ponedeljek v Benčičjo in sicer v Bjačo (Blačis), v

Landrsko jamo in v Sentspeter ob Nadiži, kjer je bil daljši postanek. Organizatorji so priredili tekmo z nagradami, za mladinke tekmo po eni nogi z jajcem v žlici, za mladince pa tekmo v vrečah. Sledila je prosta zabava, za poskočne je poskrbel Benečan Jussa, ki je igral na harmoniko staro nad 100 let. Močno je oviralo slabo vreme. Udeležencev je bilo 59.

16. maja — Enodnevni družinski izlet z avtobusom na Notranjsko — v Cerknico, Cerkniško jezero in Rakov Škočjan. Na povratku je bil postanek v Postojni. Na povratku se je avtobus ustavil pred pokopališčem v Vipavi, kjer je mala skupina s članom Antonom Petejanom šla na grob padlega sina Stanka Petejana in ga počastila z enominutnim molkom. Izleta se je udeležilo 60 oseb. To je prvi skupinski izlet izven obmejnega pasu s propustnicami in posebnimi izkaznicami — vizami izstavljenimi na jugoslovanskem bloku.

27. junija — Enodnevni družinski izlet z avtobusom v Logarsko dolino je zelo dobro uspel. Udeležencev je bilo 45.

13. julija — Enodnevni družinski izlet z avtobusom v počastitev 20-letnice osvoboditve v Ljubljano — Urh — letališče Brnik, Vrbo, Begunje in Dolino Drago. Izlet je zelo dobro uspel, vreme je bilo ugodno. Izletniki so bili iz Gorice, Standreža in Podgore. Peljali so se preko bloka Rdeča hiša skozi Ajdovščino, Postojno v Ljubljano do Urha. Tu je bil ogled zloglasne nekdanje mežnarije. Na sporedu je bil tudi ogled rojstne hiše v Vrbi našega velikega pesnika Franceta Prešerna. Na pokopališču v Begunjah počivata dva znana primorska talca: učitelj Ciril Dreknja iz Toldina in dr. Gabrijel Gomišček iz Solkana. Udeležencev je bilo 48.

25. julija — Enodnevna tura na Svinjak 1637 m do vasi Kal pri Bovcu, od tam peš na vrh s 4 planinci.

3. avgusta — Peš preko Kanjega dola do planinske postojanke Maksa Pirnata in na vrh Javornika nad Črnim vrhom 1240 m.

8. avgusta — Enodnevna visokogorska tura do planinskega doma Klementa Juga v Lepeni, od tam peš preko Duple planine, mimo Krnskega jezera na planino Polje in na Krnsko sedlo. Od sedla na vrh Pesk 2176 m.

od 3. do 13. avgusta — Član Boris Pintar iz Oslavja se je prvi v zad-

njih letih odpravil po slovenski transverzali. Na svoji izvršeni poti je obiskal 44 planinskih postojank in si oskrbel 37 predpisanih planinskih transverzalskih žigov in podpisov oskrbnikov imenovanih postojank. Boris Pintar je star 21 let, po poklicu je zidar, uporablja je za transverzalo svoj letni dopust in se podal po slovenski transverzali. Bil je povsod gostoljubno sprejet in z izkaznico SPD deležen enakih ugodnosti, kot jih imajo člani PZS po gorskih postojankah.

od 6. do 13. avgusta — Na Malo in Veliko planino v Kamniških planinah preko grebena Konj 1803 m in Korošice v Logarsko dolino — 2 planince.

od 10. do 16. avgusta — Visokogorska tura na Razor planino, Dom na Komni, Koča pod Bogatinom, Triglavsko jezero, Prehodavci, Dom Planika do triglavskega doma Kredarica 2515 m. Povratek preko Staničeve kočice 2332 do Aljaževega doma v Vratih in do Mojstrane od tam z vlakom v Gorico.

22. avgusta — Visokogorska tura z lastnimi sredstvi do Zadnje Trente, nato peš na Jalovec 2643 m.

27. avgusta — Visokogorska tura iz Podbrda na Črno prst 1844 m.

29. avgusta — Enodnevni družinski izlet z avtobusom v Dolomite. Poteklo je 18 let, od kar je SPD priredilo tridnevni izlet v Dolomite z dvema tovornjakoma (kamiona) s svojimi kuharji, s prehrano in tiškarjo humorističnega lista »Gorlomite, Dolomite in Polomite« s skupnim ležiščem v senikih. Za prvim sta sledila še dva v zaporednih letih. Preteklo leto pa so goriški planinci in simpatizerji ponovno obiskali Dolomite. Avtobus je odpeljal izletnike iz Gorice, Podgore in Standreža proti Vidmu v Tolmezzo, Sappado, Auronzo do Misurinskega jezera, tu so lahko občudovali mogočne dolomitske vrhove kakor Monte Cristallo (3216 metrov) Sorapis, Tre Cime di Lavaredo. Udeležencev je bilo 45.

5. septembra — Enodnevna visokogorska tura na Jalovec iz Zadnje Trente. Povratek po drugi strani Jaloveca s 6 planinci mladinci iz Standreža.

5. septembra — Na Vogel 1544 m in na planino zadnji Vogel s 3 udeleženci.

19. septembra — Visokogorska tura do Bovea, od tam peš skozi vas Plužo do Skalarjevega doma pod Kaninom 1811 m, na vrh Kanina ni

bilo mogoče zaradi snežnega me-
teža — 4 planinci.

19. septembra — Druga skupina je
bila namenjena na Mojstrovko,
vzpon je bil prekinjen zaradi hude
nevihte s snegom — 4. pl.

V preteklem letu nam vreme ni
bilo naklonjeno, zaradi tega so od-
padle ture na Nanos, Kucelj, Ča-
ven, Kanin in Mojstrovko in še
družinski izlet v Istro Poreč-Rovinj
zaradi nezadostnega števila pri-
javljencev. Odpadel je tudi smu-
čarski izlet na Črni vrh zaradi
neugodnih snežnih razmer.

14. novembra — Tradicionalno
»martinovanje«, ki je bilo v ho-
telu »Zvezda« v Kobaridu, je
prav dobro uspelo v zadovoljstvo
organizatorjev in udeležencev.
Predsednik Kumar je pozdravil
vse navzoče posebno pa Ludvika
Zoržuta, nekdanjega odbornika
našega društva, predstavnike pla-
ninskih društev iz Kobarida,
Bovca, Tolmina, Nove Gorice,
Sežane in Podbrda, člane mo-
škega zbora »Svoboda« iz Koba-
rida in pevovodjo Vlada Volariča,
predsednika SPZ iz Gorice Vida
Primožiča, predstavnika prosvet-
nega društva »Briški grič« iz Šte-
verjane Saverija Rožiča; pred-
sednika prosvetnega društva »Ivan
Trinko« iz Čedad Marjana Kon-
ta. Vseh udeležencev je bilo 210
(med temi 80 gostov prej imeno-
vanih planinskih društev in čla-
nov zbora).

Predstavniki Planinske zveze Slo-
venije so opravičili odsotnost,
ker niso upali na pot zaradi iz-
redno slabega vremena.

12. januarja tega leta smo prire-
dili jubilejno proslavo 20-letnice
obnovitve Slovenskega planin-
skega društva Gorica. Proslava
je bila v isti dvorani. Ustanovni
občni zbor SPD je bil 18. decem-
bra 1945 v bivšem Ljudskem domu
na korzu Verdi. Proslava je prav
dobro uspela. Sodeloval je mla-
dinski moški pevski zbor pro-
svetnega društva »Oton Župančič«
iz Štandreža pod vodstvom go-
spoda Franca Lupina, ki je zapel
nekaj pesmi. Zbor zastopajo po
večini člani SPD. Za zaključek
je predvajal barvne diapozitive
član Viljem Zavadvav iz Štan-
dreža, ki jih je posnel na visoko-
gorskih turah.

Kljub slabemu vremenu s sne-
gom in poledico se je udeležilo
proslave 83 planincev in prijate-
ljev. V naši sredi smo imeli biv-
šega tajnika Stanka Lupina iz
Trsta. Razstavljene so bile pove-
čane slike visokogorskih tur,

slike planinskega cvetja, 4 albumi
s slikami izletov od 1945—1965, va-
bila rednih društvenih občnih
zborov, vabila planinskih plesov,
knjige planinske vsebine, vzorci
kamenja z raznih vrhov in drugo.
Transparent z značko SPD Gorica
in letnicama jubileja je pripravil
odbornik Karel Nanut. Pri pri-
pravi razstave so sodelovali Ber-
nard Bratož, Viljem Nanut, Rudi
Cantelli, Peter Čermelj in Sme-
tova.

Prvo je bilo 24. februarja o temi
»Jugoslovanska ekspedicija v Bo-
livijskih Andih 1964«. Predaval je
sam vodja ekspedicije Tržačan
Sandi Blažina. Drugo predavanje
je bilo 16. oktobra. Predaval je
dr. France Srakar iz Ljubljane o
»Slovenski odpravi na Kavkazu
1964«, ki jo je sam vodil.

Za pok. planinca Zorka Jelinčiča
je društvo darovalo na mesto
cvetja na grob 5000 lir — za Slo-
venski dijaški dom, in 5000 lir —
Slovenskemu sirotišču, obe usta-

OBČNI ZBORI

PD JANEZA TRDINE MENGES.
V lanskem obdobju je število čla-
nov padlo iz 787 na 669 in to kljub
temu, da so na zadnjem občnem
zboru sklenili, da bodo zvišali šte-
vilo članstva na 1000. Težave so
nastale zlasti pri pobiranju čla-
narine. Od 669 članov so imeli 311
starejših članov, 198 mladincev in
160 pionirjev. V primerjavi s prejš-
njim letom je padlo število čla-
nov pri mladincih za 87, pri pio-
nirjih pa za 32. V društvu prevla-
duje mladina. To se odraža tudi
v vodstvu društva, saj je povpreč-
nas tarost društvenih funkcionar-
jev 29 let.

Največjo pozornost je društvo po-
svetilo mladinskemu odseku, ki je
pokazal izredne uspehe. Njihova
dejavnost se je razvijala v torko-
vih večerih, ki so prehajali v klub-
ske večere, kjer so mladi gledali
barvne diapozitive z naših gora
in imeli vrsto zanimivih in pouč-
nih pomenkov. Mladinska dejav-
nost se je odražala tudi v 11 sa-
mostojno organiziranih skupinskih
izletov. Tako so se udeležili pro-
slave na Rašici ob 20. obletnici

novi iz Gorice. Pogreb je bil v
Gorici, udeležili so se ga številni
člani SPD. Krsto so nosili poleg
tržaških planincev Karel Kumar,
Peter Čermelj in Bernard Bratož.

REVija PLANINSKI VESTNIK

Na revijo Planinski vestnik je
naročenih 40 članov, tri manj kot
v letu 1964, letna naročnina znaša
800 lir.

Planinska zveza Slovenije je v
letu 1956 poklonila društvu 4 knji-
ge planinske vsebine in sicer:
»Gorski vodniki v Julijskih Al-
pah«, »Noči in viharji«, »Tam kjer
tišina šepeta«, jubilejno publika-
cijo Planinske zveze Slovenije
»Gora v besedi, podobi in glasbi«,
ki jo je izdala Planinska založba
za 70-letnico slovenske planinske
organizacije in Planinskega vest-
nika.

osvoboditve, v tednu narcis so or-
ganizirali izlet na pobočje Golice
in Španovega vrha, ob povratku
pa so si ogledali Prešernovo rojst-
no hišo v Vrbi in muzej talcev
v Begunjah, na Dan borca so bili
na Komni, v Juliju je 5 mladih
planincev prehodilo pot od Kam-
niškega sedla preko Planjave, Oj-
strice in Korošice do Vel. planine.
Odrekli se niso tradicionalnemu
izletu na vrh Triglava, 6 mladinc-
ev je prehodilo del transverzalne
poti od lepote naših gora Jalovca
preko Vrščica, Prisojnika, Razorja
po Bambergovl poti na vrh Tri-
glava. V avgustu so organizirali
izlet na Grintovec in Kočno, v
septembru pa na Janče. V okviru
mladinske šole so decembra za
pionirje priredili izlet v Begumje,
zdržen z ogledom muzeja talcev.
Ob novoletnih praznikih so si mla-
dinci ogledali lepote sveta okrog
sončne Uskovnice, nekaj pa se jih
je povzpelo tudi na vrh 2275 m vi-
sokega Tosca. Septembra je 6 mla-
dincev tekmovalo na republiškem
orientacijskem tekmovanju na
Jančah, kjer so zasedli VI. mesto.
Poleg teh izletov pa so mladinci
še sodelovali pri obnovi markacij
Mengeska koča—razgledni stolp
na Rašici, čistili okolico društvene
postojanke na Gobavici, sodelovali
s člani TVD Partizan pri urejanju
smučarske prog z Gobavice in
pri izvedbi Štuparjevega memo-
riala na Kamniškem sedlu, dve

mladinki sta se udeležili seminarja PZS za mladinske vodnike v Trentu in tečaj uspešno zaključili. En mladinec se je udeležil izleta na Grossglockner, na posvetu načelnikov MO pod Storžičem pa so dvema mladincema podelili zaslužni mladinski znak. Že od novembra 1965 obiskuje 18 mladih planincev, v večini učencev osnovne šole, planinsko šolo, ki bo dala odseku nove mladinske vodnike-pripravnike. Enako delaven je bil odsek za gorsko stražo. Odsek je organiziral lasten tečaj za gorsko stražo in usposobil za ta posel 36 mladincev, hkrati s tečajem pa so organizirali tudi razstavo gorskega cvetja. Gorski stražarji so izvedli 12 samostojnih akcij na Vel. planini in v Kamniški Bistrici, poleg tega pa so se redno udeleževali vseh izletov.

Propagandni in foto odsek sta bila vse leto dokaj delavna. Predavanja, ki so bila izvedena v zimski sezoni, so bila prava pojavitve ob monotonem filmskem programu tamkajšnjega kina. S propagandnim materialom je propagandni odsek zalagal predvsem tov. Pavle Šimenc, ki mu je s poti na Himalajo sproti pošiljal črno bele filme. Pozimi so organizirali na osnovni šoli foto krožek za učence 7. in 8. razreda. Prijav je bilo veliko, vendar sedaj redno obiskuje krožek 8 učencev, ki imajo vsi svoje lastne aparate in z velikim zanimanjem sledijo delu.

Koča na Gobavici je potrebna obnovitve, oprema pa popravila in zamenjave. Vse datjave z amortizacijo in OD so znašale v letu 1965 2 627 292 S-din, kar pa je nedvomno preveč za kočico s komaj 40 sedeži in 4 ležišči. Zato je občni zbor na predlog nadzornega odbora sklenil, da se odda kočica v zakup najboljšemu ponudniku. Priznanja za svoje nesebično delo v društvu so prejeli naslednji člani: tov. Jože Mulej — zlati častni znak PZS, tov. Ljotje Hočevar, Miha Gregorc, Pavle Marše, Minka Šimenc, Pavle Šimenc in Stane Lužar pa srebrni častni znak PZS.

Za društvenega predsednika so ponovno in soglasno izvolili mladega, agilnega tov. Petra Lavriča.

PD DOVJE-MOJSTRANA. Slabo vreme s povodnjjo je že dober mesec dni po uvedbi reforme zavrglo turizem v Vratih in še skrajšalo že tako kratko sezono.

Društvo je imelo v preteklem letu 389 članov, od tega 47 pionirjev,

83 mladincev in 259 odraslih članov. Alpinistični odsek ni številčno močen — vsega vključuje 16 članov. Člani odseka so izvedli 78 letnih in zimskih plezalnih vzponov, dalje 65 letnih in zimskih tur na vrhove in grebene ter preko 40 smučskih tur v gorah. Ugotovitev, da so zabeležili več turnega smučanja, jih navdaja s prepričanjem, da se bo ta lepa alpinistična dejavnost izboljšala. Dva člana odseka sta pod vodstvom komisije za alpinizem sodelovala 18 dni kot inštruktorja v gorski skupini Ortler v Italiji in v Bernini v Švici. Druga dva sta 14 dni laborila v Zapadnih Julijcih, eden pa je sodeloval kot inštruktor na tečaju visokogorskega smučanja na Velem polju. Udeležili so se Titoze štafete z vrha Triglava in smučarskega tekmovanja pod Jalovcem. Vežbali so v Grandišču in se povezovali na zborih in sestankih, pa tudi na terenu z alpinisti drugih društev. Alpinisti so sodelovali tudi z ostalimi društvenimi odseki, predvsem v gospodarstvu. Postaja GRS šteje 8 članov in 5 pripravnikov. Petkrat so se odzvali klicu na pomoč in šli v reševalno akcijo, trikrat so bili v poizvedovalni akciji, štirikrat pa v akciji pripravljenosti na smučarskih tekmah. Vsi so obnovili izpit iz prve pomoči, za kar so se pripravljali na devetih zdravniških predavanjih v jesenjski bolnici. Tehnično so se izpolnjevali na republiškem reševalnem tečaju na Vršču. Na proslavo v Lepeno so sprva hoteli organizirati samostojen izlet, zaradi maloštevilnih prijav pa so se morali nato priključiti jesenjski skupini. Propagandni odsek je pripravil album izbranih motivov za stike z inozemstvom. Društvo je namreč zastavilo prve korake za zblizanje s soslednjimi avstrijskimi planinci in se tudi udeležilo njihove skupščine v Beljaku. Prvi vtisi so dobri.

Ceprav niso bile izkoriščene vse možnosti, je bilo delo mladinskega odseka vendarle plodno in živahno. Predvsem je bil odsek dobro povezan z KO MO PD Gorenjske. Mladinci so se udeležili tečaja in tabora za mladinske vodnike in gorske stražarje na Lubniku in v Trentu, udeležili so se izleta in smučarskih tekem v Tamarju, sodelovali so pri štafeti mladosti z vrha Triglava. Pri VTK memorialu pod Jalovcem so bili posamezno in ekipno na I. mestu. Dvakrat je mladinski odsek organiziral množični izlet mladincev v Vrata in

na Vrtaško planino. Prvič se je izleta udeležilo 118, drugič 80 mladincev. Za občinski praznik na Jesenicah se je 10 mladincev udeležilo atletskega kroša.

Finančni obseg prometa Aljaževega doma v Vratih je bil manjši kot v preteklem letu. Realizacija hrane je bila povečana, prav tako promet spominkov in razglic, ostalo pa je močno padlo. Najobčutnejše znižanje so zabeležili v prenočinah. Podražitev alkoholnih pijač v juliju so zmanjšale promet in se je razmerje prodaje alkoholnih pijač celotnega prometa zmanjšalo od 23,5 % v letu 1964 na 21 % v letu 1965. Gospodarska reforma je tudi spremenila odnos nabavne cene do prodajne. Pribitek se je namreč povečal od 94 % na 109 %. Ta ukrep je bil nujen, da so se lahko krile razlike v osebnih dohodkih, ki so porasli v bruto znesku za 36 %, v neto znesku pa za 42 %. Promet postojanke je znašal 14 611 704 S-din, od tega je odpadlo na hrano 6 314 000 S-din, na alkoholne pijače 2 963 000 S-din, na brezalkoholne pijače 1 048 000 S-din, na nočnine 2 070 000 S-din, na spominke in razglednice 1 615 000 S-din.

Odklikovanja so prejeli: zlati častni znak tov. Janez Brojan, ki ga je postaja GRS v Mojstrani izvolila tudi za svojega častnega člana, srebrni častni znak pa tov. Viktor Janša, Alojz Rekar, Franc Lakota in Stanko Kofler.

PD JAVORNIK-KOROŠKA BELA. Mladinski odsek ima nekaj delovnih članov, saj so kljub vsemu izvedli dvoje predavanj, 7 izletov in 3 delovne akcije. Res je tudi, da včasih UO ni mogel odobriti finančnih sredstev za določene akcije, ker je komaj kril s temi sredstvi redno poslovanje društva. Propagandni odsek je organiziral 4 predavanja, žal pa je bila udeležba s strani članov bolj skromna — komaj 30 članov na eno predavanje, medtem je bila udeležba na mladinskih izletih povprečno 17 članov. Markacisti so uspešno vršili svoj posel povsod, kjer se je za to pokazala potreba. Vendar društvo sodi, da bi morali pri vzdrževanju in obnovi potov sodelovati tudi občina in republika, ker društva sama teh visokih stroškov ne zmorejo.

Dela za obnovo koč so bila v glavnem izvršena. Do Staničevega doma je bilo prenesenega nekaj materiala za izdelavo dodatne cisterne za vodo, prepleskali so vsa

vrata in okna v Staničevem domu, v Krmi so uredili strojnico toliko, da je pod streho, na Pristavi pa je pripravljen material za prekritje strehe. Kljub kratki sezoni je bil obisk po postojankah zadovoljiv. Staničev dom je obiskalo po vpisni knjigi 3382, koč v Krmi 2800 in Dom Pristavo okrog 4000 gostov. Staničev dom je imel 2 536 884 S-din prometa in na nočnih ustvaril 633 000 S-din, ali skupaj 3 169 884 S-din, Kovinarska koč v Zasipski planini 3 288 416 S-din prometa in za 100 550 S-din nočnin, Dom Pristava pa 5 678 506 S-din prometa in za 95 600 S-din nočnin. Društvo samo je poslovno leto 1965 zaključilo z izgubo 37 964 S-din.

Imelo je v letu 1965 odraslih članov 434, mladincev 81 in pionirjev 34, ali skupaj 549 članov, od tega 64,7 % moških in 35,3 % žensk. Na Planinski Vestnik je bilo naročenih 47 članov, poleg tega pa društvo vsak mesec proda v nadrobni prodaji še po 10 izvodov.

Redna skupščina PZS je na svojem zadnjem zasedanju odlikovala s srebrnim častnim znakom 5 članov tega društva.

PD RAVNE NA KOROŠKEM. Na splošno je bila dejavnost posameznih društvenih odsekov precej razgibana, predvsem na gospodarskem področju. Društvo upravlja planinsko postojanko na Naravskih ledinah. Kočo je obiskalo okrog 3500 planincev. K večjemu uspehu poslovanja je tudi pripomogla novozgrajena cesta od Sovinčevega mosta dalje. Brutto promet postojanke je znašal 3,2 milijona dinarjev. Koča je bila oskrbovana od 1. maja do 16. marca. Na zgornjem travniku nad kočjo je demontiral leseno barako in jo prodal, z izkupičkom pa zgradil nov objekt ob koči, tj. novo drvarnico s sanitarijami. Pri tem je bilo opravljenega precej prostovoljnega dela in vloženih tudi precej sredstev, ki jih je kočja s svojim rentabilnim poslovanjem ustvarila in prihranila ter tako omogočila, da stoji danes poleg kočje novi — s kamnom sezidani objekt za sanitarije, v podaljšku pa lepa in prostorna drvarnica.

Propagandnemu odseku je uspelo pridobiti 20 novih naročnikov na Planinski Vestnik, organiziral je meddruštveni izlet v Julijce, ki je bil povezan s planinskim taborom v Lepeni, štirikrat je zamenjal oglasno gradivo, organiziral

je dvojce predavanj v Ravnah in v Kotljah ter predvajal barvni film ob otvoritvi kočje na Naravskih ledinah. Člani so opravili najmanj 450 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti najmanj 135 000 S-din. Obnovljena je bila pot Ravne—Smučarska kočja in obratno. Namesto ukinjene poti od Savinca mimo Godčevega križa do Ledin je markacijski odsek markiral po pobočju mimo kmetu Godcu lepšo pot, s katere je lep razgled na Uršljo goro in Peco.

Mladinski odsek šteje okrog 150 mladincev in pionirjev. Organiziral je 8 izletov, dvojce predavanj in tabor. Na turnem smuku, ki ga je organiziral Koroški KO MO PD, je iz Raven sodelovalo 105 mladincev in pionirjev. Za ta pohod, ki je bil do takrat najštevilnejši, je mladinski odsek prejel diplomu za množično udeležbo. Izleti so se vrstili na Steharski vrh, na Poštarski dom, na Hom, na Naravske ledine, na Peco, na Strojno itd. Dva najaktivnejša pionirja sta se udeležila srečanja planinskega podmladka v Vodnem pri Skopju. Mladinski odsek oziroma mladinski vodniki so tudi opravili dve zimski turi na Uršljo goro, zlet na Peco, Raduho ter na Spik in Skralico v Julijskih Alpah. Te ture so udeleženci financirali sami. Dva mladince sta se udeležila tudi izleta v CSSR. Dalje je mladinski odsek aktivno sodeloval pri prostovoljnem delu na Naravskih ledinah, kjer je opravil okrog 70 delovnih ur, dva člana pa sta se udeležila planinske šole v Trenti in opravila vodniški izpit. Postaja gorske straže šteje 38 članov. V preteklem letu je plačalo članarino 665 članov, mladincev in pionirjev. V primerjavi z letom 1964 je imelo 119 članov manj. Strogo so ločili člansko kartoteka s plačano članarino od one, ki članarino niso plačali. Med temi je pa bilo tudi precej takih, ki jih društveni inkasanti niso znali poiskati.

Za uspešno in požrtvovalno delo je bilo nagrajenih več članov in sicer tov. Šuler Milena in Pavel Stropnik s srebrnim častnim znakom PZS, ki sta bila nagrajena tudi od Občinske skupščine Ravne, tov. Martin Pšenčnik, Marica Miklavčič, Štefan Vevar, Jože Šuler, Hilda Vetter, Vinko Krevh, Marjan Lačen, Franc Podmeninšek, Ivan Filip in Franc Sisernik pa so prejeli priznanje od upravnega odbora.

PD BOVEC. Društvo je na novo pridobilo 41 novih članov — največ iz vrst JLA in je konec leta 1965 šlo 140 odraslih članov, 90 mladincev in 60 pionirjev. Naročnikov na Planinski Vestnik ima 13. Dom na Predelu je bil zaradi neprevozne ceste 4 mesece zaprt, brutto promet te postojanke pa je znašal 9 057 480 S-din. Tudi Koča Zlatorog v Trenti je bila pozimi 1964/65 večkrat odrezana zaradi neprevozne ceste in je njen brutto promet znašal 4 408 086 S-din. Koča Petra Skalarja na Kaninu je menjala oskrbnika in jo sedaj oskrbuje sin dosedanjega oskrbnika Franca Kravanja-Zajca. Brutto promet te postojanke je znašal 13 251 200 S-din. Kočo na Mangrtu je prevzel v oskrbo njihov bivši oskrbnik Koče Zlatorog Jaka Čebulj in jo dobro oskrboval. Promet postojanke je znašal 2 383 065 S-din, čeprav je bila postojanka zaradi neprevozne ceste mesec dni manj oskrbovana kot v letu 1964. Nasproti letu 1964 je bil v letu 1965 v vseh postojankah manjši promet in sicer v Zlatorogu za 18 %, na Predelu za 15 %, na Mangrtu za 51 %, na Kaninu pa višji za 161 %. V celoti je znašal brutto promet postojank v letu 1964 19 943 000 S-din, v letu 1965 pa samo 16 099 851 S-din. Zlatorog je izkazal izgubo 410 151 S-din, Predel 56 017 S-din, dobiček pa sta izkazali postojanki na Mangrtu in na Kaninu in sicer prva 267 105 S-din in druga 72 080 S-din. Če k temu prištejemo še stroške uprave, znaša skupni primanjkljaj 1 080 139 S-din. Kakor že rečeno, je prišlo do takega primanjkljaja predvsem zato, ker postojanke zaradi neprevozne ceste dalj časa niso poslovale in so na prometu izgubile najmanj 4 milijone starih dinarjev. Prvič v zgodovini bovškega društva pa izkazuje Koča Petra Skalarja dobiček 72 080 S-din. V letu 1964 je društvo plačevalo pavšaliran davek od prometa svojih postojank in je ta davek znašal 320 000 S-din, za leto 1965 pa te ugodnosti ni imelo več. Zato je moralo plačati v preteklem letu zveznega prometnega davka 317 140 S-din, občinskega pa 1 021 235 S-din, kar da skupaj 1 338 375 S-din davka. Ker stroški vzdrževanja postojank presega dohodek, je občni zbor sklenil, da odda vse svoje postojanke v zakup.

Mladinski odsek je bil delaven. Delo tov. Zdenke Sozio, Petra Zigona in sedanjega vodje mladine Branka Godine ni bilo zaman. Tov. Godina je močno pritegnil

mladino v planinske vrste. Skupno je bilo na izletih 486 mladincev. Na orientacijskem pohodu za Vojkov pokal na Nanosu so mladinci prejeli za prvo mesto pokal. Dalje so se udeležili tečaja za mladinske vodnike in gorsko stražo v Trenti, kjer je 8 članov opravilo izpit za mladinske vodnike in gorske stražarje. Udeležili so se še planinskega tabora v Lepeni s 16 člani, smučarskega tečaja v Logu pod Mangrtom s 63 udeleženci in smučarske prireditve na Golobarju s 25 tekmovalci.

PD KOBARID. Društvo je praznovalo 15-letnico svojega obstoja. Prvič je društvu uspelo formirati mladinski odsek. Lansko leto je bilo to društvu gostitelj primorskih planinskih društev, ki so si za svoj posvet izbrali postojanko na Vrsnem.

V juniju so preuredili in popravili Dom na Vrsnem in zanj nabavili nekaj nove opreme. V istem mesecu so organizirali skupinski izlet na Stol, hkrati pa markirali pot na ta vrh. V juliju so organizirali izlet in hkrati markirali pot na Krn. Na planinskem taboru v Lepeni je bilo društvo zelo močno zastopano. Zelo prisrčno so sprejeli skupino njihovih članov češki planinci, s katerimi je že prej navezala stike. Konec oktobra so se udeležili posveta primorskih društev v Podbrdu, v novembru pa so imeli v gosteh člane SPD Gorica, ki je praznovalo zaključek planinske sezone v Kobaridu.

Prvi izlet mladinskega odseka je bil na Vrsno. S pomočjo mladincev pa je bilo urejeno tudi vprašanje društvenih prostorov. Društvo ima sedaj svojo planinsko sobo, kjer ima svoje seje, ob torjih se vrše »večeri planincev«, na katerih predvajajo barvne diapozitive s svojih izletov, poleg tega pa v tem kotičku člani lahko igrajo šah, čitajo razno planinsko literaturo in poslušajo prijetno glasbo. Soba je urejena zelo okusno, za kar gre zahvala predvsem mladim planincem, ki so vložili okrog 70 ur prostovoljnega dela. V poletni sezoni objavljajo na stenočasu slike s svojih izletov, ki jih mesečno menjajo. V preteklem letu je društvo na novo pridobilo 34 članov, 12 mladincev in 11 pionirjev. Sedaj šteje 182 članov, od tega 24 mladincev in 24 pionirjev. Kljub težavam je bila postojanka na Vrsnem aktivna. Čistega dobička je imela 150 000 S-din. V primerjavi z letom 1964, ko je promet

koče znašal 4 092 138 S-din, je v letu 1965 narasel na 6 274 207 S-din. Vpisna knjiga je registrirala nad 800 obiskovalcev, dejansko pa je to število veliko večje.

Po zaključku občnega zbora so člani poslušali predavanje tov. dr. Jožeta Andlovca, ki jim je ob spremljavi barvnih diapozitivov pokazal pot naše II. himalajske odprave na vrh Kangbačena.

PD RUŠE. Delo občnega zbora je potekalo v znamenju jubilejnega leta (1901—1968), 65-letnice obstoja tega društva. Uvodoma je pesnik prof. Janko Glazer predaval o življenju in delu pesnika Simona Gregorčiča. Prof. Janko Glazer je s svojim predavanjem navdušil publiko in dal občenemu zboru slovesno obeležje.

Število naročnikov na Planinski Vesnik znaša 73, vendar je pa tudi zvišana naročnina ovira za dvig števila naročnikov. Upravni odbor je na svojih sejah obravnaval organizacijska vprašanja, veliko dela, časa in potov pa je imel v zvezi z oskrbnikom Ruške koče. Postavili so novega oskrbnika Ruške koče s pogodbo o pavšalu. Društvo je tudi finančno napredovalo, mnogo investiralo v kočino in ustvarilo čisti dohodek v višini nad pol milijona starih dinarjev. Markacijski odsek je obnovil vse markacije k slapu Šumiku. Markiral je še poti Šumik-odcep pri kamnolomu do Črnega jezera, odcep nad Mariborsko kočjo do Areha in na poti št. 1 pot Šumik—Pesek.

Alpinistični odsek šteje 7 članov in 8 pripravnikov. Ustanovljen je bil leta 1963. Po uspešnem začetnem delu je v letu 1964 doletela dva njegova mnogo obetajoča člana težka nesreča v steni Jaloveca. Ta nesrečni dogodek in pa odhod dveh članov na vojaški rok je alpinistični odsek zavril v razvoju. V minulem letu so bili opravljeni trije plezalni vzponi, en član pa se je udeležil turnega smuka čez Pohorje.

MO dela zelo dobro in ni popustil v svoji dejavnosti, dasi je občutil odsotnost prejšnjega vodje odseka tov. Kordeža. Poročilo o delu mladine je podal načelnik odseka tov. Stanko Poglajen, ki si je s svojim delom pridobil najvišje odlikovanje društva — prehodni vodniški cepin.

Zelo uspel je tudi planinski zbor v počastitev društvenega jubileja dne 25. 2. t. l., katerega se je med drugim udeležila tudi delegacija

PZS na čelu s predsednikom tov. dr. Miho Poločnikom, ki je društvu poklonila lep akvarel. Pri programu je sodelovala ruška šolska mladina, ki je zapela in zaigrala planinske melodije pod taktirko učitelja glasbe tov. Brvarja. Ruški godalni kvintet v sestavi tov. Brvarja, Arlatija, Bibijanka, prof. Poljanca in pianistke Mire Poljanec je dopolnil program s kvalitetnimi glasbenimi točkami. Posamezne točke programa je povezovala tov. Genica Penova, ki je naštudirala tudi recitacije. Tokrat so mladinci taborili kar na ruškem odru in se razgovarjali s Pohorskim Tijekom. Zaključek s krasnimi diapozitivi iz Mont Blanca je zbranim posredoval predsednik SMDO tov. Smajs.

Kakor vsako leto je bilo težišče dela mladinskega odseka tudi v preteklem letu na izletih. V preteklem obdobju so imeli preko 10 daljših izletov, eno in dvodnevni pa je bilo še mnogo več. Vse izlete so vodili mladinski vodniki, od katerih je 15 aktivnih. V spomin na ponesrečena alpinista Iva Obrovnika in Toneta Grušnovnika so ob obletnici nesreče priredili spominski pohod na Jalovec. Ta spominski pohod bo postal tradicionalen in ga bodo ponavljali vsako leto. S tem bodo oba svoja tovariša ohranili v trajnem spominu. Posebej naj omenimo izlet 5 ruških in 5 zrenjaninskih planincev od Logarske doline do Ruš. Zrenjaninski planinci so bili nekaj dni njihovi gostje. Dva ruška planinca sta bila tudi gosta zrenjaninskih planincev, eden pa je prehodil Fruškogorsko transverzalo. Druga njihova pomembna dejavnost so tabori. Uspešno so izvedli tabor na Klemenškovi planini in v Logarski dolini skupno z zrenjaninskimi planinci, poleg tega tabora pa so imeli na Pohorju še dva manjša tabora po 4 dni. Mladinci so dalje zbirali odpadni material, v dolini Tople je nekaj mladincev sušilo seno pri kmetu Končniku, bili so pri komemoraciji, ki so jo izvedli taborniki iz vse Jugoslavije pri spomeniku padlih junakov Pohorskega bataljona, udeležili so se parade v Mariboru ob 20-letnici osvoboditve, sodelovali na orientacijskem tekmovanju na Tujzlovem vrhu in na republiškem orientacijskem tekmovanju v Zasavju. Lani v jeseni so odprli planinsko šolo, ki se jo je udeleževalo kar lepo število članov. Novo leto so pričakali

skupaj s 26 mladimi planinci iz Zrenjanina. Obiskali so Zigertov vrh, ostale dni pa so smučali v okolici Ruške koče. V propagandne namene izdajajo tudi svoje glasilo »Planinski razgledi«. KO MO PD Stajerske je organiziral na Ruški koči vodniški tečaj, na katerem so opravili izpit trije njihovi člani.

IZ PLANINSKE LITERATURE

TONI HIEBELER, Med nebom in peklim (Zwischen Himmel und Erde). Iz mojega življenja v gorah. W. Limpert, Frankfurt a. M. Hiebeler je neutrujen planinski publicist. Z revijo »Alpinismus« si je naredil svetovno ime, s knjigami, ki jih je doslej izdal, pa glas spretnega pisca, ki zna opise vzponov dramatizirati in napolniti s filozofijo o življenju, o vsakdanjih stvarh, o boju za kruh in o marsičem, kar je v zvezi z njim. Hiebeler ni imel lahke poti v življenje, uveljavil pa se je v zadnjih 15 letih kakor le malo-kateri planinski publicist v Evropi. Drugi naslov knjige je Kugyjev, prvi pa spominja na Récufatovo knjigo »Entre Terre et Ciel«. V našem denarju znaša cena knjige blizu 7000 dinarjev.

DR. HERBERT TICHY, Vroča zemlja — črno upanje (Heisse Erde — schwarze Hoffnung), Österreichischer Bundesverlag Wien-München. Dr. Tichy spada med najprijetnejše planinske avtorje po vojni. Svetovni popotnik je zdaj našel še Afriko, razlaga sedanje razmere, posega v zgodovino in v prihodnost. »Vročo zemljo« je prehodil Tichy 1962/63, od kapa do ekvatorja.

Vroča je ne samo po klimi, ampak tudi po svojih političnih, socialnih in verskih problemih. Tichy je to spoznal v Južni Afriki, v Basuto — in Swazilandu, v Mozambiku in v Keniji. »Črno upanje« imenuje Tichy osvobodilno gibanje afriških dežel.

Vsekakor zanimiva knjiga samotnega zmagovalca s Čo-Oju, neutrudnega popotnika in simpatič-

Srebrni častni znak PZS so pre-jeli tov. Karel Kordež, večletni vodja mladinskega odseka, ing. Vojko Ozim, nekajletni društveni predsednik in prof. Janko Glazer, dolgoletni član PD Ruše, pohorski pesnik in vnet planinec.

Za društvenega predsednika je bil ponovno in soglasno izvoljen ing. Josip Teržan.

M. G.

nega publicista. Ima pa tudi kaj pisati, saj je že 30 let leto za letom na poti po svetu.

HANNELORE UISE IN MI.

Frau Uhse je nemška planinka in planinska pisateljica, ki priobčuje svoje spise v Münchenskem Bergkameradu in v glasilu frankfurtske sekcije Alpenvereina. Po poreklu vzhodna Prusinja sanjari sedaj kot izseljenka o tistih jezerih in borovih gozdičkih, o ravninah in hribočkih svoje nekdanje domovine in se ne da potolažiti. Med zapadnimi Nemci se ne počuti dobro. A je našla neko nadomestilo: »Kako občudujoče sem gledala gore, ko sem jih prvič videla in kako brez sape sem gledala raz nje, ko sem se naučila stopiti nanje,« — tako, pravi, »sem našla svojo drugo domovino, domovino gora — die Bergheimat.« To domovino je našla pri nas. »Tam poje Soča svojo pesem, spremlja tiho dolino Trente, božanski prestol Triglava gleda v resne doline, Zlatorog varuje zaklade Bogatina in skrivnostno se svetlo in bleščajo jezera — celotni čar Julijskih Alp mi polni srce. Sedaj sem bila doma... doma v svoji gorski domovini.« In na drugem mestu po prvem obisku Julijcev: »Potem, ko sva prehodila (tj. z možem) Julijce, že takrat sva vedela, da bova še prišla. Zlatorog naju je začaral, tukaj sva našla svojo gorsko domovino.«

Speljal jo je pa v naše kraje Kugy s svojimi knjigami kot ti-soče drugih Nemcev.

Po njenem mnenju spomin nanj med Nemci že blede, treba ga je počiviti in njegove knjige ne doživljajo več novih naklad. Spis je kratek in za razpravljanje o njegovem slovenskem poreklu skoraj ni prostora, a namenoma ga gotovo ni zamolčala, kajti preveliko spoštovanje ima do našega naroda, kot bo to razvidno spodaj. In tako hodi leto za letom od 1962 po naših gorah, s prav kugyjevske ljubeznijo jih objema in se bolj od

Kugyja peča tudi z našimi ljudmi, ki jih srečuje.

Veliko gorstev je prehodila zunaj naših meja, vse znane vrhove Alp je oblezla, pa vendar pravi, da samo v Julijcih še diha pravi planinski duh, samo tukaj še ni vzpenjač, modnega vrveža in razkošja. Po teh gorah hrepeni, tam je doma in, če sme biti tam, jo prevzame njihova lepota in predvsem samota. Zato ni alpinistka in spada med tisto vrsto planincev, ki hodijo po gorah z dušo in srcem. Tako sta nastala njena spisa »V kraljestvu Zlatoroga po Kugyjevih potih po Julijskih Alpah« v sekcijem glasilu frankfurtskega AV in »Moje ljubljene Julijske Alpe« v Bergkameradu. V njih opisuje svoja pota po dolinah in vrhovih Julijskih Alp. Vse steeze so ji znane in bila je na vseh vrhovih, ki vsaj nekaj pomenijo. Iz Planice čez Sleme na Vršč, Prisojnik, Razor, Kriške pode in Pogačnikov dom, o katerem pravi, da je njegova lega edinstveno lepa, Triglav po Kugyjevi poti, Kanjavec, Jalovec, Planja, Stenar, Spik, Škratica, Kanin, Križ, Mangrt, Bavški Grintavec, na vseh teh vrhovih je bila. Snago v naših kočah hvali, tudi njih oskrbo, vendar samo v privatnem pismu nekaj graja: Dobrega črnega (tj. rženega) kruha ni dobiti, vojaška pokopališča in grobovi trentarskih vodnikov so zanemarjeni.

Njen spis »Pozabljena gora«, o katerem je PV na kratko že poročal, zasluži vso pozornost in je vreden prevoda v naš jezik. Ta gora je Bavški Grintavec, skoraj nič obiskan, brez dobrih vidnih potov in z izginulo ali obledelo markacijo, tako da je bil za vzpon nanj potreben bivač. Vse to v spisu ni izrečeno kot graja, temveč le kot opozorilo, da bi ta gora ne ostala nekako ob strani, ker zasluži večjo pozornost. Avtorica ima prav, kajti vzpon na ta Grintavec je opisal v enem od prvih letnikov dr. Švigelj in je pozneje izšel samo še en spis, jaz sem se mu pa izognil s planine Zapotok čez škrbino v Bavščico.

V vseh svojih spisih uporablja avtorica dosledno slovenska imena v pravilnem pravopisu in tukaj Kugyju pač ne sledi popolnoma. Samo Sočo včasih imenuje isonzo in na moje opozorilo odgovarja, da je to storila glede na ostanke iz prve vojne, ko je bilo toliko govorov o »Isonzofronte«.

In naš narod in naši ljudje v njenih spisih? Saj izide v tujih re-

vijah marsikako poročilo o naših gorah, a se z našim narodom ne peča, niso pa redki tudi članki, ki se držijo še starega ponemčenege imenoslovja in govore o nas nekako zviška. To velja še prav posebej za Nemce. V privatnem pismu pravi gospa Uhse, da ji je prijateljstvo do našega naroda sveta dolžnost, tiskano mnenje o nas se pa glasi: »Skozi stoletja se držijo Slovenci trdno svojega starega jezika. To je značilno za slovenski narod približno dveh milijonov ljudi. Svobodni, samozavestni in ponosni so ti ljudje. Njihova naravna bit in prirojeni čut za vse lepo korenini v stari kulturi.« Srečuje se s posamezniki. Ko prvič z nekakim strahom prestopi našo mejo na Jesenice, je nad vse presenečena in navdušena nad prijaznostjo naših ljudi. Hitro so našli tam na kolodvoru tolmacha, vlakovodja v Planico je lepo počakal, da so bile opravljene carinske formalnosti. »Otroci so nama pokazali pot, bajtar je naložil najina nahrbtnika na konjsko vprego... Fotografske aparate, denar in najino gorsko opremo sva lahko pustila povsod nezavarovano. Z zemeljskimi dobrotami ne ravno blagoslovljeno ljudstvo bi se ne spozabalo... Ljudje so bili zvesti, pošteni, zanesljivi in prijazni.« Ko jo pripelje pot za vzpon na Kanin v Bovce, kočja ni bila oskrbovana. Vendar jim oskrbnik Zajec brez vsake članske izkaznice ali drugih dokumentov izročil ključ od nje. Tako sta deležna tiste velike samote, ki vlada tam. »Če bi si želela zadnji pogled, potem bi si izbrala tistega s Kanina,« tako je ožarana z razgledom z njegovega vrha. — Ko se odpravlja na »Pozabljeno goro« — Bavski Grintavec, leži oče njenega vodnika na mrtvaškem odru. »Tako sva stala v zadregi in si nisva upala motiti tihote smrti z najinimi težkimi gorskimi čevlji... Tiho sva se hotela umakniti, ampak to ni bilo mogoče. Po trentarskem običaju sva bila pogoščena in sprejeta, kakor da naj bi se obhajal praznik. Končuje s Kugyjevim pozivom: »Stoj in občuduj! Toliko lepote in ljubkosti na temnem prostoru... Zato kilčem vsem: pridite vsi sem in glejte Julijske Alpe!« Piše mi, da so imeli njeni spisi in ta poziv precej odmeva v njeni novi domovini. Dejstvo pa je, da taki nenaročeni spisi bolj učinkujejo kot vsi šekasti prospekti.

Dr. J. Prešern

RAZGLED PO SVETU

ŠVICA ni samo alpska dežela, Švico pozna tudi zemljepis Grönlandije, velike dežele bolj ali manj večne zime. Grönlandska Svica leži na vzhodni obali Grönlandije in ima letos spet goste iz Švice, iz Luzerna, Tödijs in Interlakna, vsega devet mož, od katerih so bili 1. 1963 v nemško-švicarski ekspediciji na Grönlandiji 3. Njihovi cilji so vrhovi severno od Francoskega ledenika (Glacier de France), izhodišče naselje Angmagssalik. Tovore jim letos prevažajo psi, medtem ko so jih leta 1963 vlačili samotež.

Gore grönlandske Švice je odkril leta 1912 R. Fick, član švicarske ekspedicije, ki jo je vodil znani prof. dr. A. de Quervain, ki smo ga v tem razgledu v preteklih letih že večkrat navajali. Ko so se obrisi vrhov ekspediciji jasneje pokazali, je samo od sebe prišlo do poimenovanja in odkrili so novo Švico. Danski kralj pa je kasneje privolil v ta naziv. Sam Quervain je izdelal skico rajde vrhov in jih krstil z imeni članov svoje ekspedicije. Njen član M. Perez je leta 1938 v akademskem alpskem klubu v Zürichu sprožil misel o novi ekspediciji v to »Švico«. Leta 1939 so jo res postavili na noge z namenom, da jo alpinistično osvoje, da jo raziščejo v geografskem, glaciološkem, topografskem in mineraloškem pogledu in da ugotove najvišjo koto grönlandske kopnine. V ekspediciji sta bila med drugimi znani A. Roch kot vodja in sedanji predsednik CAS dr. E. Wyss-Dunant. Ker so bili ti cilji zelo široki in številni, je za naslednja leta na Grönlandiji ostalo še marsikaj neznanega.

Alpinistična zgodovina Grönlandije je v kratkem takale: Leta 1914 sta prišla med drugim dva Švicarja — na nekatere vrhove na zapadni in vzhodni obali. Leta 1929 so se Angleži povzpeli na 2940 m visoko Petermanovo špico, severno od zaliva Scoresby. Isto poletje so silili Angleži na Mt.

Forel, ki mu je Quervain izmeril 3400 m. Prišli so le do višine 3360 m, ledene vršne kape niso zmogli, čeprav je imela ekspedicija zveneč naziv »British Arctic Air Route Expedition«. Leta 1934 so južno stran Scoresby Sunde raziskovali Italijani in tako so na zemljevidu zrasle tudi Punta Balestreri (1710 m), Punta Roma, Punta Gilberti in seveda še Punta degli Italiani (1910 m).

Leta 1935 se je Angležem in Dancu Munku posrečilo stopiti na teme najvišjega grönlandskega vrha Gunnbyornstjoelda (3800 m), za katerega so se že leta 1934 dajali Angleži, Italijani in Francozi. Leta 1936 so se v tamkajšnji Švici močno vpregli Francozi. Leta 1937 je Francoz Victor z Eskimom Kristianom našel pot k južnemu vznožju Mt. Forela.

Zgoraj imenovana ekspedicija iz leta 1938 je imela namen natančno raziskati pristope na Mt. Forel. Ze pri prvem poskusu so prišli na vrh te zanimive gore in si z nje očrtali poti na druge vrhove. Perez in dr. Wyss sta preplezala na Dôme Charcot (3380 m). Krstila sta goro po možu, ki je Perezu uvedel v arktično pokrajino. Drugi člani ekspedicije so prišli na 3100 m visoki Fruebyoerg in 3000 m visoki Perfekt. 13. avgusta so stali na 2580 m visokem Laupersbyoergu. Goro so krstili po dr. H. Lauperju, ki zaradi vrste prvenstvenih vzponov sodi med največje alpiniste. Odkrili so tudi vrh Tupidek (2264 m), kar pomeni eskimski hudič, zatem pa še vrsto drugih lepin, imponantnih ledenih vršakov nad 2000 m.

Švica leži na vzhodni obali Grönlandije na 67° severne širine in 37° zapadne dolžine, severno od fjorda Serinlik, severno od grönlandskega prečenja, ki ga je na smučeh opravil leta 1888 veliki Nansen in severno od mnogo daljšega prečenja švicarske ekspedicije iz leta 1912, ki je povezala Angmagssalik z Jakobovim zalivom. Švica okoli Mt. Forela meji na deželo kralja Kristijana IX.

Po drugi svetovni vojni se je v tej Švici leta 1957 mudila avstrijska ekspedicija, leta 1963 sta ji sledili škotska in švicarsko-nemška. Leta 1964/65 so obrobne predele raziskali danski alpinisti, leta 1965 pa je Japoncem spoddletela ponovitev vzpona na Mt. Forel. Švicarska ekspedicija 1966 se je mudila vzhodno od ledenika Midgaard. Ledenik je dolg 50 km in loči grönlandsko Švico od ostalih

predelov. V svojem spodnjem delu je nepretraden zaradi 5 km široke zmede razpok, više zgornj je razpok manj. Hranilno področje za ta ledenik je Femstjernen. Od tu se hrani tudi Francoski ledenik, ki teče 35 km daleč v Fjord Kangerdlugssuaq. Midgaard pa se izliva v fjord Sermilik, ki se zaleda 70 km daleč v celino. V maju in juniju sonce hitro jemlje novo zapadli sneg, konec avgusta kopni sneg in se tali sneg do višine 600 m, temperatura na obali je povsod pod ničlo. Na ledenikih ponoči kljub temu zmrzuje. Flora je precej podobna alpski, našli so jo še v višini 2000 m. V višini so Švicarji našli 29 raznih vrst, večjih ruš pa ni bilo. Favne skoro ni, dežela je preblizu lovcem. Danes živi 2000 prebivalcev Angmagssalik v glavnem od ribolova. V letu 1966 so bili v tem predelu tudi Angleži: Royal Navy East Greenland Expedition 1966 z 12 člani in 8 oseb iz Imperial Collegea v Londonu. Večino vrhov je možno z ledenikov doseči brez bivaka, največja težava pri vsem tem pa je plovba do Grönlandije, izkrcavanje, prevoz in prenos opreme v notranjost dežele.

POLJAKI navezujejo stalne stike s Švico, Sekcija CAS (Švic. alpinistični klub) Diablerets organizira letos ekspedicijo v Karpatih, dalje obisk Varšave in Krakova, ker so zamenjave v letu 1964 in 1965 med švicarskimi in poljskimi alpinisti tako uspele. Cena za udeleženca iz Švice znaša za 10 do 15 dni 550 do 700 šv. fr.

HILTI v. **ALLMEN** je bil zadnja leta gotovo med najbolj znanimi švicarskimi plezalci. Star 31 let se je 14. marca 1966 ponesrečil v plazu v Engadinu. Pravi, da se je poslavljaj od vodniškega poklica in da se je hotel posvetiti stroki, katere se je izučil — strojni mehaniki. Poznal je Alpe od Eigerja do Dolomitov, najbolj pa se je poslavil s prvim zimskim vzponom preko severne stene Matterhorna, za katerega se je skrbno pripravil več let. Bil je tudi sijajen smučar.

BOLGARI zadnja leta hitro dohitevajo alpiniste drugih narodov. Lani sta bili v zapadnih Alpah dve bolgarski skupini, obe sta bili uspešni. Georgij Atanasov in Tenšo Tenev sta preplezala severno steno Velike Cine po Comicijevi smeri, na srečanju

ENSA pa vzhodno steno Grand Capucina (VI+) in greben Rochefort. Boris Lazarov Marinov pa je preplezal Rébuffatovo smer (VI) v južni steni Aigulles du Midi. Njegova skupina je plezala tudi v plezalnem vrhu Salève pri Ženevi. Bolgari so obdelali tudi Matterhorn, povzpeli so se nanj po grebenu Hörnli in Zmutt, Atanasov pa je zmagal greben Lyon pri 50 cm visokem snegu.

ABESINSKI KOZOROG (Capra walie Rüppel, 1835) je podoben našemu alpskemu, vendar živi od začetka 20. stoletja samo v Etiopiji. Zadnja raziskavanja so odkrila, da le v gorovju Semien v višini 3000 m. Leta 1965 je Anglež A. Brown organiziral ekspedicijo, da bi ugotovil stalež kozoroga in oskrbel za ukrepe, s katerimi bi etiopska vlada žival učinkovito zaščitila. Ekspedicijo je financiral WWF (World Wildlife Fund, Svetovna ustanova za varstvo divjine), ki ima sedež v Morgesu. Ekspedicija poroča, da je položaj živali kritičen, a ne obupen. Brown je v nekaj tednih srečal 34 primerkov. Sodi, da je vsch vsaj 150, čez 200 pa gotovo ne. Obdržali so se predvsem zaradi tega, ker žive v težko dostopnih gorah, vsakakor pa ne zaradi ukrepov londonske konference iz leta 1933, ki so ostali na papirju. Rogovi so iskana trofeja. Domačini pa cenijo meso in tako je žival še vedno ogrožena. Brown sodi, da je zaščita nujna in da mora biti popolna, če hoče vlada žival obdržati pri življenju. Potrebno je tudi ustanoviti znanstveno gojišče v kakem zoološkem parku. Sedaj živi ta kozorog v ujetništvu samo v cesarskih vrtovih v Addis-Abebi. Ker se cesar Haile-Selassie osebno zanima za zaščito narave v smislu priporočil UNESCO in IUCN (Mednarodne zveze za zaščito narave) in WWF. Leta 1965 je cesar ustanovil posebno področje za gojitev živali, katerih obstanek je v Etiopiji ogrožen.

ELBSANDSTEINGEBIRGE se v zadnjih letih čisto omenja kot plezalna šola vidnih saških plezancev, ki so leta 1958 odločno posegli v razvoj alpinizma. Leži tam, kjer Laba prestopa češko mejo, pretežno na saškem med kraji Hellendorf, Lohmen, Kohl-mühle, Lichtenhain in Saupsdorf. Južni del gorovja je na Češkem med Brtniky, Lipnice, Jetřihovi-

cam, Tlso, Rajcem in Dečinom, vsega kakih 30 do 40 km podolž in počez. Pokrajina je taka, da pomeni pravi eldorado za plezalce, prav tako pa tudi za izletnike, lovce, kajakaše in sploh za vse ljubitelje narave. Višina sten znaša od 10 do 100 m, povprečna višina sten ca. 50 m, nudijo pa vajo vsem, kar sreča plezalec v Alpah. Evidenca o vzponih govori o 1288 različnih smerch, med katerimi je 19 % od I—III, 34 % od IV—V, 49 % pa VI—VII (—VI+).

TESTIRANJE je zdaj že tudi pri nas toliko v modi po šolah in podjetjih, da bi o njem že lahko govorili tudi v planinstvu, v hribovskih zadevah. Psihoanalitični test za preizkušnjo planinske »duše« bi najbrž ne bilo težko sestaviti, nekoliko težje pa ovrednotiti odgovore. Pri nas pa bi najbrž tudi težko prišli do primerne »populacije« na širokem razponu od običajnega nedeljkega »lovca«, izletnika do ekstremista, ki se preizkuša le še v vesah, strelah in stropih nad prepadi. Vsekakor pa bi bili rezultati za psihologa in psihoanalitika zanimivo gradivo.

AKLIMATIZACIJA v velikih višinah je verjetno eden od pogojev za uspeh ekspedicij v najvišjih gorah. V biltenu UIAA je priobčil o tem problemu nekaj lapidarnih medicinskih ugotovitev dr. W. Brendel, šef eksperimentalne sekcije na kirurški kliniki Münchenske univerze. Takole pravi: Najboljši nasvet glede višine za aklimatizacijo je doslej objavila angleška ekspedicija na Makalu 1960/61. Popolna aklimatizacija ni možna, ne da bi človek izgubil na teži in na fizični sposobnosti, že v višini 5800 m. Maksimalna višina za aklimatizacijo je 5200 m (Pugh, Fiziološki priročnik, stran 860). Baza mora torej biti postavljena na višini 5200 m. Od tu se delajo kratke ture za trening in izvidniške akcije v večje višine. Nad 6000 m se v času aklimatizacije ekspedicija ne sme zadrževati dalj časa. Največja višina, ki jo dobro aklimatizirani lahko doseže, se ravna po osebi in po starosti. Zaradi varnosti je v višinah od 6000 do 8000 m kisik za medicinske potrebe neobhodno potreben. Čez 8000 m brez kisikovih aparatov ne bi smel iti nihče. Aklimatizacija v bazi traja vsaj 4 tedne. Toda tudi po štirih ted-

nih ne bi smel nihče nepretrgoma na vzponu preko 7000 m, če noče tvegati velike izgube fizične sposobnosti. Ta izguba lahko povzroči tudi smrt, če pride do nenadne spremembe vremena, kar je v Himalaji običajno. Veter in mraz terjata od človeka več moči, če pa jih ni, se telo lahko izčrpa do kraja. Po vsakem vzponu na večjo višino mora telo dobiti relativno okrepitev. Nad 6000 m se res lahko vzdrži tudi v slabih vremenskih razmerah, vendar je bolje sestopiti v bazo, ne pa trmo glavit v višinah. (Jean Rivoller, *Expéditions Françaises à l'Himalaya*, aspect médical, str. 120). Ko je čelna naveza prišla na vrh, mora priti čim prej v bazo in tam nekaj dni počivati, da se okrepi. Pri roki mora torej biti druga ekipa, ki pospravlja tabore (pomožna ekipa). Če to ni mogoče, naj čelna naveza opravi to delo šele, ko si »priveže dušo« z zadostno količino kisika v taboru nekaj vmes, najbolj pa pride prav mešanica zraka in kisika. Razdalja med tabori ne bi smela biti večja od 1000 m, če je strmina huda, še manj. Nad višino 5600 m v lahkem svetu višinska razlika ne sme iti preko 600 m. Če teren tega ne dopušča, je treba določiti vmes mesto za počitek. Pri znamenjih višinske bolezni, pri vseh znamenjih izčrpanosti (neugnan, suh kašelj, laringitis, naval krvi v žlezah, neodjenljiv glavobol) je sestop v bazo nujen. Prav tako v primeru infekcije, ki jo spremlja vročina. Popoln nonsens je poskušati ozdraviti v velikih višinah katerokoli bolezen. Henderson trdi v svojem delu o adaptaciji na višini v Andih, da tudi najmanjše latentne infekcije, brez kliničnih simptomov, utegnejo zmanjšati sposobnost adaptacije za 1000 m (*Adventures in respiration*, London 1938). Ni važno, kakšni so kisikovi aparati, važna je preskrba s kisikom. Dr. Pugh je po izkušnjah na Co-oju 1952 zapisal, da potrebuje človek pri polnem delu 3–4 l kisika na minuto in 1 l pri nočnem počitku. Važen je dovod kisika iz teh aparatov, moštvo mora biti o aparatih dobro poučeno in izurjeno. Pred mrazom je dovod lahko zavarovati, vendar je treba vedeti kako. Zdravila, predvsem pobudila — ekscitativna mora imeti v rokah zdravnik, saj gre za maksiton, pervitin, benedrin in amfetamin. V velikih višinah delujejo na

živčni sistem in s tem večajo izgubo kisika. Krvni obtok in dihanje pospešujejo le, če istočasno poskrbimo za dovod kisika. V nižjih predelih to ni važno. Glede hrane je treba v Himalaji ločiti tri cone:

1. Cono približevanja, v kateri zadostuje normalna prehrana, pri čemer se morajo člani ekspedicije prilagoditi elementarni higieni subtropskih krajev.
 2. Cono aklimatizacije, v kateri sestav jedi ni najbolj važen, treba se je ogibati le težko prebavljivih hranil in začimb, ki ovirajo spanje.
 3. Cona nad 7000 m, ki terja dobro preštudirano režim zaradi dehidracije in devitalizacije. Tek je zaradi pomanjkanja kisika muhast, mine prav tako hitro kot pride, že ob samem pogledu na jedi, ki ne »diše«.
- Tek pospešuje oranžni in limonov sok v kakršni koli obliki (evpeptično sredstvo). Med gotova hranila našteva dr. Brendel naslednja: močnate jedi, sojo, mandeljev pirč, vsa lahka jedila, ki jih lahko použijemo v tekočem stanju, ker je v višinah slina gosta in zvečenje pomeni muko.

TIBETSKO IME ZA EVEREST obravnava v drugem zvezku »The Alpine Journal« znani angleški avtor T. S. Blakeney. Navaja poimenovanje Čomo-lungma in Chamo-lung-ma. Prvo pomeni »Božjo mater dežele«, drugo pa »Deželo ptičev«, to je geografsko širše območje kot pa Everest, gore, ki so jo imenovali po Georgu Everestu, šefu geodetske službe v Indiji od leta 1823 do 1843.

JOHN HARLIN je bil v Švici in v vseh alpskih deželah nenavadno popularen, ne samo kot šef alpinistične šole v Leysinu, ampak tudi zaradi svojih izrednih uspehov, ki si jih je nabral v zadnjih dveh letih. Bil je član Stanford Alpine club v Kaliforniji in CAS. Njegovi največji uspehi so: Južna stena Aiguille de Fou (25. 28. julija 1963); Pillier d'arobé v Fréney (1. 2. avgusta 1963); prvi vzpon direttissime v zapadni steni Druja; prvi vzpon po severovzhodnem grebenu Vzhodne Cine (avgusta 1965), direttissimi v Sphinxu (Tour d'Al) decembra 1963 in avgusta 1965 — sami vrhunski prvenstveni vzponi. Harlin je Eiger dobro poznal. Kot 28. naveza je prišel čez severno steno 19. do 22.

avgusta 1962 v navezi z Nemcem Kirchom. Kaj se je torej zgodilo s Harlinom 22. marca 1966? Ugibajo, da se je morala utrgati ena od pritrdjenih vrvi malo pod »Pajkom«, težki nahrbtnik, ki ga je Harlin vlačil s seboj, pa je k nesreči še pomagal.

EIGER vsako leto polni alpinistične rubrike največjih planinskih glasil in seveda tudi magazinov, ki love senzacije med drugim tudi v Alph. Leta 1956 so Nemci, Angleži in Amerikanci preplezali severno steno Eigerja v direttissimi. Pri tem se je ubil sijajni ameriški plezalec John Harlin, ki je že nekaj let vodil moderno alpinistično šolo v Leysinu in z njo uveljavil sodobni ameriški alpinizem. Marsikdo je že moral odnehati, kloniti pred srdom pobesnelih naravnih elementov v orjaški steni. 25. marca pa so Jörg Lehne, Günther Ströbel, Günther Schaidt, Raland Vuteler in Skot Douglas Haston vendarle v zimskih razmerah stopili na ponosno temo te veličastne gore, torej nekaj dni po prvem pomladnem dnevu. Po koledarju torej ta direttissima ne spada med zimske prvenstvene. Smer gre naravnost iz vpadnice vrha na Likalnik in na Smrti bivač izogne se rampi, doseže znano mesto Pajek in bivač z imenom Muha ter gre od tu naravnost na snežišče pod vrhom. Časopisi so seveda poročali med vzpomom vse mogoče in nemogoče. Naj navedemo nekaj strokovnih opomb:

1. Tehnika tega vzpona se v mnogočem razlikuje od dosedaj običajne v Eigerju in v Alph. Posnemali so ekspedicije v Himalaji in v Andih, opremili so najtežja mesta drugega za drugim z varovalnimi sredstvi in za to porabili 600 klinov in 1500 m fiksne vrvi.

2. Posledica tega je bila, da je bil vzpon zelo počasen, število udeležencev pa veliko. Ko je kaka naveza opravila svoj delček, se je umaknila v bivač, varovalno delo na naslednji etapi pa je nadaljevala druga ekipa.

3. Namestitve in pritrditev vrvi je omogočila, da so plezalci obdržali stik s pomožnimi navezami v vzhodni steni. Jurišne naveze so tako imele vedno svežo pre-

Za družbo so potrebni trije

Foto Joško Kragelj, Vipava

hrano in oskrbo. John Harlin pa je padel 1300 m globoko, ko je s težkim bremenom nenavezan sam plezal po opremljeni poti.

4. Trdijo, da so plezalci te direktissime naredili kupčijo z neko založbo, ki je odkupila vse pravice objave. To je razburilo mnoge alpiniste, ki se ne morejo sprijazniti z žurnalpinizmom in profesionalizmom v gorah. Guido Tonella je v Tribune de Genève 4. marca zapisal, da je zamera prehuda, saj tako podjetje mnogo stane (oprema, število plezalcev). Poleg tega je Elger za »publicistični stroj« vabljliva snov.

André Guex je k temu dejal: Moderni plezalci imajo drugačne kriterije kot oni izpred dvajsetih let. Okoliščine so drugačne: helikopterji, radio, televizija lahko opazujejo plezalce pri njihovem delu in ga skoro v istem času sporočajo in kažejo ljudem med štirimi stenami. Dances skoraj ne moremo več govoriti o podvigu, pri katerem ne bi bilo nekaj nečimrnosti, napuha in slabosti. »Kompleksi« priganjajo ljudi k dejanjem, včasih tudi profit. Leta 1965 smo slavili Whymperja kot heroja. Toda tudi Whymper se je povezal z dnevnikom in njegove ekspedicije v Alpe in Ande so bile močno povezane s profesionalnimi interesi in celo nekimi

nacionalnim šovinizmom. Resnični modrijani so pred temi stvarmi morda res zavarovani. Spomnimo pa se Pascala, ki pravi, da tudi tisti, ki pišejo zoper slavo, hočejo imeti slavo, da so to dobro pisali. Razlika je med kmetom, ki živi v miru in si od časa do časa privošč, da počehlja telička po kodrasti grivi med rogmi, pa med toreadorjem, ki ima vpricho 40 000 ljudi pred seboj srditega petletnega bika, v areni polni luči in kamer. Treba je te stvari obravnavati s pametjo in ne pozabiti, da si človek, ki je pripravljen za neko stvar umreti, pridobi vsaj pravico, da se o njem s spoštovanjem govori, če tudi njegova strast ni najbolj čista.

Elger je gora s posebno usodo, katalizator najčudovitejših kreposti in graje vrednih strasti, razstavni okvir za publiciteto nekih nacijev pa tudi ogledalo najbolj požrtvovalnih reševalnih akcij, polnih solidarnosti in nesebičnosti. Elger odkriva značaje, trga krinke z obrazov, ne mara hinavstva, zato priznava tekmo, boj, trenje, kdo bo hitrejši, kdo bo prvi, kdo bo zmagal nad samim seboj in nad drugimi. Resnica je pot do napredka, četudi je grša kot laž, katere mesto zavzame.

5. V primeru nesreče bi udeleženci prvega vzpona v Eigerjevi direktissimi lahko sami organizirali pomoč. Če bi tega ne mogli, bi to storil drugi z enako požrtvovalnostjo, s kakršno so leta 1957 reševali Italijana Cortija Nemci, Italijani, Francozi, Švicarji in Poljaki.

NEPAL RESEARCH CENTER (Thyssen House) je naslov raziskovalnemu inštitutu, ki je nastal iz večletnega terenskega raziskovalnega dela pod vodstvom dr. Fr. W. Funkeja. Delo je podpiral nemški kapital, predvsem hiša Thyssen. O delu raznih komisij smo v tej rubriki že večkrat poročali. Zdaj je bil ob navzočnosti nepalskega kralja, vodje inštituta dr. Hellmicha in nemškega ambasadorja dr. Löera slovesno odprt v Kathmanduju velik zavod, močna osnova za nadaljnje znanstveno delo, obenem pa kulturna ambasada Nemčije v tem delu Azije. Ustanovili so tudi »Delovno skupnost za primerjalno raziskovanje visokogorstva«, ki ji predsedujeta dr. Hellmich iz Münchena in stari prof. dr. H. Kinzl iz Innsbrucka. Tako palača kot skupnost je nastala iz velike študentske Fritza Thyssena, ki vse izsledke vseh raziskovalnih grup tudi publicira.

Smučanje na Slovenskem

(Nadaljevanje)

Drago Stepišnik

Na prvem Triglavskem smuku sta bila še združena oba bistvena elementa alpskega smučanja, hitrost in sposobnost pri premagovanju terenskih ovir tako, da so ocenjevali vsakega posebej. Pretežni del smuka so vozili glede na hitrost, na čas, na določenem mestu pa so morali med vožnjo pokazati pred posebno sodniško komisijo 6 likov, ki so jih sodniki ocenili najprej glede na eleganco s točkami od 1–10 (nekako tako, kot orodni telovadci vaje na orodju), za hitrost izvajanja pa je najhitrejši dobil še 60 točk, ostali za njim pa sorazmerno manj; te ocene so vpoštevali ob končni razvrstitvi, ki so jo izračunali po posebnem ključu. Triglavski smuk je naslednje leto že izgubil elemente slaloma, vozili so tako, kot vozijo smuk še danes.

Leto 1926 pa ni samo leto prvih tekem v alpskem smučanju, ki so jih priredili šolarji na Koprivniku, temveč so to leto priredili v Trzinu tekmovanje v umetnem smučanju; to še ni bil slalom v današnjem pomenu, temveč sestavljena tekma, ki je vsebovala zahtevke današnjega slaloma, združene v eni sami vožnji.

Tekmovalci so se pomerili v 10 točkah: v smuku na razdalji približno 100 in 200 m, pri čemer je za oceno bila odločilna hitrost, v pluzenju na določenem mestu, v pluznem zavijanju na markiranem mestu, v prostem (poljubnem) in telemarku po markaciji, v prostem in prečnem skoku po markaciji ter končno v kristijaniji na poljubnem in določenem mestu.

Izvajanje spretnostnih likov so ocenjevali s točkami od 1–6, obe hitrostni točki pa tudi po točkah tako, da so najhitrejšemu prisodili 12, naslednjemu 10 točk in tako naprej.

V Trzinu so priredili tudi naslednje leto gorsko hitrostno tekmo, čemur so že tedaj rekli tudi smuk. Tu je odločala samo hitrost, eleganco pri premagovanju ovir niso upoštevali.

Nove tekmovalne oblike so naglo osvajale teren. L. 1932 npr. je zveza prepovedala Tržičanom tako tekmo zato, ker so jo nameravali prirediti kar na ljubeljski cesti, opozorila pa je tudi druge klube, naj se izogibajo tekmovalnih prog po cestah, ker je to nevarno.

O razvoju našega alpskega smučanja in stikih s tujino

Ko so Avstrijci l. 1928 predlagali FIS, da sprejme alpske discipline in predlog podprli z naštevanjem držav, kjer se ta oblika že razvija, Jugoslavije pri tem niso omenili. Ker so se Avstrijci ter drugi dobro zavedali, da bo borba z Nordijci v FIS težka in zato pri glasovanju pomemben in tudi odločilen slehern glas, bi verjetno napravili vse, da bi prišel

na kongres tudi naš delegat (ki se zaradi pomanjkanja sredstev ni mogel udeležiti kongresa) in glasoval za predlog. Avstrijci pa o nas in našem razvoju niso vedeli dosti ali pa celo nič, zlasti pa ne o razvoju alpskega smučanja pri nas in se zavoljo tega niso potrudili, da bi prišli tudi do našega glasu.

Revija Slovenski šport prinaša l. 1926 v svoji 37. številki poročilo o knjigi dr. Francka in H. Schneiderja z naslovom Wunder des Schneeschuhes (Čudeži smučij), v kateri avtorja opisujeta lepote in doživetja ob smučanju v Alpah. Knjiga je vzbujala v tem času med nemškimi in avstrijskimi smučarji veliko zanimanje in tudi navdušenje. Če je o njej poročala tudi slovenska športna revija, pa to seveda ne pomeni, da je s tem urednik sodeloval pri »odkrivanju« alpskega smučanja, nasprotno, revija je želela s poročilom o knjigi samo pomagati našim alpskim smučarjem, ki so v tem stilu vsekakor že smučali nekaj časa, da si razširijo glede tega obzora in spoznajo morda z novimi dognanji. Brez že udomačenega alpskega načina smučanja ne bi imelo nobenega pomena opozarjati na to knjigo. Prve alpske tekme so bile, z izjemo internih šolskih na Koprivniku, v Trzinu. Med domačimi smučarji je tu bilo tudi nekaj Avstrijcev in Švicarjev, ki so se lahko naučili alpskega smučanja in morda pokazali to tudi Tržičanom. Vendar pa s svojim primerom ne bi mogli vplivati tako hitro na množice mladih smučarjev okoli Bohinja, Mojstrane in Kranjske gore ter Rateč, pa tudi drugje, kjer je mladina drčala po bregovih navzdol tako, da je marsikateremu mestnemu starejšemu smučarju postajalo nerodno, če je moral smučati tam, kjer so bili na snegu vaški otroci.

Tudi na koprivniške tekme niso mogli vplivati, na Triglavskem smuku pa so uspevali tako Jeseničani kot Ljubljani in vrsta drugih, ki niso zaostajali za tekmovalci iz Tržiča.

Vrata v naše alpsko smučanje torej niso vodila skozi Trzin, tu so se kvečjemu oblikovali stiki s sosedji, kjer je razvoj tudi šel v isto smer. Vsekakor pa je res, da so na naš nadaljni tehnični razvoj močno vplivali stiki z alpskimi smučarji sosednjih držav, zlasti Avstrijci.

Kaj torej lahko sklepamo iz navedenega? Nimamo nobenega namena trditi, da bi bili mi prvi, ki smo začeli z alpskim smučanjem. Take trditve bi bile nesmiselne in brez slehernega pomena. Poudariti želimo samo dejstvo, da se je tudi pri nas alpska oblika smučanja začela razvijati spontano, ker smo pač tudi mi dežela alpskih terenov. Razvoj je šel in še gre svojo naravno pot, vzporedno z razvojem v ostalih alpskih in goratih deželah, alpsko smučanje ni posebnost te ali druge posamezne dežele, ki bi jo potem posredovala sosedom, temveč značilnost smučanja v vseh deželah, kjer se ta zvrsti smučanja lahko razvija. Razvoj pri nas zato časovno ne zaostaja za razvojem v sosesčini, nasprotno, ob prvih stikih s tujimi tekmovalci smo že tudi mi poznali to obliko smučanja, ki je nedvomno zaostajala za tehniko tujcev, od katerih smo se in se še vedno moramo učiti.

Drži pa, da je alpska oblika smučanja prerasla pri nas v nacionalno iz domačih korenin, brez vzpodbud iz tujine, če pri tem odštejemo seveda nordijsko-alpsko smučanje Zdarskega in pri nas Badjura, ki pa je služilo kot izhodišče tudi drugje.

Pouk v smučanju in učitelji smučanja

Naši prvi smučarji-posamezniki, športni in poklicni, so se pred nastopom Badjuro naučili smučanja kar s pomočjo tiskanih navodil, priloženih športnim in lovskim smučem.

Pouk v smučanju je bil enostaven, pouk v drsenju ali v teku po bolj ali manj ravnem terenu, vzpon je smučar premagoval v klučih, navzdol pa je prišel, kakor je vedel in znal, pomagal si je največ s tem, da je zbral za spuščanje v dolino najprikladnejši teren.

O Badjurovi šoli smo tudi že govorili; namenjena je bila planincem, strmina in njeno obvladovanje sta bila samo ovira, ki jo je bilo treba premagati; smučanje navzdol naj ne bi bilo športna privlačnost, ki privablja športnika zaradi hitrosti in tehničnih problemov, temveč samo najboljše rešitev vprašanja, kako priti v dolino čim varneje.

Drug namen: ne smučanje v planinske namene temveč obvladovanje smuške tehnike zaradi športnega užika v alpskih strminah, torej alpsko smučanje je bilo izhodišče za razvoj nove smuške šole, kot jo je terjala nova oblika.

Tehnično izhodišče sta bila plug in plužni zavoj, od tu dalje so se razvijale nove šole, ki so prinašale novosti v kristijanljah, prečnih in terenskih skokih, v načinih vožnje in podobno.

Smuška šola je tudi pri nas rasla organsko, vendar so k smuški tehniki po začetnih časih prispevali svoje tudi smučarji, ki so na tem področju utirali pot ne samo domačemu temveč tudi smučanju v ostalih alpskih deželah.

Med prvimi je treba omeniti Avstrijca H. Schneiderja in Torija Seelosa, nato pa Francoza Allaisa, ki mu je zopet sledila vrsta Avstrijcev in drugih, ki so imeli več možnosti in priložnosti kot naši smučarji, da iščejo izvirne tehnične prijeme.

Prvotne novosti so nastajale po naključju pri talentiranih tekmovalcih, ki so smučali tako, kot jim je to dala narava sama. Danes tako imenovane smuške šole črpajo svoje posebnosti iz raziskovalnega dela strokovnjakov, na znanstveni osnovi.

Brez smuških učiteljev zlasti v tehnično zahtevnem alpskem smučanju torej ni razvoja in napredka. Tudi pri nas je kot drugje pouk v smučanju rasel ob smuških učiteljih. Badjurovi nasledniki so ne hote sledili zahtevam razvoja in preusmerjanja v novo smer, vendar do l. 1930 neorganizirano.

Zimskošportna zveza je sicer, kot smo že rekli, že poznala smuške učitelje od l. 1925 dalje, vendar pa ti zavoljo svoje usmerjenosti v vojaško smučanje niso mogli pomagati pri pouku smučanja za široke športne množice.

Pouk v smučanju so zveza in posamezni klubi opravljali dolgo časa s pomočjo boljših smučarjev, ki so si svoje znanje pridobili sami z izkušnjami na smuških terenih in ki jih je veselilo poučevanje, vendar pa v glavnem brez potrebnega metodskega znanja in, kar je bilo najpomembnejše, brez enotnih učnih načrtov.

V takih razmerah še ni bilo moč govoriti o kaki enotni smuški šoli, o organiziranem delu na tem področju, kar se je seveda čutilo toliko bolj, kolikor bolj je šlo smučanje v širino.

Vprašanje je bilo rešeno l. 1930, ko je zveza ustanovila zbor smučarskih učiteljev.

Prvemu je ta naslov priznal ing. Janku Janši, znanemu tekmovalcu v tekih in skokih, pa tudi izvrstnemu alpskemu smučanju in že uglednemu smučarskemu učitelju.

Zbor je pripravil, zveza pa je potrdila pravilnik o pridobitvi naziva, sestavljen pa je bil tudi naš prvi učni načrt, po katerem so morali poučevati učitelji bodoče smučarje, sestavljen pa je bil tudi načrt, po katerem so pripravljali nove učitelje.

Tako je začela nastajati naša uradna smuška šola, ki se je razvijala naprej v smeri alpske šole, kot je nastajala tudi v drugih alpskih deželah. L. 1934 je zbor že štel 34 učiteljev, med njimi jih je 29 bilo iz ljubljanskega področja. Število se je že naslednje leto povečalo na 46, l. 1938 jih je bilo že kar 76, l. 1940 pa 63. Zadnja leta pred vojno je med učitelji bilo tudi nekaj malega učiteljic.

Nesorazmerje med številom učiteljev z ljubljanskega in drugih področij je precej posledica tega, da so od zveze prihajale ne samo organizacijske pobude, temveč je tu tudi bilo zbranih največ smučarskih delavcev.

Naš zbor pred vojno ni imel organiziranih rednih stikov s smuškimi učitelji, novosti v tehniki vožnje so zato prihajale k nam počasi in neredno.

Položaj se je glede tega dokončno uredil l. 1957, ko je bila ustanovljena mednarodna zveza smuških učiteljev, ki skrbi za enotno poučevanje smučanja v vseh deželah, kjer smučajo na ta način.

Zveza je delo učiteljev postavila na najstrožjo amatersko osnovo, učitelji so smeli dobivati za svoje delo samo povračilo stroškov za bivanje v tečaju, kar je včasih povzročilo težave, zlasti kadar so ti poučevali goste hotelov in smučarskih domov.

ZVEZA IN PODZVEZE

Zimskošportna zveza je potem, ko je prevzela posle od zimskošportnega odseka Slovenske športne zveze, tudi uradno postala strokovno vodstveno telo za vso državo, natanko ko je športna zveza delala na področjih zunaj Slovenije samo s predlogi. Sodelovanje ter povezava smučarjev v državi nista bila obvezna.

Zveza je bila ob ustanovitvi telo, ki ni še imelo širokega organizacijskega zaledja; število že delujočih klubov je bilo še nepomembno, zveza je zato morala imeti v svojih rokah vsi pobudo, morala je biti gonilna sila na neprimerno širši območjih, kakor smo videli, kot bi jih lahko obvladovala osnovne organizacije.

Ustroj zveze in njeno delovanje sta zato morala sloneti na centralističnih načelih, kar se vidi tudi iz organizacijskega ustroja.

Teh načel pa se je zveza držala tudi kasneje, ko se je razmahnilo tudi delo na terenu in so osnovne organizacije terjale več samostojnosti in možnosti za pobudo in razmeram priročno delo.

Zveza je vedno težje obvladovala delo na terenu, transmisijska telesa na terenu so se začela upirati in nasprotovati, medsebojni nepotrebnosti in neopravičeni, vedno bolj pa tudi upravičeni spori so delo samo hromili.

Zveza je do l. 1930 poslovala z vsemi klubi s področja Slovenije neposredno, medtem ko je za področje najprej Hrvaške, kasneje pa tudi Bosne in Hercegovine ter Srbije ustanovila podzveze. Razvoj je končno l. 1930 prisilil osrednjo zvezo, da je popustila in ustanovila podzveze tudi za slo-

vensko področje, kjer se je razvijalo več kot 90 odstotkov vsega smučarskega športa v državi.

Najprej je nastala podzveza v Mariboru, nato pa na Jesenicah za Gorenjsko, na Ravnah za Koroško in končno v Ljubljani.

Zlasti ustanavljanje ljubljanske podzveze je povzročalo v smučarski javnosti in med klubi veliko težav in nepotrebnih razprav; osrednja zveza je zagovarjala svoje nasprotovanje ustanovitvi s tem, da pomeni to samo nepotrebno cepljenje sil, medtem ko so si zagovorniki podzveze obetali od ustanovitve podzveze več možnosti za samostojnejše delovanje.

Zveza pa je v svojih podzvezah videla samo transmijska telesa, prek katerih je želela uveljavljati svoje težnje glede na lokalne potrebe.

Najbolj so v praksi klubi občutili pritisk centralizma v tekmovalnem smučanju, ki ga je zveza hotela držati v rokah v polnem obsegu, tudi kadar je šlo za lokalno tekmovalnost; zveza je morala potrditi sleherni prireditev, na katero je, če je le mogla, poslala tudi svojega delegata. Posegala je v delo in odločanje podzvez tudi, kadar je šlo za povsem interne zadeve, in podzveze so na tako ravnanje seveda reagirale, včasih v skladu, včasih pa tudi v nasprotju s pravicami osrednje zveze. Končno je tudi zimskošportna zveza v skladu z razvojem v državi morala popustiti: ustanovljena je bila Gorenjska smučarska zveza s sedežem na Jesenicah, kjer je bilo že dolgo središče delovanja proti centralistični osrednji zvezi.

Pravila so točno razmejila pravice obeh teles, vendar je bila doba od izbruha II. svetovne vojne prekratka, da bi se lahko občutneje pokazale posledice reorganizacije.

Po osvoboditvi je potekalo organizacijsko delo do l. 1949 v ustreznih komisijah v Fizikalni zvezi Slovenije in okrajnih fizikalnih zvezah, po l. 1949 pa so hkrati z ustanovitvijo samostojne Smučarske zveze Slovenije obnovili tudi mrežo podzvez.

Klubi in društva — člani zveze

Posamezne vrste klubov in društev, z izjemo tekmovalnih klubov, smo že omenili, ko smo obravnavali razvoj množičnega smučanja.

Slika je treba dopolniti s podatki o tekmovalnih klubih, ki tvorijo osrednje organizacijsko jedro zveze in katerim je kasneje zveza tudi posvečala največ ali pa celo vso pozornost.

Razčlenjenost po različnih vrstah včlanjenih klubov se ni pojavila takoj. Opazujemo jo lahko podrobneje šele od l. 1930 dalje; ne samo zato, ker imamo od takrat naprej na razpolago več podatkov temveč predvsem zato, ker so se do tega leta tudi razčistili pojmi in razlikovanje množičnega smučanja od tekmovalnega.

Ob ustanovitvi zveze l. 1922 je bilo v Sloveniji vsega 8 klubov, ki so gojili smučanje, naslednje leto jih je bilo samo 9 in l. 1925 10. V zvezi že ugotavljajo velik napredek v množičnosti, hkrati pa uvedejo obvezno verifikacijo tekmovalcev. Časi, ko je oznaka smučar pomenila vse, tako izletnika kot tekmovalca, čisto tudi v eni osebi, so minuli.

L. 1930 je slika takale: v zvezi je bilo včlanjenih 54 klubov, od tega jih je samo 19 bilo takih, ki so imela pri zvezi verificirane svoje tekmovalce.

L. 1934 je v zvezi skupaj že bilo včlanjenih 59 klubov, od tega 29 z verificiranimi člani, l. 1936 (ko med članstvom ni bilo nobenega sokolskega društva) je med 60 klubi bilo 41 športnih z verificiranimi člani. Število športnih klubov se je nato l. 1940 nekoliko znižalo: med 61 včlanjenimi je bilo 35 športnih.

Po osvoboditvi ni več pestrosti v sestavi članstva nove Smučarske zveze Slovenije in pred tem odseka v okviru Fizikalne zveze Slovenije, v zvezi sodelujejo samo tekmovalni klubi z verificiranimi tekmovalci.

Pač pa število članstva močno niha, kar vzbuja včasih, zlasti ob konicah, vtis, da število ni vedno realno in da morajo med članstvom biti društva, ki obstajajo več ali manj samo na papirju. Stanje je bilo takole:

L. 1946 se je smučskemu odseku pri FZS prijavilo samo 21 osnovnih organizacij, ki so gojile tekmovalno smučanje, 3 leta kasneje, ob ustanovitvi Smučarske zveze Slovenije, pa jih je bilo že kar 132, l. 1950 125, nakar se je število do l. 1954 znižalo na 44. Število je nato začelo naraščati in l. 1960 je zveza štela 76 članov.

Nizko številko iz l. 1946 si pač lahko razložimo s tem, da smo tedaj šele stopili na pot obnavljanja tega, kar nam je vojna porušila, medtem ko je treba nagel vzpon do l. 1949 pripisati v veliki meri administrativnim posegom, za vse delo v telesnokulturnih organizacijah v tem obdobju in zato številke ne izražajo pravega stanja v tekmovalnem smučanju.

Padec do l. 1951 je treba verjetno v veliki meri pripisati dejstvu, da začenja nekoliko preje kot drugje tudi na tem področju prehajanje na demokratsko upravljanje ter postopno opuščanje administrativnih prijemov, med drugim tudi v finansiranju, naraščanje članstva pa pomeni, da si tekmovalno smučanje le utira tudi organizacijsko pot k napredku, pred vsem v večjo množičnost.

O tekmovalnem smučanju

Ko smo se l. 1919 prvič srečali s športnim smučanjem, pobudniki in organizatorji o tej športni panogi še niso imeli povsem jasnih pojmov, zlasti niso razločevali vseh različnih možnosti, ki jih športno smučanje nudi športnikom. Planinsko ali turno smučanje so povezovali s tekmovalnim, ko so vabili na tekme, so apelirali na športno zavest »vseh dobrih krmarjev« brez ozira na to, ali so trenirani in pripravljeni na tekmovalne napore ali ne.

V tem znamenju so potekale pri nas prve tekme, ki se jih je udeleževalo domala vse, ki so se znali sukati na smučeh in ki jih niso preveč ovirala leta. Pa še ena značilnost: rekli smo že, da je naša smučarska organizacijska mreža rasla od zgoraj navzdol, od vodilne zveze k klubom kot sestavnim organizacijam. To se je čutilo tudi na tekmovalnih prvih let. Prve tekme pri nas je v zimi 1920/21 priredila Slovenska športna zveza oziroma njen zimskošportni odsek in to kar takoj za nekajno poluradno prvenstvo države, za kar so se potegovali člani, medtem ko so junlorji tekmovali za naslov prvaka Bohinja. Na tekme pa so prišli tudi smučarji iz Zagreba in Sarajeva, kar je v tedanjih razmerah opravičevalo značaj tekmovalnosti.

Klubi so svoja prva tekmovalja začeli prirejati šele nekaj let kasneje.

Zimskošportna zveza je prav tako takoj po ustanovitvi pripravila svoje prvo tekmovalje za državno prvenstvo in od takrat dalje so se vršila vsako leto z izjemo v sezoni 1925/6, ko so morali tekme v Kranjski gori odpovedati zaradi slabe zime. Kasneje se kaj takega ni primerilo več, ker je zveza znala poiskati za tak primer smučišče s snegom v drugem kraju.

Zelo zgodaj, že l. 1923, se pojavijo naši tekmovalci tudi na mednarodnih tekmovanjih. Povabljeni so bili na tekme v Krkonoših, ki so jih priredili Čehi ob kongresu mednarodne smučarske komisije.

Danes bi za tak pomemben nastop izbrali in določili najboljšo, takrat pa je zveza enostavno objavila vabilo in povabila vse, ki bi imeli veselje za nastop v inozemstvu in opozorila hkrati na to, da češka zveza nudi udeležencem posebne materialne ugodnosti.

Uspeh na prvem nastopu je bil temu ustrezen: fantje so končali v teku na 18 km na zadnjih mestih.

Ne dosti boljše je bilo naslednje leto, ko smo se zelo pogumno in brez izkušenj, potrebnih za tako veliko stvar, udeležili prvih zimskih olimpijskih iger v Chamonixu.

Udeležba je bila za nas potrebna zaradi ugleda in slikov, ki so jih ob tej priložnosti navezali naši predstavniki z delegati drugih zvez, zlasti so se izkazali Francozi, ki so storili vse, da naši predstavniki na tekmah ne bi preveč trpeli zaradi neudobnosti, ki so jih napravili organizatorji odprave že doma.

Za sestavo reprezentance so sicer določili tudi izbirno tekmovalje, vendar pri dokončni sestavi niso odločali samo dosežki na tekmah, temveč tudi drugi faktorji. Tekmovalci so morali biti iz obeh tedanjih središč, Zagreba in Ljubljane: Olimpijski odbor, ki je imel svoj sedež v Zagrebu, ni prijavil tekmovalcev iz Ljubljane, ki so potem lahko startali samo zaradi naklonjenosti domačinov, denar za pot so zbrali ločeno v Zagrebu za svoje in v Ljubljani za svoje tekmovalce, ki so tudi potovali ločeno, vsak zase v Chamonix, kjer so se končno sestali tudi z uradnim predstavnikom naše zveze, ki je seveda potoval na igre na svoje stroške. O uspehu homo govorili kasneje, že sedaj pa lahko povemo, da so fantje nastopili v kratkih atletskih hlačkah in atletskih majicah in si je lahko predstavljati, kako so se počutili ob temperaturi -20°C in snežnem viharju.

Navzlic vsemu pa ta nastop pomeni prelomnico v našem tekmovalnem smučanju. Neuspeh na olimpijskih igrah je odkril vodstvu zveze, da je treba razlikovati med smučarjem-turistom in smučarjem-tekmovalcem in da se je treba za nastope na tekmah, domačih in še bolj tujih, pripravljati, trenirati.

Prvotno samo nordijsko obliko tekmovalnega smučanja, teke in skoke, smo že l. 1927 prvič uradno dopolnili s Triglavskim smukom, v alpskih disciplinah, smuku in slalomu, pa smo priredili prvo tekmovalje za državno prvenstvo l. 1932.

Po l. 1930 se je izoblikoval tekmovalni sistem, ki je delil tekme na klubske, medklubske, tekme za prvenstvo podzvez, od l. 1938 tudi za prvenstvo Slovenske smučarske zveze ter za prvenstvo države doma, v inozemstvu pa smo se udeleževali tekmo-

vanj na raznih tujih državnih prvenstvih in podobnih prireditvah in seveda tekmovalja za prvenstvo FIS in olimpijsko prvenstvo. Tako smo si ustvarili mednarodne stike z Avstrijo, Bolgarijo, Čehoslovaško, Finsko, Francijo, Italijo, Nemčijo, Norveško, Poljsko, Romunijo, Švedsko in Švico.

Pretežna večina naštetih dežel je v smučanju bila močnejša od nas in smo v inozemstvu z redkimi izjemami dosegali vidnejše in zlasti stalnejše uspehe samo v Bolgariji, Romuniji in deloma na Poljskem. K stikom z nordijskimi deželami je v glavnem prispevala planiška skakalnica in pa to, da so pri nas bili cenjeni trenerji iz teh dežel. Ze l. 1927 je zveza razdelila verificirane tekmovalce-člane na 3 razrede: na tekmovalce II., II. in I. ali najboljšega razreda. Poleg članske kategorije je bila še kategorija juniorjev (mladincev do 18 let starosti), žene pa so tekmovalle vse v eni skupini brez ozira na leta. Današnja kategorizacija tekmovalcev, ki zajema poleg treh kategorij članov še mladince, članice, mladinke, pionirje in pionirke, je nastala šele v letih po osvoboditvi.

V najboljši tekmovalni razred so razvrščali tiste, ki so v tekmovalnih za državno prvenstvo dosegli eno od prvih treh mest, v II. razred ostale tekmovalce, ki so nastopili na državnem prvenstvu, medtem ko so v III. razred bili razvrščeni tekmovalci, ki so nastopali na manjših tekmovaljih, na katerih so tekmovalci seveda tudi morali imeti verifikacijsko potrdilo.

Ker je bilo verificiranje povezano s stroški, so se klubi vedno omejevali na verifikacijo samo najpotrebnejših tekmovalcev.

Verifikacija pa ni bila potrebna za razna šolska tekmovalja, na katera zveza ni imela vpliva in zato slika o stanju tekmovalnega smučanja, kar se tiče števila, ni popolna.

Do leta 1930 je stanje glede števila verificiranih smučarjev-tekmovalcev dokaj nejasno, kot so bili nejasni pogledi na športno smučanje sploh.

L. 1922 je bila glede na število prijavljenih smučarjev najmočnejša ljubljanska Ilirija, ki je prijavila 20 smučarjev, drugi klubi so številčno zaostajali, računamo pa lahko, da je bilo iz slovenskih klubov prijavljenih okroglo 100 smučarjev.

L. 1925/26, ko je bilo v Sloveniji 10 klubov, so v vsaj državi prijavili v verifikacijo okoli 200 tekmovalcev, med njimi jih je bilo iz Slovenije najmanj 150. Zveza, žal, vsaj kolikor je to moč razbrati iz ohranjenih arhivskih podatkov, o verifikaciji ni vodila točnejše evidence.

L. 1930 pa je slika o položaju že jasnejša: v 19 tekmovalnih klubih so našli 383 tekmovalcev, večina članov in nekaj malega juniorjev ter nobene ženske.

Najmočnejša je bila zopet Ilirija s 75, ljubljanska Skala z 49, SPD Maribor (eno redkih društev, ki je gojilo med planinskimi društvi tudi tekmovalno smučanje) s 40, SSK Maribor s 33, Bratstvo z Jesenice z 29, T. K. Skala z Jesenice s 26, S. K. Ljubljana s 27 tekmovalci in tako naprej. Slovensko tekmovalno smučanje je v tem času bilo zelo skromno: število tekmovalk se giblje od 5 v l. 1923, na 13 v letu 1926 in 6 v l. 1927, nakar nekaj let sploh ni bilo nobene ženske tekmovalke. Položaj se ni popravil tudi kasneje, čeprav je npr. S. K. Ljubljana priredil l. 1932 poseben tečaj za pripravo tekmovalk.

Število verificiranih smučarjev-tekmovalcev pa je navzilec silnemu razmahu množičnega smučanja v naslednjih letih še padalo.

Za 1. 1936 je zveza o tem objavila naslednje podatke: Med tekači je bilo 15 tekmovalcev I., 28 II. in samo 7 III. razreda iz slovenskih klubov, kar je zares skromno število.

Med skakalci jih je bilo uvrščenih v I. razred 14, v II. 9 in v III. 2.

Med alpinci sta I. in II. razred štela po 14, III. pa 2 tekmovalca.

Vsega skupaj torej samo 124 verificiranih tekmovalcev, med katerimi je bilo uvrščenih za nordijsko kombinacijo po 10, 5 in 2 tekmovalca, nekaj imen pa srečamo hkrati med tekači in alpinci.

Le za malenkost je bil boljši položaj 1. 1938:

Med tekači je bilo v posameznih razredih, od I.—III. po 24, 33 in 15 tekmovalcev, med skakalci po 15, 10 in 5 ter med alpinci po 16, 19 in 8 tekmovalcev. Vsega skupaj torej še vedno samo 145 tekmovalcev, kar nikakor ni v pravem sorazmerju z množičnostjo.

Tu se najbolj občuti prepoved sodelovanja šolske mladine s športnimi klubi.

Zaradi primerjave so zelo zanimivi podatki o številu verificiranih tekmovalcev po osvoboditvi. Iz statističnih podatkov žal ni bilo moč dobiti slike o tem, koliko tekmovalcev pade na posamezne kategorije, ki so se po osvoboditvi povečale za kategorijo mladink in pionirjev in pionirk. Število tekmovalk vseh treh kategorij bistveno, kot vemo, ne prispeva k splošnemu povečanju, zato moramo pri podatkih zopet računati največ s tekmovalci in dejstvom, da sedaj sicer ni več prepovedano sodelovanje v športnih klubih, da pa zveza tudi ne vodi evidence o šolskih tekmah. Tudi ti podatki zato vzbujajo vtis, da so netočni in pretirani.

Poglejmo si jih:

I. 1946 je bilo verificiranih 318 tekmovalcev, torej več kot še enkrat več 1. 1940, ko jih je bilo v vseh razredih in vrstah 145; 1. 1950 so jih našteali kar 5204 (!), 1. 1951 jih je bilo 2168, 1. 1960 pa zopet 4025. Ze to, da se med vrhunskimi tekmovalci izredno počasi pojavljajo nova imena, vzbuja upravičen sum v resničnost podatkov, ki bi sami po sebi pričali o množičnosti, saj bi jo morali občutiti tako pri novih imenih tekmovalcev kot mednarodnih uspehih.

(Se nadaljuje)

Južna stena Temena (2150 m)

Plezala: Jože Hočevnar in Janez

Duhovnik, AO Medvode

Datum: 1. in 2. maj 1966

Čas plezanja: 14 ur in pol

Ocena: V, A₂

Pristop: Iz kočice na Zasipski planini v Krmu po poti do garaže. Desno po progu pod iztekom grape med Temenom in Pršivcem. Pri koncu grape levo v gozd in po njem sledeč skalnemu pasu do kraja, nato navzgor po robu do gozdne meje. Desno v grapo. Po plateh in levem kotu (orogr.) grape navzgor do široke gredine. Nadmorska višina 1800 m. 3 ure.

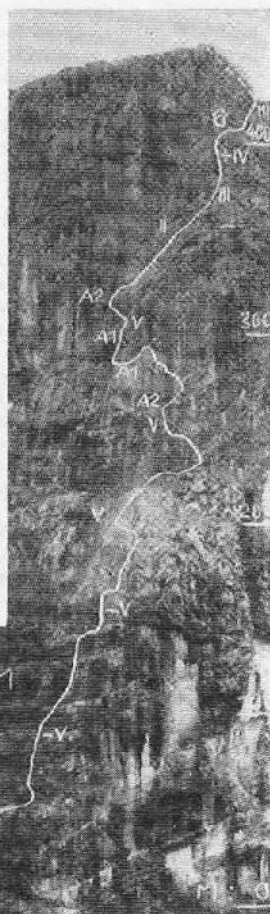
Opis: Po polici iz grape 10 m. Navpično navzgor na gredino in dva raztežaja desno pod gruščnat kotel. Po levem sistemu počí rahlo v desno 3 raztežaje navzgor (mestoma V) do terase. Prečnica levo v kot in po počí (k) v položen žleb, ki drži do pod stebra prislonega ob steno. Na desno stran stebra in prečnica vodoravno 15 m. Levo navzgor 20 m do slabega stojišča na plošči. Levo 3 m po polici, mimo odpocene luske v poč po njej 4 m (V). Preko previsnih gladkih plošč (k, k, 2 svedrova, A₂) do stojišča na gladki, navzdol viseči polici. 4 m desno po njej in levo navzgor v votlino pod streho. Okoli roba (k) v žlebič in po njem na ploščad. 5 m navzdol na polico. Prečnica vodorav-

no levo preko gladke stene 15 m (k, k, A₂) do stojišča v vdolbini. Navpično proti desni preko previsa (k, k, A₂) do previsne počí (V) in preko na glavico. Prestop na višjo gredino do varovališča. Po gredini levo in navzgor v kot do počí. Po njej 3 m, 2 m desno pod lusko (k, k, A₂) v zajedo in po njej v žleb. 2 raztežaja navzgor proti desni na rob. Preko lusk navzgor in okoli roba vodoravno pod kamin. Po kaminu in preko previsa na vrhu (IV+) na gredino. Bivak. Konec težav. Po žlebu in plateh na greben in po žlebu za robom na vrh Temena. 3 raztežaji. Solidni klini in klini na tehnično težkih mestih so ostali v steni. Skupaj 45.

Sestop: po travnatih pobočjih na pot na Staničevo kočico in po njej v Krmu.

Janez Duhovnik

JUŽNA STENA
TEMENA, 2150 M
BIVAK

SKRAJNI ČAS JE, DA TUDI VI KUPITE SOKOVNIK

za pripravljanje sokov, marmelade, džemov, želejev, sočivnih in zeliščnih sokov.

S takim načinom sočenja ohranimo sokovom vse vitamine, mineralne snovi in sladkor.

Sokovnik je kvalitetno emajliran in vsestransko pripraven. Pred uporabo sokovnika pazljivo prečitajte navodilo!

Izdeluje:

EMO

EMAJLIRNICA
METALNA INDUSTRIJA
ORODJARNA

CELJE

AGROTEHNIKA

EXPORT-IMPORT – LJUBLJANA, TITOVA 38

S POSLOVNIMI ENOTAMI V MARIBORU, CELJU, MURSKI SOBOTI, LJUTOMERU IN POREČU TER PREDSTAVNISTVIMA V BEOGRADU IN ZAGREBU OSKRBUJE POTROŠNIKE Z VSEMI VRSTAMI KMETIJSKIH STROJEV, OPREMO ZA KLETARSTVO, MLEKARSTVO IN PROIZVODNJO MOČNIH KRMIL, SREDSTVI ZA VARSTVO RASTLIN IN UMETNIMI GNOJILI TER NADOMESTNIMI DELI ZA VSE VRSTE KMETIJSKIH STROJEV, OPREME IN MOTORNIH VOZIL.

STROKOVNA SLUŽBA AGROTEHNIKE DAJE STROKOVNA NAVODILA ZA UPORABO VSEGA BLAGA, KI GA DOBAVLJA AGROTEHNIKA.

Trgovsko podjetje na debelo

TEKSTIL

LJUBLJANA

v novi poslovni stavbi – MOŠE PIJADE ULICI

IMA NA ZALOGI

ZA PLANINSKE POSTOJANKE

KVALITETNO DOMAČE

IN UVOŽENO BLAGO

V SPECIALIZIRANIH ODDELKIH

ZA SVILENO IN BOMBAŽNO

BLAGO ZA VOLNENO BLAGO

IN TEKSTILNO GALANTERIJO

ŽELEZARNA JESENICE

Jesenice na Gorenjskem, SR Slovenija
Telefon: 245, 246, 250; Telegram: Železarna Jesenice
Tekoči račun: NB Jesenice 607-13/1-406
Tele-printer: št. 0,3196 Ljubljana
JESENICE NA GORENJSKEM, SR SLOVENIJA

PROIZVODNI PROGRAM

Jekla:

- konstrukcijska
- za cementacijo in poboljšanje
- za vzmeti
- orodna
- za ladjedelnštvo
- nerjaveča in ognjevzdržna

Topla in hladna predelava:

- police, debela, srednja in tanka pločevina, hladno valjani trakovi; vlečena luščena in brušena jekla; vlečena žica; transformatorska in dinamo pločevina

VARIJENE CEVI, ELEKTRODE ZA VARIJENJE JEKLA, ŽEBLIJ, BODEČA ŽICA

Podrobnejše informacije lahko dobite v našem katalogu in prospektih

P o s l o v n o z d r u ž e n j e

B R U S

MARIBOR, STROSSMAYERJEVA 26

prodaja in izvažanje brusna sredstva, izdelke združene jugoslovanske abrazivne industrije.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

- vse vrste brezlesnih papirjev
- in kartonov
- specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

- vse vrste kartic
- za luknjanje v standardni velikosti
- in tisku
- Po želji izdeluje kartice
- v posebnem tisku
- v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U